

Poština plačana pri pošti
1315 Velike Lašče

TROBLA

GLASILO OBČINE VELIKE LAŠČE

foto: Peter Centa

NAVODILA ZA PISANJE PRISPEVKOV V OBČINSKO GLASILO TROBLA

Zaradi lažjega urejanja prosimo vse avtorje člankov, da pošiljajo ustrezno pripravljena besedila. Ta lahko dopolnijo tudi s fotografijami, ki so povezane z vsebino prispevka. Fotografije morajo biti primerne kakovosti: visoke ločljivosti in velikosti vsaj 1 MB. Fotografije pošljite ločeno od besedila, vsako v svoji priponki. Pri končni grafični obdelavi prispevka si uredništvo dovoljuje izbor primernih fotografij po strokovni oceni ter popravke besedila v skladu z zahtevami lektorja.

Prispevke pošljite na elektronski naslov trobla@velike-lasce.si do objavljenega roka za oddajo prispevkov v tekoči številki občinskega glasila.

Objavljeni članki ne izražajo uradnega stališča Občine Velike Lašče. Uredništvo si pridržuje pravico, da poslano gradivo preoblikuje v skladu s celotno podobo Troble.

Letnik 26, številka 3, 27. maj 2020.

Izhaja sedemkrat letno, gospodinjstva v občini prejmejo glasilo brezplačno.

Naklada: 1.590 izvodov.

Izdajatelj: Občina Velike Lašče.

Odgovorna urednica: Angelca Petrič.

Uredniški odbor: Dragica Heric, Jože Starič in Andrej Perhaj.

Lektoriranje: Nuša Drinovec Sever (razen že oblikovanih prispevkov).

Prelom: Špela Andolšek, s. p.

Foto na naslovnici: Peter Centa

Tisk: Evrografis, d. o. o.

Naslov uredništva: Trobla, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče.

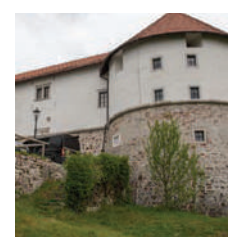
Tel.: 01 781 03 70

E-pošta: trobla@velike-lasce.si. Prispevke za Troblo lahko oddate tudi v nabiralnik, ki se nahaja v hodniku pritličja občinske stavbe.

Naslednja Trobla izide 8. julija 2020, prispevke je treba oddati do 24. junija 2020.

KAZALO

ŽUPANOVA STRAN	3
OBČINSKE STRANI	4
Z desete seje občinskega sveta	4
Zaključni račun 2019	6
Poročilo civilne zaščite ob epidemiji	10
Spodbude Občine Velike Lašče	17
Statistični podatki	18
KMETIJSTVO	24
Rojenje čebel	24
Dve desetletji Kmetijsko-gozdarske zbornice	26
INTERVJU	
Tone Šilc: Pod kremplji medvedke	28
dr. Gorazd Vengušt: O sobivanju z medvedom	30
Žare Čirovič: Pobegnil sem pred začetkom vojne	34
KULTURA	
Trubarjeva domačija v času pandemije	38
ADL O TEM IN ONEM	40
INŠPEKTOR MUKI	41
KNJIŽNICA - NOVOSTI NA NAŠIH POLICAH	42
ZDRAVJE	44
Ukrepi NIJZ	44
ŠOLA IN VRTEC V ČASU PANDEMIJE	48
DOGODKI & DRUŠTVA	50
O nastanku DU Velike Lašče	50
30 let skavtskih pogovorov pod šotori	54
Akcija sejanja drobirja	56
DEDIŠČINA	
Iz velikolaškega okraja o židanih rutah, kapah in marelah	58
RAZVEDRILLO	59
OGLASI	60
ZAHVALE	63

NIKOLI VEČ NE BO, KOT JE NEKDAJ BILO

Nikoli več ne bo, kot je nekdanje bilo je ena od začetnih vrstic solidne rokerske balade z naslovom *Ustavil bi čas*, ki jo je pred dvajsetimi leti prepevala gorenjska skupina California. Že iz naslova je jasno, da gre po vsej verjetnosti za ljubezensko balado nekoga z bolečino v srcu zaradi razhoda z dekletom in ne za kakršno koli takratno predvidevanje, povezano s trenutnim korona časom in dogajanjem. Se pa sliši sem in tja, da ne bo nikoli več tako, kot je bilo, kjer je mišljena seveda primerjava med časom pred koronaepidemijo-COVID-19 z obdobjem po epidemiji, kjer se pričakuje, da bo nekaj ukrepov pa le morda ostalo, za vsak primer.

V bistvu so bili odzivi posameznikov na predpisane ukrepe zelo zanimivi. Nekateri so preventivne biovarnostne ukrepe uporniško ignorirali, tisti na drugi strani so predpisane ukrepe več kot izvajali in k vsemu dodali še nekaj svojih. Na primer neka ženska si je po tistem obraznem stiku s prijateljem z razkužilom umila obraz in si pri tem zadala kemične opekline po izpostavljeni koži. Kako učinkovito je bilo uničenje virusa, pa ne poročajo. Druge še danes vidimo, da vozijo svoj osebni avto z obrazno masko zaradi varnosti pred virusnim napadom iz prezračevalnih rež jeklenega konjica! Tretji so se javno spraševali, kako učinkovito je pitje domače žganice pri uničevanju virusa v grlu. Dobili so odgovor infektologinje, da je isto žganico učinkoviteje uporabiti za razkuževanje rok, saj njeno pitje naredi dotično sluznico še bolj dovzetno za vstop virusa. Nadalje, k sreči pri nas nimamo politikov, ki bi svetovali grgranje razkužila ali vbризganje tega v žilo, kot se je to zgodilo v pravljični združeni deželi preko oceana. Tisti ta poslušni, ki so se držali

sarkastičnega navodila glave države, so utrpeli hude poškodbe, nekateri so umrli in so jih seveda zabeležili v kvoto smrti zaradi koronavirusa.

Zakaj se sploh pojavlja fraza, da nikoli več ne bo tako, kot je bilo? Morda se ljudje počutijo nelagodno, negotovo ali jih je celo strah, kaj bo prinesla prihodnost. Če velja algoritem, da stroka svetuje politikom in da politiki potem v večjem delu ukažejo, da birokratski aparat formalizira njihove odločitve, in ob predpostavki, da kakšna formalna birokratska izmišljotina potem v veljavi ostane nerazumno dolgo, potem so občutki ljudi na mestu. Trenutno je pri vzpostavljanju običajnega življenja po epidemiji v veljavi precej navodil, ki so strokovno dvomljivega slovesa, v praksi pa so po kmečki logiki nekatera skorajda neizvedljiva. Ali je res treba na centimeter natančno odmerjati razdaljo med osebami v restavraciji, na plaži ali v mestnem avtobusu, šolskem kombiju? Pa zapleteni biovarnostni ukrepi v trgovinah z oblekami? Lahko, da se bodo za premalo centimetrov pisale tudi kazni. Te bodo nedvomno preprečile širjenje virusa. Predpis je pa le predpis!

Prepričan sem, da bi v tem obdobju, ko je epidemija poginila, lahko več energije vlagali v izobraževanje ljudi. Naučiti jih je treba samozaščitnih ukrepov! Zavedati se moramo par postulatov, med njimi najpomembnejšega; če se počutimo slabo in imamo vročino, če se nam nekaj kuha v nosu, grlu ali pljučih ter če izgubljamoh volh in okus, ne smemo zapuščati doma in se družiti z ljudmi, ker lahko da izločamo virus in raznašamo okužbo. Kot drugi postulat je samovarovanje pred okužbo, kar pomeni, da v vseh situacijah, kjer za skupino ljudi ne poznamo epidemioloških razmer, nosimo obrazno masko, očal in si vsaj pri vstopu in izstopu s

srečanja razkužimo roke, če nam je nerodno nositi rokavice. To velja za vsa srečanja, do in nad 50 ljudi, še posebej za tiste, ki po dosedanjih izkušnjah s COVID-19 spadajo v tisto bolj občutljivo skupino ljudi. Ti samozaščitni ukrepi in še kakšen znajo obveljati dalj časa in bodo potrdili tisto frazo o neprimerljivosti časa pred epidemijo in po njej.

Smo pa vsi občutili olajšanje, ko so se nekateri ukrepi sprostili. Tudi na ravni države smo prvi na svetu razglasili konec epidemije in smo postali skoraj senzacija, saj o tem poročajo tudi tuji mediji. Gre sicer za tvegano potezo države, ki pa lahko prinese velike koristi za gospodarstvo, predvsem za turizem. Postali smo in bomo znani, zato upam, da kakšen od turistov zatava tudi v Velike Lašče.

Dragi občani, v življenju nas gotovo čaka nekaj sprememb, ki jih bomo morali sprejeti z optimizmom in s prilagodljivostjo. Kako dolgo bodo spremembe v naši življenjski rutini aktualne, je zelo odvisno od epidemiološke situacije v prihodnje, ali se bo pojavil še kakšen nepričakovani val pred zimo, kot tudi od tega, kako dolgo bo trajal spomin na epidemijo COVID-19 med nami. Torej, ne pozabite zadnjih dveh mesecev in pol!

Dr. Tadej Malovrh
Vaš župan

Z 10. SEJE OBČINSKEGA SVETA

Nina Tekavec, občinska uprava

Občinski svet Občine Velike Lašče se je v četrtek, 12. marca 2020, sestal na 10. redni seji. Po ugotovitvi sklepčnosti (prisotnih je bilo 12 svetnikov) je župan predlagal v potrditev naslednji dnevni red:

1. Potrditev zapisnika 9. redne seje in 3. dopisne seje
2. Poročilo odborov
3. Predstavitve direktorja Zdravstvenega doma dr. Janeza Oražma Ribnica
4. Letno poročilo o delu MIR
5. Letno poročilo koncesionarja za vodovodni sistem, plan dela za leto 2020 ter sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju Občine Velike Lašče
6. Finančno poročilo koncesionarja za pokopališko dejavnost za leto 2019 in plan dela za leto 2020
7. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o sprejemu otrok v Vrtec Sončni žarek
8. Odlok o ustanovitvi Javnega zavoda za kulturo in turizem Občine Velike Lašče – Trubarjevi kraji – prva obravnava
9. Odlok o koncesiji za opravljanje gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo v Občini Velike Lašče
10. Sklep o ukinitvi javnega dobra parc. št. 2075/18 in 2148 k. o. Velike Lašče in vloga občana za nakup, zamenjavo zemljišč
11. Sklep o spremembi proračuna in NRP – Nakup poslovnega prostora – stanovanja
12. Pobude, vprašanja in predlogi svetnikov
13. Poročilo župana.

Po potrditvi dnevnega reda so člani ob-

činskega sveta potrdili zapisnik 9. redne seje.

Občinski svet je v nadaljevanju sprejel naslednje sklepe:

Ad 2. Poročilo odborov

Pred sejo občinskega sveta so se sestali odbor za družbene dejavnosti, odbor za komunalo, varstvo okolja in urejanje prostora, odbor za gospodarstvo, kmetijstvo in turizem, statutarnopravna komisija. Predsedniki navedenih odborov so podali kratka poročila o sejah.

Ad 3. Predstavitve direktorja Zdravstvenega doma dr. Janeza Oražma Ribnica

Župan je besedo predal Andreju Lampetu, novemu direktorju Zdravstvenega doma dr. Janeza Oražma Ribnica. Andrej Lampe je predstavil vizijo in program dela. Povedal je, da bodo delali v smeri skrajševanja čakalnih dob in izboljšave delovanja zdravstvenega doma.

Ad 4. Letno poročilo o delu MIR

Mag. Marija Ajdič Francelj, vodja Medobčinskega inšpektorata in redarstva, je povedala, da je bilo na območju Občine Velike Lašče uvedenih 21 inšpekcijskih postopkov, največ v zvezi s kršitvami Zakona o cestah. V naši občini so izdali: 3 opozorila, 14 obvestil in 3 plačilne naloge. Izvedenih je bilo 13 meritev hitrosti s samodejno merilno napravo in izdanih 123 plačilnih nalogov v Občini Velike Lašče.

V Občini Velike Lašče je voznikov, ki so prekoračili hitrost, 13 %, v Občini Sodražica 22 %, v Občini Ribnica, Loški potok in Dobrepolje pa 45 % oz. 46 % teh voznikov. V Občini Velike Lašče je bilo v letu 2019 skupaj izrečenih denarnih kazni, glob, stroškov postopka v znesku 33.690,00 EVR, znesek plačanih sredstev pa je bil 15.635,00 EVR.

Ad 5. Letno poročilo koncesionarja za vodovodni sistem, plan dela za leto 2020 ter sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne

občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju Občine Velike Lašče

Marko Belaj, koncesionar za vodovodni sistem, je povedal, da je izhodišče za oblikovanje cen Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja. Ta vnaša v izračun cen komunalnih storitev nekaj bistvenih novosti, ki vplivajo na sam obračun vodarine. Uvaja fiksni del cene vode, ki je neodvisen od količine porabljene vode, omrežnino, spremenjeno kalkulacijo vodarine ter prepoved diferenciacije cene za različne uporabnike. V nadaljevanju je predstavil letno poročilo za vodovodni sistem ter predlog sklepa o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo na območju Občine Velike Lašče.

V ta namen je izdelal elaborat o oblikovanju cen storitev, v katerem predlaga spremembo cene vodarine, medtem ko se cena omrežnine ne bi spreminjala. Razlogi za spremembo cene so predvsem povišanje cen energentov in materialov na trgu ter konkreten dvig minimalne plače. Predstavil je tudi konkreten izračun spremembe cene za povprečno gospodinjstvo s porabo 14 m³ vode mesečno. Ta naj bi se na mesečni ravni vključno z DDV povečala za 1,736 EVR za gospodinjstvo. Subvencija Občine se pri tem poviša za 0,081 EVR/m³ vode. Občinski svet je potrdil letno poročilo koncesionarja za vodovodni sistem za leto 2019, plan dela za leto 2020 ter sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju občine Velike Lašče.

Ad 6. Finančno poročilo koncesionarja za pokopališko dejavnost za leto 2019 in plan dela za leto 2020

Koncesionar za pokopališko in pogrebno dejavnost Marko Zakrajšek je predstavil zaključni račun za leto 2019 in plan za leto 2020. Povedal je, katera dela so bila

izvedena v preteklem letu ter kratko opisal planirane investicije za leto 2020. Zaradi povečanja cen komunalnih storitev, ki predstavljajo neposredni strošek koncesionarja, je predlagal, da bi se z letom 2021 najemnina grobnega prostora in najem vežic nekoliko podražila. Predlog je še dodatno utemeljil z navedbami cen okoliških občin. Občinski svet je potrdil finančno poročilo za leto 2019 in plan investicij za leto 2020 za pokopališča Velike Lašče, Rob, Turjak, Zgonče, Lužarji in Dvorska vas.

Ad 7. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o sprejemu otrok v Vrtec Sončni žarek

Matjaž Gruden je predstavil predlog spremembe Pravilnika. Pravilnik o sprejemu otrok v Vrtec Sončni žarek namreč pri točkovanju glede sprejema otrok v vrtec ne omogoča ovrednotenja različnih kombinacij zaposlitvenih statusov (zaposlen/študent/ iskalec zaposlitve/ nezaposlen) staršev oz. skrbnikov. Prav tako v Pravilniku o sprejemu otrok v Vrtec Sončni žarek med kriteriji za sprejem otrok v vrtec ni podatka o tem, kdaj otrok dopolni starost 11 mesecev, s čimer izpolni starost za sprejem v vrtec. Tina Kadenšek je dodala, da je Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o sprejemu otrok v Vrtec Sončni žarek obravnavala tudi statutarnopravna komisija in na kratko povzela obravnavo navedenega pravilnika. Občinski svet je sprejel Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o sprejemu otrok v Vrtec Sončni žarek z dodatkom, da se upoštevajo tehnični izrazi v samem besedilu, kot je bilo predlagano s strani statutarno pravne komisije.

Ad 8. Odlok o ustanovitvi Javnega zavoda za kulturo in turizem Občine Velike Lašče – Trubarjevi kraji – prva obravnava

Matjaž Gruden je predstavil Odlok o ustanovitvi Javnega zavoda za kulturo in turizem Občine Velike Lašče – Trubarjevi kraji in razloge, za kaj se sprejema. Tina Kadenšek je povedala, da je statutarnopravna komisija podala predloge za

spremembo in sprejela sklep, da odbor za družbene dejavnosti pregleda odlok z vsebinskega vidika. Peter Indihar je povedal, da je predlog odloka obravnaval tudi odbor za gospodarstvo, kmetijstvo in turizem. Člani odbora so se strinjali s predlogom odloka ob predpostavki, da se bo zavod v kar največji meri sam financiral oz. pridobival sredstva na razpisih. Občinski svet je sprejel Sklep, da gre odlok v nadaljnjo obravnavo.

Ad 9. Odlok o koncesiji za opravljanje gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo v Občini Velike Lašče

Župan je predal besedo Rudolfu Ruparju, predsedniku odbora za komunalo, varstvo okolja in urejanje prostora, ki je predstavil predlog odbora. Tina Kadenšek je podala poročilo statutarnopravne komisije, ki je navedeni odlok prav tako obravnavala. Občinski svet je sprejel sklep, da se odlok predhodno uskladi z obema komisijama in se potem da na glasovanje po dopisni seji.

Ad 10. Sklep o ukinitvi javnega dobra parc. št. 2075/18 in 2148 k. o. Velike Lašče in vloga občana za nakup, zamenjavo zemljišč

Člani občinskega sveta so soglasno sprejeli naslednje sklepe:

- 1.) Občinski svet Občine Velike Lašče sprejme sklep, da se na parcelah št. 2075/18 k. o. Velike Lašče in št. 2148 k. o. Velike Lašče ukine javno dobro. Parceli preideta v last Občine Velike Lašče. Parcela št. 2075/18 k. o. Velike Lašče se zamenja za del parcele, parcela št. 2148 k. o. Velike Lašče pa se proda.
- 2.) Občinski svet Občine Velike Lašče sprejme sklep, da na predlog odbora za komunalo varstvo okolja in urejanje prostora predlagana odmera javne poti (parc. št. 1013/4 in dela zemljišča parc. št. 1016/4, obe k. o. Krvava peč) na tem območju ni prioriteta, zato se o pobudi občana občinski svet še ne opredeli.

Ad 11. Sklep o spremembi proračuna in NRP – Nakup poslovnega prostora

– stanovanja

Župan je povedal, da bo za gradnjo šolske kuhinje pri OŠ Primoža Trubarja v Velikih Laščah zemljišče pri šoli pozidano do skrajnih možnosti. Občina Velike Lašče ima možnost nakupa dodatnega zemljišča s starejšo stanovanjsko hišo pri osnovni šoli pod pogojem, da lastniku zagotovi primerno stanovanje v naselju Velike Lašče. Ministrstvo za notranje zadeve v stanovanjskem bloku prodaja prostore, ki jih je v preteklosti uporabljala policija. Občina ima dovolj sredstev za nakup tega stanovanja, saj je ostalo nekaj denarja, ki je bil namenjen za zimsko vzdrževanje cest (ker je bilo malo snega in topla zima). Svetniki so pohvalili občino za ta korak. Občina bi sredstva za nakup tega stanovanja zagotovila iz proračunske postavke za zimsko vzdrževanje cest (ker je bilo malo snega in topla zima). Svetniki so potrdili investicijo.

Zapisniki sej občinskega sveta in posnetki sej so objavljeni na občinski spletni strani:

<https://www.velike-lasce.si/obcinske-strani/obcinski-svet/zapisniki-sej-obcinskega-sveta-1/mandat-2018-2022>

Vabila z gradivom so objavljena na spletni strani v katalogu informacij javnega značaja:

<http://www.lex-localis.info/KatalogInformacij/VsebinaDokumenta.aspx?-SectionID=aa1b19c7-d462-4ccd-920d-9df4f1095f04&osebna=1>, rubrika občinski svet.

V Uradnem listu RS, št. 35/20 so bili objavljeni:

- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o sprejemu otrok v Vrtec Sončni žarek
- Sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju občine Velike Lašče
- Sklep št. 2 o spremembi proračuna za leto 2020

ZAKLJUČNI RAČUN PRORAČUNA OBČINE VELIKE LAŠČE ZA LETO 2019

Suzana Petrič, občinska uprava

Za leto 2019 so bili v Odloku o proračunu Občine Velike Lašče načrtovani prihodki v višini 4.421.803 EVR. Prihodki in drugi prejemki proračuna so bili realizirani v višini 4.381.694 EVR, kar predstavlja 91-odstotno realizacijo v primerjavi s sprejetim finančnim načrtom.

Davčni prihodki so bili planirani v višini 3.311.886 EVR, realizirani so bili v višini 3.337.241 EVR. Nedavčni prihodki so bili realizirani v višini 433.150 EVR, plan pa je predvideval prejem 395.300 EVR prihodkov.

Kapitalski prihodki so bili realizirani v višini 61,5 % oz. v višini 184.411 EVR. Prodane niso bila nekatera zemljišča, ki so bila predvidena v načrtu razpolaganja s premočnim in z nepremičnim premoženjem občine.

Prejete donacije niso bile predvidene, kljub temu pa jih je občina prejela v znesku 1.120 EVR (1.000 EVR od Lekarne Ljubljana in 120 EVR od Splošnega nemškega kolesarskega društva).

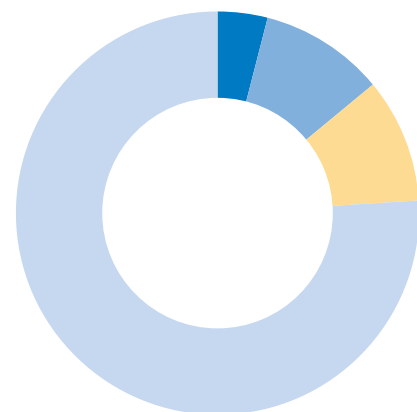
Transforni prihodki so bili predvideni v višini 414.617 EVR, realizirani pa v višini 425.772 EVR. Največji transforni prihodek predstavlja prihodek za asfaltiranje,

finančna izravnava ter prihodek zaradi ogroženosti nevarnih zveri – šolski prevozi.

Iz zgornjega grafikona je razvidno, da največji delež prihodkov v celotnih prihodkih predstavljajo davčni prihodki, in sicer 76 % vseh prihodkov. Največji vir davčnih prihodkov je dohodnina, ki predstavlja kar 90 % vseh davčnih prihodkov, sledijo davki na premoženje s 6 %, domači davki na blago in storitve ter drugi davki. Nedavčni prihodki in transforni prihodki predstavljajo 10 % vseh prihodkov. Največji delež nedavčnih prihodkov je udeležba na dobiček in dohodek od premoženja, in sicer 44 %. Največji delež transfornih prihodkov predstavljajo finančna izravnava, ki predstavlja 45 %, sledijo ji prihodki za investicije, kjer največji delež predstavlja prihodek za asfaltiranje občinskih cest. Znotraj transfornih prihodkov pa prihodki za tekočo porabo predstavljajo 16 %, kjer največji delež predstavlja prihodek za šolske prevoze zaradi otrok, katerih pot v šolo je ogrožena zaradi velikih zveri. Kapitalski prihodki predstavljajo 4 % vseh prihodkov. Osrednji kapitalski prihodek je prihodek od prodaje zemljišč, predvsem prihodek od prodaje zemljišč v industrijski coni Ločica.

Prihodki in drugi prejemki proračuna

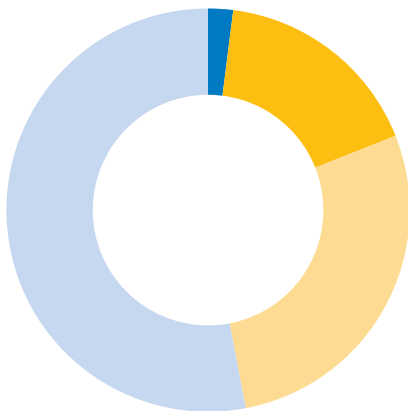

Grafični prikaz prihodkov glede na delež celotnih prihodkov v letu 2019

- prejete donacije 0 %
- kapitalski prihodki 4 %
- transforni prihodki 10 %
- nedavčni prihodki 10 %
- davčni prihodki 76 %

Odhodki in drugi izdatki proračuna

Grafični prikaz odhodkov glede na delež celotnih odhodkov v letu 2019

- investicijski transferji 2 %
- investicijski odhodki 17 %
- tekoči odhodki 28 %
- tekoči transferji 53 %

Za leto 2019 so bili planirani odhodki in drugi izdatki v višini 4.770.803 EVR, realizirani pa v višini 3.642.139 EVR, kar predstavlja 76,3 % plana za leto 2019. Realizirani odhodki odstopajo od načrtovanih v višini 1.128.664 EVR.

Tekoči odhodki so bili realizirani v višini 83,6 %, predvideni so bili namreč v višini 1.228.885 EVR, realizirani pa v višini 1.027.094 EVR. Tekoči transferji so bili realizirani v višini 89,7 % glede na sprejeti proračun oziroma v skupni višini 1.937.728 EVR. Transferji posameznikom so bili realizirani v višini 1.117.850 EVR.

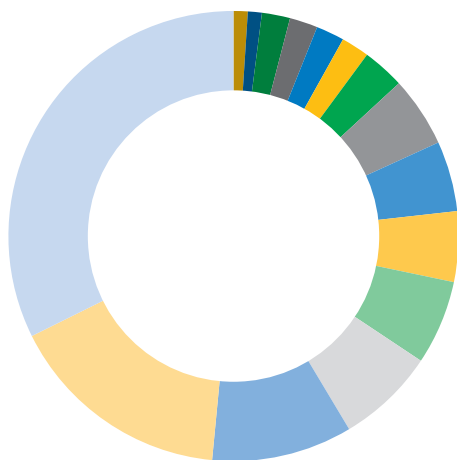
Investicijski odhodki so bili realizirani v višini 597.672 EVR, kar predstavlja 46,2 % načrtovane realizacije.

Iz grafikona je razvidno, da največji delež odhodkov v celotnih odhodkih predstavljajo tekoči transferji, in sicer 53 %. Največji delež tekočih transferjev predstavljajo transferji posameznikom in gospodinjstvom, ki znašajo 1.117.849,75 EVR, kar pomeni, da je bilo namenjeno dovolj sredstev v proračunu za potrebe regresiranja prevozov otrok v šole, regresiranja oskrbe v domovih za starejše občane, dovolj je bilo sredstev za plačilo razlike v ceni za programe tako v vrtcu Sončni žarek ter za otroke, ki živijo v Ob-

čini Velike Lašče, a vrtce obiskujejo v drugih občinah, sledijo drugi tekoči domači transferji z 31 %, kamor spadajo sredstva za delovanje Medobčinskega inšpektorata, sredstva za plačevanje obveznega zdravstvenega zavarovanja brezposelnim občanom, ki so do njega upravičeni, sredstva za financiranje javnih zavodov, kot so knjižnica, glasbena šola, ter drugim transferjem za izvajanje javnih služb (letno ter zimsko vzdrževanje, vodna povračila, idr.). Drugi največji delež odhodkov predstavljajo tekoči odhodki, in sicer 28 %. Med tekočimi odhodki največji delež predstavljamo odhodki za blago in storitev, in sicer 61 % (nakupi pisarniškega pohištva, vsa vzdrževanja objektov, plačila bančnih storitev, uporaba goriv in drugih energij, itd.). Sledijo investicijski odhodki s 17 %. Največji delež investicijskih odhodkov predstavljajo novogradnje, rekonstrukcije in adaptacije, in sicer 52 %, kjer velik del stroškov predstavlja asfaltiranje cestišč. Sledijo investicijsko vzdrževanje in obnove s 25 %, kamor spadajo vsa večja popravila vodovodnih omrežij, vzdrževanja razsvetljave, urejanje pristopov, idr. Investicijski transferji predstavljajo 1 % vseh odhodkov. Med omenjene odhodke spadajo transferji gasilski zvezi za nakup opreme in obnov gasilskih domov, sredstva za sofinanciranje malih komunalnih čistilnih naprav idr.

Najpomembnejši odhodki po programski klasifikaciji

Grafični prikaz odhodkov glede na delež celotnih odhodkov v letu 2019.

- **izobraževanje**
1.231.125 EVR (32 %)
predšolska in šolska vzgoja, šolski prevozi
- **prometna infrastruktura in komunikacije**
619.080 EVR (16 %)
ceste, pločniki, javna razsvetljava, ...
- **lokalna samouprava**
395.732 EVR (10 %)
občinska uprava, skupne inšpekcije, materialni stroški
- **kultura, šport in nevladne organizacije**
281.717 EVR (7 %)
premična kulturna dediščina, programi v kulturi, knjižničarstvo
- **socialno varstvo**
215.165 EVR (6 %)
pomoč staršem ob rojstvu otrok, doplačila oskrbe v domovih za ostarele, pomoč občanom
- **prostorsko planiranje in stanovanjsko-komunalna dejavnost**
199.651 EVR (6 %)
sprememba OPN, obnova vodovodnega omrežja, obnova stanovanj, objekti za rekreacijo
- **gospodarstvo**
181.361 EVR (5 %)
spodbude podjetnikom, komunalna ureditev poslovne cone, razvoj turistične infrastrukture
- **servisiranje javnega dolga**
174.711 EVR (5 %)
obresti, odplačilo kreditov
- **splošne administrativne službe**
107.789 EVR (3 %)
občinsko glasilo, spletna stran, občinske prireditve, vzdrževanje občinskih objektov, pokroviteljstva, svetovanja
- **intervencijski programi in obveznosti**
92.965 EVR (2 %)
rezerve za odpravo posledic nesreč, splošne proračunske rezerve
- **kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo**
88.495 EVR (2 %)
subvencije, obnova poljskih poti, vzdrževanje gozdnih cest, zavetišča za živali
- **obramba in ukrepi ob izrednih razmerah**
87.776 EVR (2 %)
civilna zaščita in gasilstvo,
- **politični sistem**
68.924 EVR (2 %)
dejavnosti občinskega sveta, dejavnosti župana, podžupana, izvedba volitev
- **varovanje okolja in naravne dediščine**
38.079 EVR (1 %)
zbirni center, investicije z odpadno vodo, subvencije malih čistilnih naprav
- **zdravstveno varstvo**
30.226 EVR (1 %)
investicije v zdravstveni dom, zavarovanje občanov, mrliški ogledi
- **notranje zadeve**
982 EVR
svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu
- **ekonomske in fiskalne administracije**
589 EVR
delovanje nadzornega odbora
- **zunanja politiko in mednarodna pomoč**
550 EVR
medobčinsko povezovanje

Najpomembnejše investicije v letu 2019 v EVR

Iz grafikona je razvidno, da je občina največ sredstev namenila za projekt asfaltiranje, in sicer 230.783 EVR, ker je dokončala cesto Selo–Rob ter asfaltirala del cestišča v Podhojnem Hribu. Vse ostale investicije so bile manjše vrednosti. **Več o zaključnem računu in delovanju občine v letu 2019 si lahko preberete na spletni strani občine pod rubriko zaključni račun.**

• Nakup opreme – občinski svet – računalniki in računalniška oprema	7.304
• Objekt Veliki Osolnik – betoniranje v garaži zaradi udara vode	1.028
• Nakup opreme – monitor, WE-FI točka	810
• Investicije v gasilstvo – iz požarne takse za nakup opreme	11.654
• Gasilska oprema – direktna sredstva občinski zvezi za nakup opreme društvom	30.000
• Nakup agregata	16.417
• Postavitev odbojnih ograj in prometnih znakov	8.461
• Asfaltiranje v letu 2019 (Podhojni Hrib ter Selo–Rob)	230.783
• Projektiranje cest	6.344
• Dokončanje pločnika ob državni cesti (Velike Lašče–Nova vas) – Cereja	9.338
• Postavitev nove luči (Zdravstveni dom) – in obnove	4.969
• Orodje režijski obrat – višinski teleskopski obrezovalec ter krožno žago za les	1.336
• Poslovna cona Ločica – projektna dokumentacija, sofinanciranje izgradnje križišča	88.075
• Kozolec Trubarjeva domačija – TIC (projektna dokumentacija)	6.093
• Mobilni turistični objekt Turjak – izgradnja – brez postavitve	4.950
• Občinski zbirni center za odpadke – projektna dokumentacija	9.638
• Evidentiranje vodovodov vpis, GJI	10.952
• Evidentiranje hidrantov – beleženje	6.911
• Obnova vodovoda Velika Lašče–Ulaka, Velike Lašče – menjava cevodov	25.253
• Vodovod Rute – menjava cevodov Mohorje	38.758
• Vodovod Turjak – projektna dokumentacija	1.610
• Obnova hidrantnega omrežja	4.819
• Ureditev poti do vodovodnih objektov – Rašica	373
• Objekt Dvorska vas – rušitev	16.298
• Most za mlinom – sanacija kamnitega mostu med mlinom in zunanjimi sanitarijami	1.989
• Igrišče Dvorska vas – postavitev dveh košev za košarko	3.963
• Športna dvorana Velike Lašče –energetska sanacija	47.273
• Prenova kuhinje osnovna šola – projektna dokumentacija	3.009
• POŠ in vrtec Turjak – projektna dokumentacija	4.135
• Glasbena šola – obnova ostrešja in energetska sanacija	45.848

KAKO SMO SE OB EPIDEMIJI ORGANIZIRALI V OBČINI VELIKE LAŠČE

Poročilo civilne zaščite

Sredi marca 2020 se nam je zaradi razglasitve epidemije in zaščitnih ukrepov, ki so sledili, življenje v marsičem obrnilo na glavo. Čeprav sta od takrat pretekla dobra dva meseca in se življenje počasi vrača v nekdanje okvire, pa tudi hitro pozabimo, kakšno je bilo življenje v začetku spopadanja z epidemijo. Glede na izkušnje iz sosednje Italije je bil tudi strah pred okužbami med ljudmi velik. Naj na kratko povzamemo, kako smo se z epidemijo in zaščitnimi ukrepi za preprečevanje širjenja okužbe spopadali v naši občini.

Uprava za zaščito in reševanje je občine v četrtek, 12. 3. 2020, obvestila, da je minister za zdravje razglasil epidemijo, zato bo poveljnik CZ Srečko Šestan predlagal aktiviranje državnega načrta za zaščito in reševanje v primeru epidemije. Uprava za zaščito in reševanje bo poskrbela za ustrezno komunikacijo in obveščanje občin (županov) ter izpostav.

Med drugim so predlagali, naj občine:

- Po potrebi vključijo v pomoč pri oskrbi občanov nevladne organizacije, gasilci naj se minimalno vključujejo v to nalogo (imajo dovolj drugih nalog).
- Objavijo številko, na katero bodo klicali oboleli, ki bodo v domači oskrbi in ne bodo imeli možnosti zagotovitve oskrbe s hrano in z drugimi nujnimi zadevami (zdravila, idr.). Zbiranje podatkov oz. posredovanje podatkov o obolelih ni dopustno zaradi varstva osebnih podatkov.
- Zaščitna sredstva naj se uporabljajo racionalno, tam, kjer so oboleli, ker jih primanjkuje na vseh ravneh v državi.

Že nekaj dni po razglasitvi epidemije so bili po spletu okoliščin tako člani občinskega sveta Občine Velike Lašče, župan kot tudi zaposleni v občinski upravi v samoizolaciji.

Občinska uprava je delo do 21. aprila 2020 opravljala pretežno od doma, občasno pa posamezniki oz. v manjši zasedbi na sedežu občine in na terenu. Poslovanje s strankami je potekalo preko telefona in elektronske pošte.

Štab civilne zaščite občine se je v operativni sestavi (poveljnik Branko Indihar in odgovorna za prvo pomoč Martina Bavdek) aktiviral takoj po razglasitvi epidemije.

Prvi praktični ukrep štaba civilne zaščite je bil namestitev hišnega zvonca na vhodna vrata Zdravstvene postaje Velike Lašče. Čakalnica namenjena zobozdravstvu, se je namenila za izolacijo morebitno obolelega. Delo v splošni ambulanti, patronažni službi in lekarni je potekalo nemoteno, prilagojeno trenutnim razmeram in priporočilom. Občani so imeli možnost telefonskega pogovora z zdravnico in po njeni presoji, tudi obiskati ambulanto ob za to določeni uri. Sprejela jih je medicinska sestra, ki je z navodili za preprečevanje bolezni poskrbela za njihovo varnost in varnost zaposlenih na Zdravstveni postaji. Iz sredstev civilne zaščite smo za dežurne v zdravstveni postaji kupili zaščitna očala oz. vizirje.

Nakup zaščitnih mask ni bil možen, ker jih ni imel nihče na zalogi. Za potrebe dela občinske uprave in režijskega obrata smo nabavili dodatna razkužila.

Štab civilne zaščite občine v operativni sestavi, poveljnik Branko Indihar in odgovorna za prvo pomoč Martina Bavdek

Obveščanje javnosti glede vseh vprašanj, povezanih z boleznijo, in potrebnih ukrepov za zaščito prebivalstva je potekalo preko spletne strani občine, facebook strani občine in občasno preko radia Zeleni val.

Občani so se z vprašanji lahko kadarkoli obračali na telefonsko številko občine (telefon je bil prevezan na mobilno številko zaposlenih) ali na elektronski naslov civilna.zascita@velike-lasce.si. Kmetijska zadruga Velike Lašče je poleg potujoče prodajalne, ki je vseskozi nemoteno delovala na terenu, organizirala naročilo in dostavo blaga iz trgovine (obrazec je bil dostopen tudi na spletni strani občine).

V okviru programa pomoči na domu je v začetku epidemije potekala samo dostava kosil, nego smo začasno ukinili. Za kuhanje kosil so skrbele kuharice v osnovni šoli. Javili so se mladi prostovoljci za morebitni razvoz kosil, vendar ni bilo dodatnih potreb. Po nekaj tednih so v okviru pomoči na domu začeli ponovno izvajati del nege, v običajnem obsegu pa so nego oskrbovancev začeli izvajati po prvomajskih praznikih. Zaščitno opremo za izvajanje pomoči na domu je oskrbovalkam zagotavljal delodajalec, Zavod Pristan.

Osnovna šola in vrtec sta bila zaprta od 16. marca dalje. Posebno varstvo otrok (za otroke zdravstvenih delavcev in podobne poklice) ni bilo organizirano, ker

Zaprte so bile vse cerkve, knjižnica, gostilne pa tudi zbirni center odpadkov v Turjaku.

Občinski štab civilne zaščite je skupaj z občinsko upravo na Upravo za zaščito in reševanje, Izpostavo Ljubljana pošiljal potrebe po zaščitni opremi za CZ, gasilce in javne službe (pogrebno službo, koncesionarja za vodovod, režijski obrat) in dnevna poročila o stanju, potrebah in problemih na terenu.

V organizaciji štaba CZ je v prvem tednu po razglasitvi epidemije potekala ločena izvedba izobraževanja na prostem za organizacije in podjetja, ki na različne načine skrbijo za oskrbo prebivalstva (pokopališko-pogrebna dejavnost, oskrba s pitno vodo, župnik, trgovci v živilskih trgovinah), ter posebej za gasilce o pravilni uporabi zaščitne opreme (maske, očala, rokavice, kombinezoni, idr.) in biovarnosti pri njihovem delu s praktičnim prikazom in odgovori na vprašanja. Izvajalec izobraževanja je bil župan, dr. Tadej Malovrh.

Članica štaba civilne zaščite Martina Bavdek je skrbela za razdeljevanje zaščitne opreme, ki smo jo dobili iz Uprave za zaščito in reševanje (za potrebe CZ in javnih služb). Prve pralne maske, ki jih je sešila naša občanka, je razdelila kuharicam v šoli, trgovkam, režijskim delavcem. Uspeli smo dobiti donacijo 500 zaščitnih mask in tudi material za izdelavo 1600 mask iz prtičkov.

Martina Bavdek je v lekarni dobila še elastike in organizirala izdelavo mask. Pri izdelavi in raznosu po gospodinjstvih so sodelovali: štirinajst mladih iz mladinske skupine Župnije Velike Lašče, vaščani Ulake, gasilci in še nekateri drugi prostovoljci.

V času, ko zaščitnih mask ni bilo mogoče kupiti in ko je za obisk trgovine, lekarne, pošte zaščitna maska postala obvezna, smo gospodinjstvom v občini dostavili vsaj po eno masko.

Po terenu se je hitro razširilo šivanje pralnih zaščitnih mask. Trgovke v trgovinah kmetijske zadruge so jih nekaj razdelile tudi svojim kupcem, na Gradežu so šivilje poskrbele za svoje sovaščane, tudi v drugih krajih po občini so spretno šivilje s pralnimi maskami oskrbele sovaščane ali sorodnike.

Na poziv občine, objavljen na spletni in facebook strani, pa so se javile štiri prostovoljke, ki so iz donatorskega materiala, ki ga je dostavila občina, sešile lepo število pralnih mask. Takoj ko so se spet pojavile na tržišču, so tudi v naših trgovinah in na bencinskem ser-

visu začeli s prodajo zaščitnih mask.

Za izobraževanje glede zaščitnih ukrepov in opozarjanje na terenu, zlasti v trgovinah, je v največji meri skrbela članica štaba civilne zaščite Martina Bavdek, za nadzor glede zbiranja na javnih mestih in prehajanja občinskih mej pa naši policisti. Delavci režijskega obrata so s trakovi in napisi označili zaprtje igrišč. Na vseh javnih površinah so s trakovi označili tudi prepoved uporabe klopi in miz.

V zadnjih tednih se življenje v občini počasi vrača v nekdanje tire, ob izvajanju in upoštevanju potrebnih zaščitnih ukrepov. Že nekaj tednov je odprt zbirni center odpadkov, odprti so tudi Trgoup, gostinski lokali, od 4. maja se verniki lahko udeležujejo verskih obredov v cerkvah, na voljo so trgovine z oblačili, postopno se z 18. majem odpirajo šola in vrtec, v nadaljevanju pa športna igrišča in športna dvorana.

Poleg tega, da bi ostali zdravi, si želimo, da epidemija v občini ne bi pustila hujših posledic na našem gospodarstvu, turizmu in kmetijstvu.

Ureditev vegetacije ob javnih cestah

Medobčinski inšpektorat in redarstvo

V lokalnih glasilih občin smo že večkrat opozarjali na pomen zakonskih določb cestnih predpisov, ki se nanašajo na ureditev vegetacije ob javnih cestah, a kljub temu vsako leto znova ugotavljamo, da posamezni lastniki nepremičnin ob cesti teh določb cestnih predpisov ne spoštujejo. Redno vzdrževanje vegetacije, ki se nahaja znotraj cestnega sveta javne ceste, je naloga izvajalca rednega vzdrževanja javnih cest. Naloga vsakega lastnika zemljišča ob javni cesti pa je, da vzdržuje vegetacijo na svojem zemljišču, ki se nahaja v varovalnem pasu javne ceste.

Previsoka in preveč razraščena vegetacija ob javnih cestah predstavlja oviro, s tem pa je ogrožena varnost udeležencev v cestnem prometu, tako voznikov kot pešcev in kolesarjev. Zakonodajalec je s ciljem zagotovitve varne uporabe javnih cest v cestnih predpisih določil, da se vegetacija kosi, obrezuje in seka najmanj v takem obsegu, da sta zagotovljena prosti profil ceste in predpisana preglednost, da so vidne in dostopne prometna signalizacija in prometna oprema ter cestne naprave in druge ureditve. Prav tako je treba vzdrževati tudi cesti bližnja drevesa in

druge zasaditve, ki lahko ogrožajo cesto ali promet na njej.

Na javni cesti ali na zemljiščih in objektih ob javni cesti je prepovedano izvajati ali opustiti kakršnakoli dela, ki bi lahko škodovala cesti ali ogrožala, ovirala ali zmanjšala varnost prometa na njej. Še zlasti pa je prepovedano:

- **postavljati ograje, zasaditi živo mejo, drevje, trte ali druge visoke nasade ali poljščine, ki bi ovirale preglednost ceste,**
- **zasaditi vegetacijo ali postaviti objekte, naprave in druge predmete ter storiti karkoli drugega, kar bi oviralo preglednost cest, križišča ali priključka v območju križišča javnih cest, križišča ceste z železniško progo, v območju cestnih priključkov na občinsko cesto in na notranjih straneh cestnih krivin.**

Vsi posegi v prostor varovalnega pasu občinske ceste so dovoljeni le s soglasjem upravljavca občinske ceste. Širina tega varovalnega pasu občinske ceste je odvisna od njene kategorije.

Ker je osnovni namen tega članka preventivne narave, saj bo naša služba v naslednjih tednih ponovno poostreno nadzirala določbe cestnih predpisov, ki se nanašajo na vzdrževanje vegetacije ob cestah, vam v nadaljevanju posredu-

jemo nekaj praktičnih napotkov, kako pravilno vzdrževati vegetacijo, da bo zadoščeno določbam cestnih predpisov, predvsem pa zagotovljena varnost udeležencev v cestnem prometu:

- Pred zasaditvijo vegetacije ob cesti (ali tudi če ste jo že zasadili, pa tega soglasja še nimate) upravljavca ceste z vlogo zaprosite za soglasje za poseg v varovalni pas ceste, kjer vam bo za vašo konkretno lokacijo predpisal pogoje glede zasaditve in vzdrževanja vegetacije.
- Zaradi zagotavljanja preglednosti naj višina žive meje ob cesti v preglednem polju križišča in na notranji strani zavojev ne presega višine 75 cm od nivoja vozišča.
- Drevesa, ki rastejo ob cestah, naj bodo obrezana, tako da je prosta višina nad cesto najmanj 7 m.
- Vegetacija ne sme zakrivati prometne signalizacije v križiščih in na

cestnih priključkih. Udeleženec v prometu mora prometno signalizacijo pravočasno opaziti, da se lahko po njej ravna.

- Pri vključevanju v promet iz stranske prometne smeri mora biti zagotovljena vidnost na prihajajoče vozilo, ki pelje po glavni prometni smeri, vsaj na zaustavitveni razdalji.
- Pri križanju ceste in železnice upoštevajte, da potrebuje vlak veliko večjo razdaljo, da se ustavi, kot pa avto, zato mora biti temu primerna tudi preglednost, zlasti na pasivno varovanih železniških prehodih.
- Vegetacija naj se ne vrašča v zračni prostor pločnikov in kolesarskih poti.

Če ste v dvomih, kako pravilno obrezati in urediti vašo vegetacijo ob cesti, vam predlagamo, da se za nasvet obrnete na upravljavca ceste, na izvajalca rednega vzdrževanja občinskih javnih cest, lahko pa tudi na našo službo ali policijo.

Medobčinski inšpektorat in redarstvo občin Dobrepolje, Loški potok, Ribnica, Sodražica in Velike Lašče

Gorenjska cesta 9, 1310 Ribnica
t: 01/320 42 08,
e: inspektorat-redarstvo@ribnica.si

Postopek vgradnje (MKČN) male komunalne čistilne naprave

Roman Viršek, občinska uprava

Ker je javni razpis za subvencioniranje izgradnje malih komunalnih čistilnih naprav na območju Občine Velike Lašče ponovno aktualen, vam v pomoč pri postavitvi nove male komunalne čistilne naprave na kratko predstavljamo postopek vgradnje.

Pred odločitvijo o vgradnji MKČN je dobro preveriti, ali se objekt nahaja znotraj aglomeracij, za katere je predvidena izgradnja kanalizacijskega omrežja, in ali je na lokaciji posameznega objekta predvidena izgradnja MKČN.

- Območja aglomeracij lahko preverite na spletni strani Atlasa okolja: <http://gis.arso.gov.si/atlasokolja>. V iskalniku poiščete svojo lokacijo in izberete sloj OKOLJE AGLOMERACIJE. Če se vaša lokacija nahaja v območju zelenega območja, je tam predvidena izgradnja kanalizacije.
- Informacijo glede območij aglomeracij lahko pridobite tudi na Občini Velike Lašče, in sicer na tel. 01 7810 363 (Roman Viršek).

Pred vgradnjo pridobimo vodno soglasje na Direkciji RS za vode. Vgradimo malo komunalno čistilno napravo.

- <https://www.gov.si/zbirke/storitve/pridobitev-informacije-vodnega-soglasja-ali-mnenja-za-posege-ki-lahko-vplivajo-na-vodni-rezim-in-stanje-voda/>

Pri pooblaščenem izvajalcu naročimo prve meritve, na podlagi katerih izdelajo analizni izvid.

- Seznam pooblaščenih izvajalcev: http://okolje.arso.gov.si/onesnazevanje_voda/tabela/5/page/1.

V roku 30 dni po prejemu analiznega izvida izpolnimo poročilo o prvih meritvah ter ga skupaj z izjavo o lastnostih MKČN pošljemo na Javno komunalno podjetje Grosuplje, d. o. o., Cesta na Krko 7, 1290 Grosuplje (po pošti ali na email: info@jkpg.si).

- <http://www.pisrs.si/Pis.web/npb/2015-01-3858-2014-01-3849-npb1-p5.pdf>

JKPG nam na podlagi prejete dokumentacije pošlje potrdilo o vpisu v bazo MKČN in ustrezno zniža okoljsko dajatev (za 90 %).

Prijavimo se na javni razpis za subvencioniranje izgradnje MKČN.

- Razpis je objavljen na: <http://www.velike-lasce.si>.

Podrobnejše informacije v zvezi z vgradnjo MKČN so na voljo na spletni strani: <http://www.jkpg.si/odpadne-vode/male-komunalne-cistilne-naprave>.

Bodimo (bolj) spoštljivi do okolja, okolice in sokrajanov

JP VOKA Snaga, d. o. o.

Zadnje tedne opažamo številne nepravilnosti pri odlaganju odpadkov v zabojnike na ekoloških otokih. Poleg zabojnikov se nabirajo odpadki, ki spadajo v zbirni center oziroma je zanje treba naročiti kosovni odvoz (obe storitvi sta ponovno vzpostavljeni), plastična embalaža, papir in karton so namesto v zabojnik odloženi poleg njega, kopičijo se vreče, vrečke ipd. Ponekod nastajajo prava črna odlagališča.

Nepravilno odloženi odpadki ob zabojnikih na ekoloških otokih, na ulicah ali v naravi so posledica nespoštljivega in neodgovornega vedenja občanov.

Žal ugotavljamo, da so nekateri v času epidemije povsem zanemarili pravila in obveznosti glede ravnanja z odpadki, kar negativno vpliva na kakovost življenja občank in občanov, kazi podobo kraja in njegove okolice ter dodatno obremenjuje komunalne delavce.

Želeli bi vas spomniti, da je **odlaganje odpadkov ob zabojnike z občinsko zakonodajo** (Odlok o zbiranju in prevozu komunalnih odpadkov Občine Velike Lašče) **prepovedano** in da so **pravni subjekti** (lokali, restavracije, trgovine) **skladno z zakonom dolžni s posebno pogodbo** in na poseben način **urediti prevzem in odvoz ločeno zbrane embalaže** (plastične, kartonske, papirnate, steklene), ki ni komunalni odpadek.

To je embalaža, ki nastaja pri opravljanju proizvodne, trgovinske in storitvene dejavnosti in za katero so pravne osebe skladno z zakonodajo dolžne s posebno pogodbo in na poseben način urediti prevzem in odvoz.

Vljudno vas prosimo, da za odpadke ustrezno poskrbite in jih ne odlagate poleg zabojnikov, pač pa jih odpeljete v zbirni center ali naročite kosovni odvoz. Izredne razmere terjajo prilagoditev navad nas vseh, poleg tega pa se moramo vsi truditi še za dodatno mero strpnosti in potrpežljivosti, dokler se življenje ne vrne v stare tirnice.

Odvoz kosovnih odpadkov lahko naročite do 31. maja ali jeseni med 1. oktobrom in 30. novembrom. Odvoz naročite prek posebne naročilnice, ki jo v elektronski ali pdf obliki najdete na spletnem naslovu www.mojiodpadki.si/narocanje/kosovni-odpadki. Ko bomo prejeli vašo naročilnico, vas bomo poklicali in skupaj se bomo dogovorili za datum odvoza.

O nepravilnostih lahko obvestite Medobčinski inšpektorat in redarstvo (inšpektorat-redarstvo@ribnica.si), ki je pristojen za nadzor in sankcioniranje kršitev.

V zbirni center ob sobotah ob upoštevanju posebnih ukrepov

Zbirni center je namenjen občanom, ki lahko v posebne zabojnike oddajo različne vrste odpadkov (nekateri samo do določene količine). V zbirnem centru ne sprejemamo odpadkov, ki nastajajo v gospodarskih dejavnostih (proizvodnja, obrt, kmetijstvo). Podjetja in samostojni podjetniki so, skladno z zakonodajo, dolžni skleniti pogodbo z ustreznim pooblaščenim zbiralcem in predelovalcem odpadkov.

Zaradi preprečevanja širjenja okužbe bodo v zbirnem centru za uporabnike veljali naslednji ukrepi:

- posamični vstop vozil
- uporaba lastnih zaščitnih mask in rokavic,
- samostojno razvrščanje odpadkov,
- upoštevanje varnostne razdalje (2 metra),
- upoštevanje vseh splošnih navodil NIJZ.

Zaradi posebnega režima in omejitve vstopa v zbirni center se lahko zgodi, da boste morali na oddajanje odpadkov

čakati dlje časa, zato prosimo, da odpadke ustrezno pripravite in razvrstite že doma ter dosledno upoštevate navodila zaposlenih, da bo odlaganje odpadkov čim lažje in hitrejš.

Odpadke, ki lahko počakajo doma (npr. ovitki zgoščenk, oblačila, obutev, idr.), v zbirni center pripeljite po vzpostavitvi običajnih razmer.

Priporočljiva je uporaba lastnih zaščitnih mask in rokavic, s katero si lahko zagotovite večjo varnost pri odlaganju odpadkov.

Vse občane in občanke tudi pozivamo, naj odpadkov, ki ne spadajo v domače zabojnike, ne puščajo na ulicah, poleg zabojnikov ali v naravi in da so spoštljivi do okolja, drugih občanov in komunalnih delavcev. Izredne razmere terjajo prilagoditev navad nas vseh, pri čemer sta spoštovanje in solidarnost do sočloveka zdaj še toliko pomembnejša, da naše okolje ostane urejeno in varno.

Začasni zbirni center Velike Lašče;

za Domom krajanov Turjak

Odpiralni čas:

ob sobotah od 8. do 12. ure,
ob praznikih zaprto.

Rušitev objekta CPL v Turjaku in brunarice na Trešnici

Sara Košir, občinska uprava

Zaradi neuporabe in zlasti zaradi nameravane gradnje nove podružnične šole in vrtca v Turjaku smo porušili objekt, ki je včasih služil cestnemu podjetju. Rušitev je potekala brez zapletov.

Porušili smo tudi brunarico na Trešnici pri vrtcu, ki je bila nekdanj v uporabi ob bližnjem vaškem smučišču. Zadnja leta je bila brunarica brez funkcije, zato smo se ob posvetovanju z vrtcem dogovorili, da jo odstranimo, na njenem mestu pa uredimo del igrišča za vrtec v Velikih Laščah.

Telefon za **BREZPLAČNO** psihosocialno podporo ljudem,
ki v teh dneh občutijo stisko zaradi nastale situacije.

Človek, ki pokliče, ni več sam.

01 600 93 26

vsak dan med 16. in 20. uro (tudi vikendi)

Območno združenje
Ljubljana

Slovenska krovna
zveza za psihoterapijo
NACIJSKA ORGANIZACIJA - NAO
EVROPSKE ZVEZE ZA PSIHOTERAPIJO - EAP

Dela v kulturnih domovih

Sara Košir, občinska uprava

Čas, ko občinski kulturni domovi iz znanih razlogov samevajo, smo name-nili nekaterim manjšim investicijam. Zamenjali smo štiri zunanja vrata na **Levstikovem domu** (dvoje zunanjih vrat v dvorano, ena zunanja vrata na oder ter zunanja vrata, ki vodijo v prostore, ki jih uporablja MD Vrt). Doseda-nja vrata so bila zvočno in toplotno ne-ustrezna. Uredili smo tudi del dvorane, ki je sicer gledalcem skrit – to je del nad odrom, kjer so nameščeni refle-

ktorji. Popravili smo ustrezne kanale za električne kable, tako da je njihova napeljava sedaj bolj pregledna in tudi bolj varna. V **Domu krajanov Rob** smo zaradi dotrajanosti in neučinkovito-sti zamenjali staro peč z novo veliko

bolj učinkovito pečjo na kurilno olje. V okviru del smo uredili samostojno vejo ogrevanja za čajno kuhinjo in knjižni-co, kar je smiselno zlasti z vidika pora-be energije.

Nakup dveh novih občinskih vozil

Roman Viršek, Sara Košir, občinska uprava

V začetku maja smo uspešno zaključili javno naročilo male vrednosti z nakupom novega šolskega kombija VW Caravella za potrebe prevoza učencev v osnovno šolo. Pri nakupu novega šolskega kombija nam je največ težav povzročala skromna izbira kombijev na tržišču, saj smo iskali kombi z devetimi sedeži, štirikolesnim pogonom in ročnim menjalnikom, seveda za spre-jemljivo ceno. Uradno smo nov kombi osnovni šoli predali v uporabo 13. maja, ko ga je tudi blagoslovil župnik Andrej Ojstrež. Nov kombi je sedaj že v uporabi, vozi ga šofer Jože Juvanec. Upamo, da bo s kombijem več let varno in zanesljivo vozil učence v osnovno šolo. Za nemote-no izvajanje nalog Režijskega obrata smo

izvedli tudi nakup vozila Dacia Dokker, ki bo služilo predvsem za različne dostave ter transport pri izvajanju hišniških del in vzdrževanju javnih površin. Staro vozilo je bilo staro skoraj 15 let in glede na nara-vo dela posledično povsem dotrajano. Investicija je bila kot vedno izvedena po postopku izbire najugodnejšega ponudni-ka. Vključno z vlečno kljuko in drugo ob-vezno opremo je novo vozilo stalo nekaj več kot 13.000 evr. Kljub temu da je to avtomobil nižjega cenovnega razreda, smo prepričani, da bo dobro in dolgo slu-žil svojemu namenu.

Spodbude Občine Velike Lašče občanom, društvom ter gospodarskim in kmetijskim subjektom v letu 2019

LETOŠNJI RAZPISI
DOSTOPNI NA SPLETNI
STRANI OBČINE

- Občina Velike Lašče je preko javnega razpisa za subvencioniranje vgradnje malih komunalnih čistilnih naprav dodelila 19 subvencij v skupni višini 23.054,78 EVR. Najvišji znesek subvencije je znašal 1.300 EVR, najnižji pa 970,32 EVR. V povprečju je bilo tako upravičencu podeljenih 1.213,41 EVR.
- Preko razpisa za pospeševanje malega gospodarstva v Občini Velike Lašče je bilo podeljenih 62.756,76 EVR. Sredstva je prejelo 31 upravičencev. Najvišji znesek spodbude je bil 5.000 EVR, najnižji pa 186,90 EVR, v povprečju je bilo upravičencu podeljenih 2.024,41 EVR. Lani sta bili podeljeni tudi dve spodbudi za investicije na področju sobodajalstva.
- Preko razpisa za spodbujanje kmetijstva je bilo razdeljenih 37.030,56 EVR. Sredstva je prejelo 22 upravičencev. Najnižji izplačani znesek je bil 150 EVR, najvišji pa 3000 EVR (petim upravičencem).
- Za agromelioracije oz. urejanje kmetijskih zemljišč in urejanje pašnikov je bilo preko razpisa podeljenih 4.887,26 EVR. Upravičenih je bilo 12 kmetijskih gospodarstev. Najnižji znesek je bil 17,50 EVR, najvišji pa 1.152,52 EVR.
- Društvom se je za izvedbo prireditev in programov v letu 2019 namenilo:
  - na področju turizma 7.500 EVR
  - na področju kmetijstva 5.500 EVR
  - na področju kulture 10.486 EVR
  - za dejavnosti ostalih društev (veterani, upokojenci, Zarja spominov, mladi, ...) 7.625 EVR
- Za namen spodbujanja aktivnosti športa je Občina Velike Lašče v letu 2019 na podlagi razpisa izplačala 13.687,42 EVR, pri čemer znaša najvišji znesek upravičencu 2859,58 EVR; najnižji pa 330 EVR. Sredstva je prejelo 10 upravičencev.
- Občina namenja za pomoč ob rojstvu otroka enkratni denarni znesek v višini 500 EVR ter knjižno darilo.
- Otrok in vsaj eden izmed staršev mora imeti stalno prebivališče v Občini Velike Lašče. V letu 2019 je bilo v ta namen izplačanih 22.571,36 EVR. Sredstva je prejelo 43 upravičencev.
- Občina zadnjih nekaj let namenja pomoč tudi staršem pri nakupu šolskih potrebščin za osnovnošolske otroke. V letu 2019 je bilo v ta namen izplačanih 9.575,00 EVR. Spodbuda je bila namenjena 383-tim otrokom.
- Na področju socialnih storitev je Občina Velike Lašče v letu 2019 subvencionirala najemnine za stanovanja v znesku 8.811,42 EVR. Število upravičencev niha glede na potrebe, v lanskem letu je bilo takih od 2 do 7 upravičencev.
- Občina pokriva tudi obvezno zdravstveno zavarovanje brezposelnim občanom, ki so do njega upravičeni. V letu 2019 je bilo izplačano 19.944,10 EVR. Mesečno je v povprečju upravičenih okoli 50 oseb.
- Občina prav tako doplačuje oskrbnine osebam v domovih za ostarele, ki nimajo zadostnega dohodka. V letu 2019 smo za ta namen plačali 135.331,34 EVR. V povprečju je bilo do doplačila upravičenih 17 oseb, ki so nastanjeni v 14-ih različnih domovih.

SUBVENCIJA

KNUT

ŠVEDSKE TOPLLOTNE ČRPALKE

TOPLOTNA ČRPALKA

NIBE F2120

- najvišji letni COP med vsemi konkurenčnimi črpalkami – SCOP > 5
- segrevanje vode v sistemu do 65 °C
- delovanje do -25 °C zunanje temperature

PRIJATELJI V MRZLI ZIMI

ŠVEDSKI KAMINI

Contura

www.knut.si | 080/71-72

STATISTIČNI PODATKI O OBČINI VELIKE LAŠČE

Vir: SURS

Število prebivalcev

Število prebivalcev v Občini Velike Lašče počasi, a stalno narašča. Razlog za naraščanje je preseljevanje novega prebivalstva iz drugih občin ter večji naravni prirast oziroma rodnost v primerjavi s smrtnostjo. Tabele v nadaljevanju nam prikazujejo prav omejenjene podatke. Število prebivalcev v Občini Velike Lašče je bilo konec leta 2019 4.351 prebivalcev. Največ prebivalcev je starih med 50 in 59 let, in sicer 616 prebivalcev.

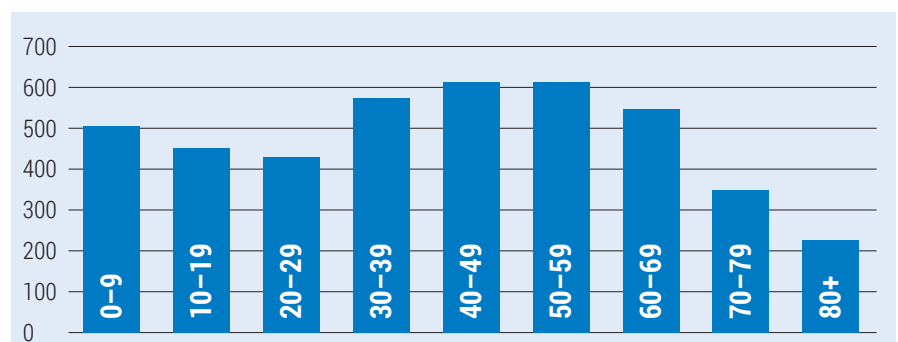
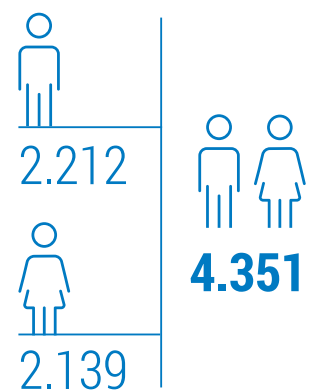
Število prebivalcev v občini Velike Lašče po letih

leto	število prebivalcev
2019	4.351
2018	4.303
2017	4.303
2016	4.264

Število prebivalcev glede na starostno strukturo v občini Velike Lašče 2019

leta	število prebivalcev
0-9	518
10-19	463
20-29	446
30-39	590
40-49	619
50-59	616
60-69	551
70-79	346
80+	234

Tabela na levi strani nam prikazuje število prebivalcev v Občini Velike Lašče glede na naselja. Za posamezno naselje je prikazano število moških, žensk ter skupno število. Kot lahko vidimo je Občina Velike Lašče zelo razdrobljena. Skupno ima glede na svojo velikost zelo veliko naselij, in sicer kar 88. Naselje Dolenje Kališče nima nobenega prebivalca, medtem ko imajo Bane in Polzelo enega prebivalca. Največje naselje v občini je naselje Velike Lašče, ki ima 704 prebivalcev, sledijo mu Rašica z občutno manjšim številom prebivalcev, in sicer 291 prebivalcev, Male Lašče z 282 prebivalci ter Gradež z 258 prebivalci. Glede na skupno število prebivalcev v državi, ki je 2.080.908, število prebivalcev v Občini Velike Lašče predstavlja 0,21 % vseh prebivalcev v državi. V občini je večje število moških, in sicer jih je za 73 več v primerjavi s številom žensk.

	Naselje	Moški	Ženske	Skupaj
1	Adamovo	5	8	13
2	Bane	0	1	1
3	Bavdek	16	18	34
4	Borovec pri Karlovinci	3	4	7
5	Boštetje	7	4	11
6	Brankovo	9	11	20
7	Brllog - del	3	2	5
8	Bukovec	2	1	3
9	Centa	8	10	18
10	Četež pri Turjaku	17	15	32
11	Dednik	9	12	21
12	Dolenje Kališče	0	0	0
13	Dolnje Retje	26	31	57
14	Dolščaki	44	38	82
15	Dvorska vas	63	56	119
16	Gorenje Kališče	3	0	3
17	Gornje Retje	16	6	22
18	Gradež	120	138	258
19	Gradišče	6	7	13
20	Grm	8	7	15
21	Hlebče	20	18	38
22	Hrustovo	21	16	37
23	Jakičevo	15	14	29
24	Javorje	9	4	13
25	Kaplanovo	11	13	24
26	Karlovica	16	17	33
27	Knej	24	22	46
28	Kot pri Veliki Slevici	6	3	9
29	Krkovo pri Karlovinci	8	6	14
30	Krvava Peč	14	5	19
31	Kukmaka	34	29	63
32	Laporje	26	19	45
33	Laze	7	9	16
34	Logarji	20	20	40
35	Lužarji	8	7	15
36	Mački	8	15	23
37	Mala Slevica	108	90	198
38	Male Lašče	146	136	282
39	Mali Ločnik	24	27	51
40	Mali Osolnik	34	25	59
41	Marinčki	13	17	30
42	Medvedjek	7	7	14
43	Mohorje	8	5	13
44	Naredi	11	7	18
45	Opalkovo	19	16	35

	Naselje	Moški	Ženske	Skupaj
46	Osredek	18	18	36
47	Pečki	5	11	16
48	Plosovo	3	3	6
49	Podhojni Hrib	14	15	29
50	Podkogelj	8	5	13
51	Podkraj	8	10	18
52	Podlog	21	16	37
53	Podsmreka pri Vel. Laščah	16	19	35
54	Podstrmec	14	7	21
55	Podulaka	19	22	41
56	Podžaga	7	8	15
57	Polzelo	1	0	1
58	Poznikovo	14	11	25
59	Prazniki	12	7	19
60	Prhajevo	5	8	13
61	Prilesje	30	32	62
62	Purkače	12	9	21
63	Pušče	30	30	60
64	Rašica	132	159	291
65	Rob	29	36	65
66	Rupe	4	2	6
67	Sekirišče	3	6	9
68	Selo pri Robu	19	19	38
69	Sloka Gora	5	6	11
70	Srnjak	5	3	8
71	Srobotnik pri Vel. Laščah	27	24	51
72	Stope	27	24	51
73	Strletje	24	29	53
74	Strmec	3	3	6
75	Ščurki	6	5	11
76	Škamevec	11	6	17
77	Škrlova	14	14	28
78	Tomažini	23	18	41
79	Turjak	104	113	217
80	Ulaka	32	19	51
81	Uzmani	10	12	22
82	Velika Slevica	33	25	58
83	Velike Lašče	346	358	704
84	Veliki Ločnik	78	57	135
85	Veliki Osolnik	39	32	71
86	Vrh	10	14	24
87	Zgonče	4	3	7
88	Žaga	5	5	10
		2.212	2.139	4.351

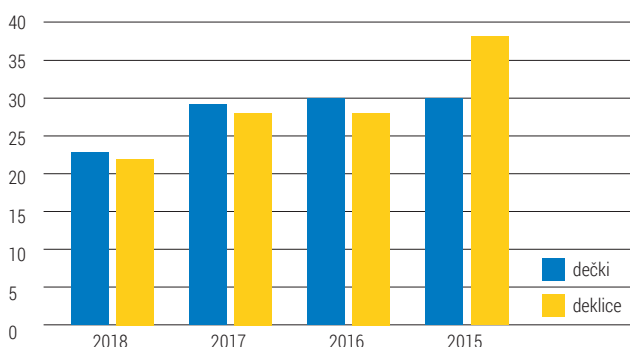

Število rojstev (nataliteta)

Število rojstev je po letih različno, giblje se nekje med 45 in 70. V povprečju se rodi več dečkov kot deklic. Za leto 2019 na SURS-u še ni podatkov, zato so v tabeli prikazani podatki od leta 2018 nazaj.

Število rojstev v Občini Velike Lašče 2015–2018

leto	dečki	deklice	skupaj
2018	23	22	45
2017	29	28	57
2016	30	28	58
2015	30	38	68

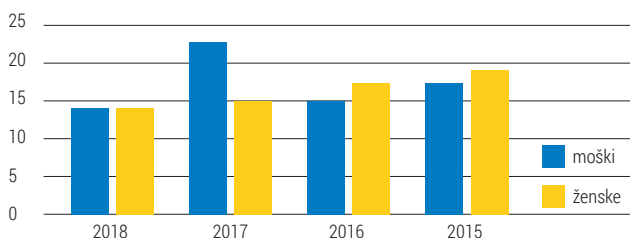

Število smrti (mortaliteta)

Število smrti je po letih različno, v povprečju pa umre okoli 35 prebivalcev. Smrtnost se med ženskami in moškimi bistveno ne razlikuje. Za leto 2019 na SURS-u še ni podatkov, zato so v tabeli prikazani podatki od leta 2018 nazaj.

Število smrti v Občini Velike Lašče 2015–2018

leto	moški	ženske	skupaj
2018	14	14	28
2017	23	15	38
2016	15	17	32
2015	17	19	36

Gostota naseljenosti

Naselja v Občini Velike Lašče so precej razpršena. Veliko je tudi gozdnih površin, kar vpliva na to, da je poseljenost okoli 41 %. Spodnja tabela nam prikazuje odstotek poseljenosti med letoma 2016 in 2019.

Gostota poseljenosti v Občini Velike Lašče 2016–2019

leto	gostota naseljenosti
2019	42,2 %
2018	41,7 %
2017	41,7 %
2016	41,3 %

Število otrok v vrtcu

Vključenost otrok v vrtnice se v Občini Velike Lašče giblje od 220 do 240 otrok.

Otroci, vključeni v vrtec - Občina Velike Lašče

leto	dečki	deklice	skupaj
2018/2019	113	121	234
2017/2018	110	116	226
2016/2017	124	115	239

Število otrok v osnovni šoli

Vključenost otrok v osnovno šolo se v Občini Velike Lašče giblje od 400 do 444 otrok. Število otrok se vsako leto počasi povečuje.

Število učencev v osnovni šoli - Občina Velike Lašče

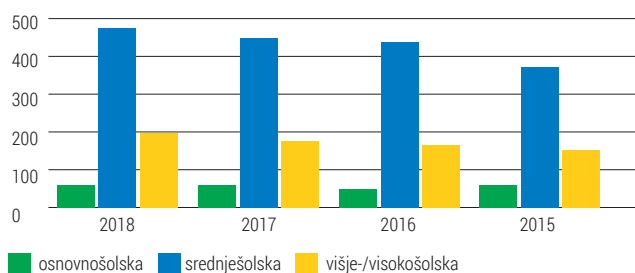
leto	število učencev
2018/2019	444
2017/2018	439
2016/2017	405
2015/2016	402

Izobrazba prebivalcev

V Občini Velike Lašče je največ prebivalcev s srednješolsko izobrazbo, sledi ji visokošolska izobrazba, najmanj pa je ljudi z osnovnošolsko izobrazbo. Osnovnošolsko izobrazbo ima več moških kot žensk, in sicer kar 78,68 %, s srednješolsko izobrazbo je prav tako več moških, in sicer 65,42 %, z visokošolsko izobrazbo pa prevladujejo ženske, in sicer s 70,71 % (v letu 2018). Za leto 2019 na SURS-u še ni podatkov, zato so v tabeli prikazani podatki od leta 2018 nazaj.

Izobrazbena struktura prebivalstva v Občini Velike Lašče 2015–2019

leto	osnovnošolska	srednješolska	višje-/visokošolska
2018	61	483	198
2017	58	440	182
2016	54	434	174
2015	56	383	161

Izobrazbena struktura prebivalstva v Občini Velike Lašče 2015–2019 moški/ženske

leto	osnovnošolska	srednješolska	višje-/visokošolska
2018	48/13	316/167	58/140
2017	39/19	292/148	50/132
2016	34/20	279/155	47/127
2015	38/15	234/149	44/117

Število študentov

Število študentov na 1.000 prebivalcev v Občini Velike Lašče je okoli 40.

Število študentov v Občini Velike Lašče 2016–2019 na 1.000 prebivalcev

leto	študentov na 1.000 prebivalcev
2018/2019	40
2017/2018	43
2016/2017	43

Število podjetij v Občini Velike Lašče

V Občini Velike Lašče se število podjetij med letoma 2015 in 2018 giblje okoli 400. Za leto 2019 na SURS-u še ni podatkov, zato so v tabeli prikazani podatki od leta 2018 nazaj.

Število podjetij v Občini Velike Lašče

leto	število podjetij
2019	399
2018	396
2017	388
2016	392

Povprečen dohodek na prebivalca (bruto, neto)

Povprečen bruto prihodek na prebivalca se v Občini Velike Lašče počasi zvišuje. Največji prihodek je prav v letu 2019, kar je posledica višanja minimalne plače in sprememb v plačnih razredih. Povprečna mesečna bruto plača je 1.378,78 EVR in je v primerjavi s povprečno mesečno bruto plačo v Sloveniji (1.753,84 EVR) nižja za 373,06 EVR, neto mesečna plača pa je v občini znašala 916,15 EVR in je v primerjavi s povprečno mesečno neto plačo v Sloveniji (1.133,50 EVR) nižja za 217,35 EVR.

Povprečna mesečna bruto plača na prebivalca v Občini Velike Lašče 2016–2019 v EUR

leto	povprečna mesečna bruto plača
2019	1.375,78
2018	1.315,57
2017	1.249,82
2016	1.257,98

Povprečna mesečna neto plača na prebivalca v Občini Velike Lašče 2016–2019 v EUR

leto	povprečna mesečna neto plača
2019	916,15
2018	882,71
2017	845,38
2016	845,39

OBČINSKI PRAZNIK 2020

**petek, 5. junij,
ob 18. uri**
Levstikov dom,
Velike Lašče

Podelitev občinskih priznanj

Letošnja občinska priznanja se bo podelilo brez prisotnosti občinstva na slavnostni seji občinskega sveta. Neposredni prenos podelitve priznanj bo možno spremljati preko spleta.

**petek, 5. junij,
ob 19. uri**
Trubarjeva domačija,
Rašica

Koncert Andreja Šifrerja na prostem

Andrej Šifrer je posnel več kot 170 avtorskih sklad. Mnoge od njih so že ponarodele, in kot pravi sam, niso več njegove. Besedila so večno aktualna, navdihujoča, osebno izpovedna, nežna, nagajiva in šaljiva, pokažejo pa tudi ogledalo nekaterim neumnostim okoli nas. Lansko leto je beležil štirideset let svojega ustvarjanja, bolj natančno, izdajo svojega prvega albuma Moj žulj. Andrej še vedno ustvarja in morda bomo na koncertu slišali tudi kakšno, ki je do sedaj še nismo.

Število prisotnih na koncertu bo omejeno skladno z aktualno zakonodajo (50 oseb). Med obiskovalci koncerta bomo poskrbeli za ustrezno medsebojno razdaljo in za upoštevanje vseh priporočil NIJZ. Ker želimo, da si bo lahko koncert kljub vsemu ogledalo čim več ljudi, bo možen ogled posnetka koncerta.

V primeru slabega vremena bo koncert prestavljen na 12. junij ob 19. uri.

Občina Velike Lašče

**ponedeljek, 8. junij,
ob 19. uri, galerija
Skedenj, Trubarjeva
domačija, Rašica**

Trubarjev dan 38. likovna razstava Trubarjevi kraji: Spomini na Slovence

Potekala bo virtualna otvoritev likovne razstave z naslovom Spomini na Slovence ob 100. obletnici rojstva Jožeta Javorška. Prenos bo možno spremljati preko spletne strani Trubarjeve domačije.

KUD Primož Trubar Velike Lašče in Trubarjeva domačija

**Prenos na
Radiu Slovenija,
3. program ARS**

Literarna akademija »Dom v jeziku«

S svojimi deli se bodo predstavili literarni nagrajenci iz preteklega leta.

Društvo slovenskih pisateljev in KUD Primož Trubar Velike Lašče

**OBČINA
VELIKE LAŠČE**

Libelka slovenske kulture.

Naše Anke dan

(abecedna)

Anka ob devetih se zbudi,
 bekarca zvonila ni.
 Cunje nase hitro zvleče,
 čišme išče vsepovsod,
 dirja preko kamre v drugi kot.
 Encijan s komode vabi,
 flašo nagne, se pijača ji ne gabi.
 Glej ga zlomka, dva požirka naredi,
 hihitaje v kuhno odbrzi,
 v ponev vrže jajca tri.
 Jadrno do čebra zleti,
 kempel po laseh vihti,
 lahko kamižolo si natakne,
 motika se prevrne, se spotakne.
 Nafotra krampa dva v štali,
 oplazi cika z repom jo po glavi.
 Pri sosedu s prelco po kolenih pleza,
 roka puli po strnišču, koren se k soncu steza.
 Srage potne z ruco si otre,
 šumi ji v glavi, žejna je.
 Tresočih rok požirek krljevke naredi,
 usiha zagnanost za delo, zapira oči,
 v daljavi sonce zahaja, se čez polje temni.
 Zvečer zmatrana na špampetu sedi,
 žernada, zamomlja, to zame ni.

Ana Pia Debeljak

Vigred

Vigred se prebuja, drevje brsti,
 regrat cvetni popek naredi.
 Zvončki plešejo na jasi ob potoku,
 se mati nasmehe otroku.
 Trobentico utrga drobna ročica,
 na veji oglasi se pisana ptica.
 Narava pleše pomladni ples,
 radost sega do briljantnih nebes.
 Kmet se zapelje na njivo orat,
 semena v novo življenje kliče pomlad.
 Odprejo se češnje beli cvetovi,
 brenčala tvorijo med, so polni satovi.
 Najlepši čas vigredi v maju,
 tu na zemlji domači smo v raj.

JNovak

Moč ljubezni

V svetu preveč je nasilja,
 mnogo je temnih strani,
 duša se je izgubila,
 joče in tava v temi.
 Upanja luč si prižgimo,
 svoje odprimo srce,
 pravo si pot izberimo,
 sreče želimo za vse.
 Naj nas prevzame ljubezen,
 srečno naj vse se konča,
 sosed sosedu prijazno
 roko v pomoč naj poda.
 Duša se bo oglasila,
 svet bo svetlejši postal,
 vsak svoje dneve temačne
 lažje bo premagoval.
 Samo ljubezen ima moč,
 da zlo, temo, odžene proč.

Nataša Vybiralik Klinc

Dar življenja

Kaj je voda?
 Je del Zemlje, ki se po polju spreha,
 ali del neba, ki iz oblakov uhaja,
 je dar življenja in vsega sveta
 in je res nekaj posebnega.
 Voda je morje, ki nima obzorja,
 je reka na koncu in sredi polja,
 je kaplja rose na travi
 in ena od sestavin v kavi.
 Je led na drugem koncu sveta
 in pozimi sneg, ki pobeli breg,
 pa tudi kaplja dežja, ki je padla z neba
 ter prinaša radost in smeh.
 Brez vode ni mogoče živeti,
 zato jo je res dobro imeti,
 a vsi nimajo take sreče,
 ker je življenje včasih boleče
 in ostanemo brez vsega, tudi tega,
 za kar se borimo in včasih trpimo,
 a se ne damo in tako živimo.

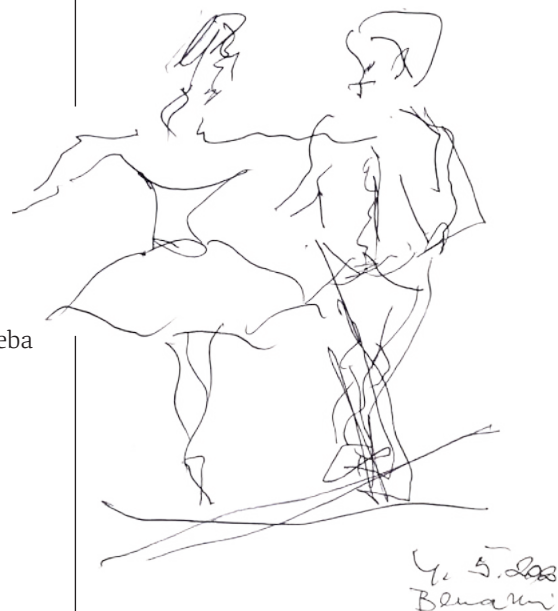
Živa Vrabec

Poezija & umetnost

Povej mojim konjem

Želim si izbrisati raj.
 Želim si obdržati blagor otroške duše.
 Želim si podoživljati mladost.
 Želim si objemati materinstvo.
 Želim si odmisлити starost.
 Želim si obdržati ljubezen.
 Zakoreninjena je.
 Vse več je je.
 Ljubezni.

Bernardka Petrovič - Mager.

Ne-znana lahkost bivanja

Risba: Bernardka Petrovič - Mager

ROJENJE ČEBEL

Dragica Heric

V mesecu maju in juniju je čas rojenja čebel. Čeprav si čebelar prizadeva, da mu čebele ne izrojijo, se to vseeno zgodi. Branislav Pejič si za je ogrebanje roja čebel izdelal ogrebalni sesalnik, s pomočjo katerega lahko ogrebe roj, ki se naseli v zračnik ali kakšen drug del zgradbe.

Rojenje čebel je naravno razmnoževanje čebeljih družin. Pri tem se družina razdeli na dva dela. En del ostane v panju, drugi pa ga zapusti. Približno polovica čebel, včasih tudi več, se pridruži stari matici in si poišče novo domovanje. Preostale čebele ostanejo v panju in čakajo, da se iz pokritih maticnikov izleže mlada matica, se oprashi in začne zalegati. Roj je popoln naraven začetek nove čebelje družine, saj z izjemo satja, zalog hrane in zalege s seboj prinese vse, kar potrebuje mlada čebelja družina za svoj razvoj.

Ker velika večina čebelarjev vzreja čebele zaradi pridelovanja medu in drugih čebeljih pridelkov, je zanje rojenje nezaželeno. Rojilno razpoloženje poruši delovno harmonijo v čebelji družini. Čebelje družine, ki so v rojilnem razpo-

loženju in pozneje tudi rojijo, pridelajo tudi do 70 % manj medu. Izrojencem in roj, še posebej, če sta kasnejša, sta za določeno čebelarstvo sezono tako rekoč izgubljena. Prav tako roji niso potrebni za povečanje števila družin, saj te lahko povečamo umetno – z narejenci ali ometenci. Naloga naprednega čebelarja je, da si na več načinov prizadeva, da mu družine ne izrojijo.

S pravilno oskrbo in pravnimi posegi v panj se lahko izognemo marsikateremu roju. To je še posebej pomembno, če čebelarimo z večjim številom panjev v čebelnjakih, ki so daleč od našega kraja bivanja. Žal ne gre vedno vse gladko, in če zamudimo optimalni čas za preprečevanje rojenja, je rezultat roj na veji. Za uspešno ogrebanje rojev čebelarju zelo koristijo hladnokrvnost, preudarnost, iznajdljivost, spretnost in mirna roka. Iznajdljiv je tudi čebelar Branislav Pejič, ki ima čebelnjak v Gradišču pri Robu, živi pa v Ljubljani. Prav v mestu se mu je zgodilo, da se je v zračnik naselil roj čebel. Do roja je celo segel z roko, a ogrebsti ga ni mogel. Zato se je domislil in si sam izdelal tako imenovani ogrebalni sesalnik. Z njim poseja čebele v panj s satnimi osnovami in čebele brez težav, potem ko se umirijo, preseli

v čebelnjak. Njegov ogrebalni sesalnik je sicer primeren le za roje na nepremičninah ali v bližini, saj deluje na elektriko. Če se roj naseli na neko nepremičnino ali zemljišče, mora lastnik poklicati bližnjega čebelarja, ki mu je bodisi roj pobegnil ali pa bo o roju obvestil še druge čebelarje v okolici, vsekakor pa bo poskrbel, da bo roj z nepremičnine strokovno odstranjen in pravilno oskrbovan.

Branislav Pejič čebelari že od leta 2009 in ima v zadnjih letih okrog 30 čebeljih družin. V tem številu jih namerava vzdrževati tudi v prihodnje. Glede na območje ima le gozdni med, dvakrat je glede na letino pridelal tudi cvetlični med. Vsako leto se udeležuje več tekmovanj in ocenjevanj, kot je na primer ocenjevanje medu v Semiču in v Gornji Radgoni, bil pa je že tudi na ocenjevanju medu v Vukovarju na Hrvaškem in v Brčkem v Bosni in Hercegovini. Do sedaj so bili vsi njegovi vzorci medu ocenjeni z najvišjimi ocenami, kar pomeni, da je za vse prejel zlato priznanje. To dokazuje, da dobro dela in da je njegov med najvišje kakovosti. Svojo inovacijo bi letos predstavil tudi na čebelarstem sejmu ApiSlovenija v Celju, ki pa je bil žal odpovedan zaradi ukrepov v zvezi s širitvijo koronavirusa.

3. SVETOVNI DAN ČEBEL

Dr. Peter Kozmus

20. decembra 2017 je generalna skupščina Organizacije združenih narodov (OZN) v New Yorku na pobudo Slovenije 20. maj razglasila za svetovni dan čebel. S tem se je končal dolgotrajni postopek razglasitve, ki se je pričel v letu 2014. Razglasitev je za Republiko Slovenijo pomenila pomembno diplomatsko zmago.

Prvo praznovanje svetovnega dne čebel smo organizirali v Žirovnici na Gorenjskem, kjer je bil rojen Anton Janša, naš najpomembnejši čebelar, ki se je rodil 20. maja 1734 in po katerem smo določili dan za praznovanje SDČ. Od razglasitve naprej se za praznovanje SDČ odločajo številne institucije, organizacije in različna združenja po vsem svetu.

Glavne aktivnosti, povezane s praznovanjem svetovnega dne čebel, koordinira Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano RS ob sodelovanju s Čebelarsko zvezo Slovenije, ki sta v ta namen tudi vzpostavila delovne spletne strani www.worldbeeday.org, na kateri so koristne informacije, povezane s praznovanjem. Na mednarodnem področju praznovanje SDČ spodbuja Organizacija za prehrano in kmetijstvo (FAO) s sedežem v Rimu ob sodelovanju z mednarodno čebelarsko organizacijo APIMONDIA.

V letošnjem letu naše aktivnosti močno kroji širjenje virusa COVID-19, zato v zvezi s praznovanjem SDČ ne bo dogodkov, kot so bili v preteklih dveh letih, bo pa zaradi tega več aktivnosti potekalo preko medijev, spletnih objav in različnih objav na družbenih medijih, da bi bile informacije kar najbolj dosegljive širši javnosti.

PREGLED ČEBELJIH DRUŽIN

Dragica Heric

Letošnja mila zima in visoke zimske temperature so omogočile hiter razvoj čebeljih družin. Spomladanski razvoj zahteva rodovitno matico, čebele morajo biti zdrave in imeti morajo dovolj hrane bodisi iz zaloge lanske hrane ali spomladanske paše.

Ob obilnem zaleganju matic pa zaloge v panju hitro poidejo, še zlasti, če je paša slaba. Če v panju ni hrane, čebelja družina strada in številčno slabi, zato je treba hrano dodajati bodisi z medenimi sati ali s sladkorno raztopino. Marsikje po Sloveniji je konec marca in aprila zaradi več tednov trajajočih nizkih temperatur in celo pozebe sadnih dreves paša slaba. Tudi na območju Velikih Lašč ni veliko boljše, čeprav pozebe ni bilo, a sadna drevesa šele začenjajo cveteti. Prav zato je še toliko pomembnejše, da čebelarji pred začetkom nove čebelarske sezone pregledajo stanje v panju.

Edin Ihtijarevič iz Gradišča čebelari četrto leto. Začel je z eno čebeljo družino,

danes jih ima sedem. Na sončen tople dan čebele pregleduje, čebele izletavajo na pašo, v panjih pa ostanejo mlade čebele, ki ne zapuščajo satja z zalego. Kot je predvidel, je pri zadnjem pregledu ugotovil, da so družine dokaj močne, le hrane jim zmanjkuje, zato jim jo bo dodal v obliki sladkorne raztopine.

Vsak dan čebele opazuje, kako izletavajo in se pasejo na odpirajočih se cvetovih travniškega sadovnjaka za čebelnjakom, obenem pa skrbno nadzoruje okolico čebelnjaka, da se mu ne bi približala kakšna voščena večča, ki bi lahko vdrla v panj, vanj odložila svoja jajčeca in s tem čebelji družini naredila veliko škode.

Poleg rednih spomladanskih pregledov panjev, ki so praviloma v razmaku desetih ali štirinajstih dni, pa čebelarji čas, ko so doma zaradi razglasitve epidemije koronavirusa, izkoristijo za pripravo satnic in panjev za kasneje v sezoni.

DVE DESETLETJI KMETIJSKO-GOZDARSKE ZBORNICE SLOVENIJE

Dragica Heric

12. maja je minilo 20 let, odkar so se na ustanovni seji v Ljubljani zbrali izvoljeni predstavniki lastnikov kmetijskih in gozdnih zemljišč ter kmetijskih zadrug in podjetij. To je rojstni dan Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije, stanovske organizacije kmetov, ki so jo ustanovili po dolgoletnih prizadevanjih kmetov.

»Pot do ustanovitve Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) je bila vse prej kot lahka. Danes, ko se lahko z zadovoljstvom ozremo na opravljeno delo, to prevečkrat pozabimo. V dvajsetih letih se je pokazalo, da smo na zbornico kot ustanovo lahko ponosni, saj uresničuje svoje poslanstvo ob ustanovitvi: zastopanje interesov kmetijstva. Zato smo ta jubilej želeli tudi bolj slavnostno obeležiti, vendar smo slavje zaradi trenutnih razmer prestavili na kasneje,« je povedal predsednik KGZS Cvetko Zupančič.

Vloga Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije je večplastna. Zastopa interese lastnikov kmetijskih in gozdnih zemljišč, gospodarskih družb, povezanih s kmetijstvom in nasploh zastopa interese slovenskega podeželja. Skrbi za prenos znanja, ustrezno zakonodajo in promocijo kmetijstva.

Izobraževanje, zakonodaja, davčna in socialna politika

Zbornica daje velik poudarek izobraževanju: tako prek javne službe kmetijskega svetovanja (JSKS) z izobraževanji in usposabljanji kot prek nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK). Nepogrešljivo je sodelovanje v zakonodajnih postopkih. Prek strokovnih služb, strokovnih odborov in komisij ter članov voljenih in imenovanih organov je bilo v teh letih

pripravljenih mnogo pripomb in predlogov. Davčna in socialna politika sta za kmetijstvo najbolj pereči, zato smo do njiju še posebej kritični. Vedno zahtevamo, da se upošteva večplastna vloga, ki jo ima kmet.

Promocija

Poslanstvo zbornice je tudi promocija. Glasilo Zelena dežela, prireditve Podelje v mestu, Dobrote slovenskih kmetij, Vseslovenski shod kmetov na Ponikvi, sodelovanje na kmetijskih in drugih sejmih doma in v tujini, spletna stran Kupujmo domače, različni projekti, Tradicionalni slovenski zajtrk in shema šolskega sadja ter zelenjave približujejo kmetijstvo javnosti. Aktivnosti poudarjajo pomen kmetijstva za prav vse državljane, ki naj dobijo in uporabljajo kakovostno, svežo in lokalno pridelano hrano.

Za boljšo pomoč lastnikom gozdov

Na zbornici želijo preprečiti morebitne težave pri prodaji lesa in lesnih izdelkov na zahodnoevropske trge, zato so začeli z uvajanjem sistema regijske certifikacije PEFC, ki omogoča brezplačen pristop in vpis lastnikov v bazo z minimalnimi stroški za pridobitev certifikata. Hkrati pa si želijo, da bi država prepoznala pomen svetovanja lastnikom

Na velikolaškem kmetijskem območju je prenos znanja na kmetije pomemben.

gozdov in zagotovila ustrezne pogoje zbornici kot pomembni svetovalni službi tudi za gozdarstvo. Dejstvo je, da smo po osamosvojitvi močno nazadovale v ekonomskem izkoristku lesa, ki je največji naravni vir v Sloveniji.

Sistem

Zbornica je danes trden in zaupanja vreden sistem, kar omogoča vpliv na kmetijsko politiko. Znotraj zborničnih organov, tako voljenih kot imenovanih, se usklajujejo interesi, kar pripelje do enotnih in zato močnejših stališč v pogajanjih. Država je z ustanovitvijo zbornice dobila pomembnega partnerja, ki na enem mestu zbere tako stališča članov kot stališča stroke, ki deluje v okviru KGZS.

Tesna povezava uporabnikov in izvajalcev

Sistem demokratično izvoljenih članov zbornice skupaj s sistemom strokovnjakov na osmih kmetijsko-gozdarskih

POMOČ KMETOM

Dragica Heric

Vlada Republike Slovenije je med drugim sprejela tudi odloka, s katerima skuša pomagati kmetom s finančnimi nadomestili zaradi izpada dohodka v prireji govejega mesa in gozdarskemu sektorju zaradi epidemije COVID-19.

Nadomestilo za izpad dohodka v prireji govejega mesa se dodeli, ker je sektor utrpel najmanj 20-odstotni izpad dohodka, ki je zlasti posledica nezmožnosti prodaje zalog, zmanjšanja obsega pridelave, predelave oziroma prodaje zaradi pojava epidemije Covid-19. Prav tako govejega mesa ne kupujejo gostinski obrati, ki so v času epidemije zaprti, zmanjšal pa se je tudi nakup mesa preko javnih zavodov. Ocena okvirne pomoči je bila pripravljena s pomočjo Kmetijskega inštituta Slovenije in je določena kot posledica porasta stroškov, in ne kot posledica padca cen. V izračunu je upoštevano zamrtje trgovanja/odkupa goveje živine, zaradi česar so rejci bikov primorani prodati bike mesec ali več kasneje, kar pomeni, da so se jim povečali stroški krmljenja. Izračun je pokazal, da v primeru reje do enega meseca dlje to kmetom v povprečju predstavlja 100 evrov dodatnih stroškov na govedo. Do

zavodih, katerih ustanoviteljica je zbornica, zagotavljata kakovostno bazo izkušenj in znanja ter povezanost uporabnikov in izvajalcev. Zbornica sledi svojemu poslanstvu, to je zastopanju javnega interesa, interesov panoge in članov zbornice za zagotavljanje razvoja kmetijstva, gozdarstva in podeželja. V okviru Kmetijsko-gozdarskega zavoda Ljubljana, Izpostave Ribnica je tudi terenski kmetijski svetovalec za območje Velikih Lašč in Videm - Dobrepolje s sedežem v Velikih Laščah Peter Indihar.

KGZS kos izzivom današnjega časa

Organiziranost Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije se je tudi v razmerah epidemije zelo izkazala, saj je v največji meri zagotovila, da je kljub oviram potekal prenos znanja na kmetije. Vsebinsko na vseh treh koronazakonov bi bila brez delovanja KGZS za kmetice in kmete bistveno manj ugodna. Izkazalo se je, da je v kriznih razmerah taka organizacija za kmetijstvo še toliko bolj pomembna.

nadomestila so upravičeni tisti nosilci kmetijskih gospodarstev, ki so v obdobju od 13. marca 2020 do zaključka epidemije dali v zakol govedo, staro več kot eno leto, in so oddali tudi zbirno vlogo za leto 2019. Za ukrep po tem odloku je treba predvideti 3,3 mio evrov sredstev. Podpora znaša v višini sto evrov za žival, starejšo od dveh let, in 167 evrov za žival v starosti od enega do dveh let. Najvišji znesek pomoči na upravičenca je 10 tisoč evrov – ta se je na pobudo kmečkih organizacij dvignil s tri tisoč evrov.

Pri odloku o finančnem nadomestilu zaradi izpada dohodka zaradi epidemije v gozdarskem sektorju je pomoč namenjena lastnikom gozdov, ki so morali v tem času izvesti sanitarno sečnjo, lesa pa zaradi zastoja odkupa ne morejo prodati. Trenutne razmere na trgu gozdnih lesnih sortimentov so zelo neugodne. V vladi menijo, da bodo lastniki gozdov, ki bodo v tem obdobju prejeli odločbe Zavoda za gozdove Slovenije za sanitarni posek in bodo v času epidemije primorani sekati, utrpeli največji izpad dohodka. Predvidevajo, da bo obseg sanitarnih sečenj v času epidemije Covid-19 podoben kot v primerljivem obdobju leta 2019. V obdobju marec-maj 2019 je sanitarni posek v zasebnih gozdovih znašal skoraj 102.000 m³. Če bo v teh mesecih izpad dohodka v sektorju gozdarstva večji kot 20 odstotkov,

bodo lastniki, ki bodo izvajali sanitarno sečnjo v skladu z odločbami Zavoda za gozdove Slovenije o sanitarni sečnji, in sicer v rokih, na način in v obsegu iz odločb, upravičeni do nadomestila. Nadomestilo je predvideno po ha in po velikostnih razredih poseka. Ker ni podrobnih podatkov o sanitarnem poseku po velikostnih razredih (kubični meter na hektar) v letu 2019, je za oceno finančnih posledic uporabljena povprečna vrednost na kubični meter, to je 15 evrov na kubični meter sanitarne sečnje. Po podatkih Gozdarskega inštituta Slovenije ter Zveze lastnikov gozdov Slovenije je bilo stanje na trgu gozdnih lesnih sortimentov alarmantno že ob koncu marca, ko so se zaprli vsi večji obrati primarne predelave lesa tako v Avstriji kot tudi v Italiji, pa tudi nekateri v Sloveniji. Posledično se je odkup lesa znižal za več kot 60 odstotkov, cene so padle. Cene v marcu naj bi se znižale za od okrog 10 evrov. Pri tem pa ne gre zgolj za znižanje cen na trgu, temveč tudi za problem dodatnega skladiščenja in zaradi tega izgube kakovosti. Ker je les težje prodati, so lastniki primorani hlovino odpeljati na začasna skladišča, kar predstavlja dodaten strošek (v povprečju okrog 5 evrov/m³), poleg tega pa na skladišču les hitro izgublja vrednost in je tako uporaben samo v energetske namene ali za celulozo in plošče. Skupne finančne posledice so ocenjene na 1.400.000 evrov.

Tone Šilc POD KREMPLJI MEDVEDKE

Angelca Petrič

TONE ŠILC – Lovec, lastnik teptalnika, sank, štirikolesnika, avtodoma, dveh motorjev, idr. in v obori jelena, košute in njunega teleta, ki se skupaj pasejo ob dvorišču. Doma ima tudi 63 kg težkega nagačenega medveda, ki ga je ustrelil leta 2003. Dva kilometra stran od mesta, kjer ga je letos napadla medvedka.

Ko je dvanajstega marca korona virus zamrznil življenje v Velikih Laščah, je odjeknila novica, da je napadla medvedka. Različic, kaj se je zgodilo, je bilo več. Nam lahko poveste, kaj je pravzaprav bilo?

Bilo je malo čez eno popoldan, ko sem bil v vasi Borovec, zraven imamo lovsko njivo in tudi za jelenjad postavljene solnice. No, očitno sem prišel dovolj blizu brloga. Pes je lajal v luknjo, brlog. Od njega sem bil oddaljen okoli 80 m. Ker sem se ustrašil, da je kje tam medvedka, sem se umaknil. A ko se je umaknil tudi pes, je iz luknje prišla medvedka. Ko me je zagledala, je stekla po hribu dol direktno do mene. Pričel sem bežati in kričati. Seveda me je ujela. Jaz sem pretekel 20 m, ona pa 100. Padel sem in ona name, tako da sem bil povsem razbit. Ležal sem v blatu, povsem pri miru. Videti nisem mogel nič. Prvič me je podrla, ker je šla čez mene zaradi hitrosti. Obrnjen sem bil z obrazom navzdol, z rokami sem ščitil glavo. Ko je prvič skočila name, nisem videl nič. Roke sem držal nad glavo. Nato se je obrnila in še enkrat. Takrat je vame zapičila dva zoba. S spodnjim me ni mogla zagrabit. Tri kremplje mi je zapičila v rebra. Ko je skočila name, me je pritisnila z veliko silo. Še zdaj ne morem spati. Ker pa so bili gor pes in njeni mladiči, se je umaknila.

Ko se je umaknila, sem še nekaj časa počakal, nato vstal in odšel. Avto sem imel parkiran 200 metrov vstran. Takrat me ni nič bolelo ... Pa tudi sicer imam v svojem življenju zagotovo 10 rojstnih dni. Se pa to ni zgodilo nekje globoko v gozdu. 300 metrov stran od kraja napada

je naseljena hiša. Tu je tudi zelo poznano nahajališče jurčkov.

Kako težka je bila medvedka?

Okoli 100 kg. Imela je tri mladiče. V brlogu je bila od meseca decembra. V temu brlogu v Borovcu je bila že tudi pred leti. Naslednji dan se je medvedka preselila v drug brlog, prav tako v neposredni bližini. Ker je bila odločba o odstrelu, so jo ustrelili.

Kako ste se obranili?

Po napadu sem še nekaj časa ležal na boku. Sam sem vstal in šel do avta. Pes je prišel zraven. Doma ni bilo nikogar. Vse je bilo krvavo. Šel sem do predsednika lovske družine, ki živi v neposredni bližini, se pri njem slekel in tam so mi nudili prvo pomoč. Nato so me odpeljali do zdravstvenega doma in poklicali reševalno vozilo. 40 minut je potekalo samo čiščenje rane s peroksidom, ta mi je tekel po bradi in povsod. Še šalili smo se, da sem tak, kot bi me raztrgala medvedka. Nato so mi v Laščah še po 14 dneh stiskali izcedek. Potem so se rane počasi zacelile.

Kakšne so bile posledice? Vas je sedaj strah hoditi po gozdu?

Po gozdu sem ogromno prehodil, sedaj pa sem se odločil, da bom kupil lovsko pištolo, ker se zgodi, da mi gredo lasje pokonci. Je razlika, ko doživiš nekaj takega. Čeprav lahko rečeš, da mi ni bilo nič.

Ste tudi lovec in vajeni srečanj z medvedom?

Bojim se, da se bo število napadov povečalo, sploh če bo žival lačna. Številčnost je previsoka. Na primer ob sušah, ko ni hrane, je razumljivo, da pridejo bližje. Ko sem prišel leta 1998 v te kraje, so bile še stopinje medvedov redke, zdaj ga lahko vidim, kjer hočem. Lani smo intervencijsko odstrelili tri mladiče. Če bi imela vsaka medvedka samo enega, ne bi bila težava. Več mladičev je očitno zato, ker je več hrane. V našem lovišču

mora biti 30 medvedov – lovišče sega od Rašice, do Lužarjev, Svetega Gregorja pa do Grmade.

Medveda srečati v naravi ni več nika-kršen izziv. Drugo pa je, če ga srečaš povsem od blizu. Kakšna žival je to?

Včasih so bili medvedi bolj na Kočevskem, tam ga je ob velikih strnjenih gozdovih celo težje odstreliti. Medved mora tam ogromno prehoditi, da najde hrano. Bi rekel, da jih je zdaj pri nas več. Manjši gozdovi z bližino naselij pomenijo lažje dostopno hrano. Tu jim ni treba toliko prehoditi, prevrne kontejner, na razpolago je drobnica, idr. Če bi se številčnost zmanjšala, bi se to ustavilo. Imamo še ogromno lanskimi mladičev, so pa tudi stopinje desetih letošnjih. V našem lovišču je prirastek petnajst medvedov. Medvedko so videli na Mali Slevici, pa na Opalkovem je tudi medvedka s tremi lanskimi mladiči.

Vedno se strelja medveda, ko ima medvedka mladiče. Medvedke nikoli, razen mlajših, ki še nimajo mladičev. Pozimi ima mladiče v brlogu in matere se ne strelja. Odstreli se samce. Saj je eden dovolj za več medvedk.

Kako se izogniti srečanjem?

Zmanjšat je treba številčnost, saj gre za divjo žival. Tudi če se ga preseli, se bo vrnil nazaj. Gre za tako imenovani mladostno vtisnjen spomin. Medvedek, zlasti kot mladiček, je sicer lepa žival, a ni igrača. Je zver in tega se je treba zavedati.

Kakšna je vloga psa?

Imam lovskega psa, laja na medveda. Bil sem na odprtem. Če bi seveda vedel, da je medvedka, bi se še prej umaknil. Pes ni pribežal k meni. Ko je pes nehal lajati, sem opazil, da leze k meni medvedka. Mogoče se je dobro izšlo, ker sem bil vseeno dovolj daleč od brloga.

Kako naj človeku uspe, da navodila za srečanje z medvedom upošteva v praksi?

Težko je biti pameten, ker je vsaka situacija različna. Če so mladiči, sploh letošnji ... Je vseeno, kam bežiš, navzdol ali navzgor. K sreči sem nedavno gledal dokumentarno oddajo o srečanjih z medvedi, ker nimaš časa dosti premišljevati. Giblje se vsaj 60 na uro. To še zdaleč ni okorna žival.

Menda so določeni predeli gozdov še posebej nevarni. Kateri so to?

Srečamo ga lahko povsod. Revir Opalkovo ima medvedko s tremi mladiči. Dokler ne bo koruze, bodo stikali okoli, potem bodo šli v koruzo. Včasih se odstrelili mladiča, da se medvedka umakne nazaj. Lani smo odstrelili tri mladiče, teške 11 kg, 20 kg in 33 kg, ker so medvedke hodile v koruzo.

Če sedaj pogledate nazaj, bi ob srečanju z medvedom kako drugače ravnali?

Ne bi mogel. V tistem trenutku ni mogoče. Upam, da bom imel sedaj mir. Ne moreš ravno nabirati izkušenj. Dogodki so različni.

Čemu naj se ljudje izogibamo, kakšnemu ravnanju, katerim predelom v gozdu?

Goščavi, tam, kjer vedo, da so odpadki, sploh klavni ... Če se to odlaga, tja pride žival. Je pa ob 12. uri težje srečati medveda kot v mraku. Običajno podnevi počiva. Z mladiči je seveda drugače. Medvedke običajno kotijo v istih brlogih. Napade pa v glavnem samo medvedka z mladiči, ker se čuti ogroženo.

Kako spremljate število medvedov pri nas?

Vsako leto se šteje na marčevsko in avgustovsko polno luno število srečanj na krmiščih, mrhoviščih.

Kako je z zimskim spanjem medvedov pri nas?

Leži, hibernira ne. Ko ni hrane, počiva v brlogu. Če je sneg, mora počivati. Letos ni bilo kakšnega spanja. Je bilo pretoplo.

Ugriz dveh zob, ob strani zapičeni kremplji v rebra

Lahko bi rekli, da smo na našem koncu sobivanja z medvedi navajeni. A vsake toliko časa ne gre več le za govornice, kje je kdo videl medveda. Ne pogosto, a zgodi se, da je razplet srečanja tudi manj ugoden.

Kaj pa odstrel?

Če bi šla medvedka stran, se zmanjša populacija. Drugače ne. Odprta je samo dve leti stara medvedka, ki še nima mladičev.

Kako odvrniti medveda od naselij?

Glede mrhovišč ... ja, smiselna so za Kočevje, kjer so večji gozdovi. Ampak se ne sme krmiti z mrhovino, odkar je bila bolezen norih krav. Običajno pa pride ta velik medved, poje vse, potem pa tudi koruze ni več.

Sedaj bodo imele srne mlade in lahko vidiš medveda, ki hodi po travi in išče mladiče. Je sicer v glavnem rastlinojed, ampak se prilagodi. Če ni pravih rastlin in sadežev, bo pobral vse, kar je na voljo. Srečanj je veliko, lahko tudi dnevno. Tako hodi tudi na kostanj.

Tudi s hrupom ne bomo preplašili medveda, da bi se odselil, ne moreš ga odvrniti iz okolja. Se vrne. Krog gibanja medveda je lahko tudi 40 km na noč, ampak če dobiva hrano v enem okolju, postane bolj teritorialna žival. Ne bo odšla iz tega okolja. Razen s pomočjo lovcev.

intervju:
dr. Gorazd Vengušt
**SOBIVANJE Z
MEDVEDOM**

Angelca Petrič

Pomembno je, da za lažje sobivanje z medvedom o njem vemo čim več. Prav tako je pomembno, da se znamo izogniti konfliktnim situacijam in se ustrezno odzvati, če se z njim srečamo. Zato smo za pogovor zaprosili strokovnjaka z Veterinarske fakultete v Ljubljani, dr. Gorazda Vengušta.

Kakšna žival sploh je medved? Ali ljudje poznamo njegov način življenja?

Rjavi medved spada v družino Ursidae. Gre za pri nas največjo živečo zver. Je zaščitena vrsta, lahko rečemo, da je velika zver, doseže tudi do 300 kilogramov. Je vsejed, samec ima 500 kvadratnih metrov velik teritorij, samica malo manj. Kljub temu da se boji človeka, ga tolerira v svoji bližini, in prav zaradi tega se nadaljuje njegovo širjenje. Človek ga ne moti, a se ga boji in se mu običajno umika.

Ljudje se trudimo razumeti življenje živali. V ta namen izvajamo številne projekte. Eden obsežnejših v zadnjih letih je bil Life Dinalp Bear, s pomočjo katerega smo o tej markantni vrsti pridobili veliko koristnih podatkov.

Kakšna je prehrana medveda, kako močan in hiter je medved v primerjavi s človekom?

Medved je vsejed, večinoma rastlinojed, poje majhen odstotek beljakovinske hrane, kar pa je odvisno od letnega časa in od njegove aktivnosti. Največ beljakovinske hrane potrebuje v pomladanskih mesecih. Pomembnejšo hrano mu predstavljajo gozdni plodovi, sadje, razne koreninice in drugo zelenje, tudi kakšni nevretenčarji, žuželke, ličinke ter tudi čebele. Je sladkosned, privablja ga med. Od živih živali je manjše sesalce, predvsem glodavce, mladiče in tiste, ki so v slabem zdravstvenem stanju, da ne porabi veliko energije. Ni mu v interesu, da bi preganjal zdravo srno, to je zanj energetsko preveč potratno. Je pa problem tudi škoda na domačih živalih. Pri tem gre zlasti za priložnostne ulove, saj je domačo živino lahko ujeti. Loti se tudi mrhovine. Krmišča, namenjena medvedu, se večinoma zalaga s koruzo, na nekaterih pa je, skladno s predpisi veterinarske stroke, dovoljeno tudi polaganje t. i. živalskih stranskih proizvodov.

Ker mora vzdrževati energijo, poje ogromno hrane, nekje med 10 in 15 kg na dan. Zato je stalno v akciji. Volk

tudi lovi za trenutek, ko potrebuje hrano, da se bodo vsi do sitega najedli. In potem gre počivat, ne gre naprej na lov, dokler ne poje vsega, kar je ubil. Ostale živali ubije po nagonu. Ta se v njem zbudi, ko živali bežijo pred njim. Ta pojav lahko npr. spremljamo pri napadih na ovce.

Kako velik in težak je naš medved, kako dolge kremplje ima?

Najboljši medvedi dosegajo do 300 kilogramov, samica je veliko lažja. Povprečje je seveda nižje. 300-kilogramskih medvedov je zelo malo, največ jih je okoli 100-kilogramskih, sledijo jim 150-kilogramski in tako dalje. Je pa velika zver. Telo odrasle živali je v povprečju dolgo 180 cm. Kremplji so dolgi tudi čez 10 cm.

Ali lahko običajen medved premakne 500 kilogramov?

Je strašno močna žival, 200-kilogramski medved, pomeni 150 kilogramov mišic in kosti. Lahko premaga konja, govedo, v bistvu je najmočnejša evropska žival. Spada med zveri in njegovo telo je narejeno za lov, kjer uporablja predvsem svojo moč. Z udarcem šape zlahka zlomi hrbtenico ovci ali s kremplji zada globoke rane.

Ima medved kakšne bolezni, ki se prenašajo na človeka?

Na misel mi pride samo trihinela, parazit, kjer se razvojna stopnja nahaja v mišicah. Pri nas gre medvedje meso tudi v prehrano ljudi, zato redno preverjamo, ali je zdravo. Drugih pomembnih zoonoz ali bolezni nismo ugotovili.

Zakaj medved sploh napade človeka, ga vidi kot hrano?

Medved človeka ne lovi, saj mu človek ne predstavlja hrane. Gre za naključne trenutke, ki se občasno zgodijo, če ga presenetimo. Če veter piha stran od njega in nas ne zazna pravočasno, se ob srečanju počuti ogroženega. Če samica čuti ogroženost

mladičev, deluje kot mama. Občasno medved tudi ščiti svoj plen. Napade lahko, ko se hrani. V večini primerov se napadi zgodijo zaradi presenečenja oz. ker medvedka ščiti mladiče.

Je kdaj tudi človek sam kriv, da je doživel napad medveda?

Tudi na to je težko odgovoriti, saj tudi človek v večini primerov ne more vplivati na to. Bolj gre za to, da se znajde ob nepravem času na nepravem mestu. So primeri, ko so ljudje lezli v brlog, tu bi seveda lahko govorili o neodgovornosti človeka. Pri medvedu gre predvsem za obrambo.

Zakaj je medvedovo meso specialiteta, je res tako dobro, sploh če pomislimo, da je medved tudi mrhovinar?

Še vedno predstavlja večino njegove prehrane rastlinje, beljakovinske hrane poje malo, tako kot poje malo živali. Če to primerjamo s srno, ki je rastlinsko hrano, včasih poje zraven tudi kakšno poginjeno miško ali njen del, a se s tem nihče ne obremenjuje. Bolj je to vprašljivo pri jazbecu, ki ga nekateri občasno prav tako jedo.

Kako je z odstrelom medveda, kako in kdo sploh odloča o tem?

Zadnje čase odloča sodišče, drugače pa Ministrstvo za okolje in prostor RS, ki je zadolženo za zaščitene vrste živali in se skupaj z različnimi deležniki odloča o odstrelu. Še vedno je vlada tista, ki določa, ali bo mnenje ministrstva sprejeto ali ne. MOP pa deluje kot samostojna enota, ki ji pomaga strokovna skupina – tu so strokovnjaki, ki pomagajo priti do smernic za odstrel, in na drugi strani interesna skupina, kjer so vsi udeleženci problematike: od predstavnikov, ki želijo preprečiti škodo, do zagovornikov zaščite vrst. Medved je zaščiten z mednarodno in evropsko zakonodajo. Odstrel je težko izpeljati, saj npr. sama škoda ni dovolj dober argument, da bi se na podlagi tega odločilo za odstrel.

Vedno se predlaga neke ukrepe. Kdaj pa tudi trdijo, da nismo dovolj naredili, da bi preprečili škodo, ki jo je povzročil medved. MOP mora vedno krmariti med ljudmi, ki so za odstrel, ljudmi, ki so za popolno zaščito, in srednjo populacijo, ki išče konsenz, da dobiš racionalno številko. Vedno je nekdo nezadovoljen.

Noben odstrel ne sme posegati v populacijo, da bi se populacija začela zmanjševati pod svoj minimum. Odstrel je namenjen samo vzdrževanju števila, ki je sprejemljivo za okolico. Pri nas je odstrel zakonsko upravičen samo takrat, ko žival predstavlja nevarnost za človeka. S tem se ga upravičuje. V večini primerov pa naj bi se odstrel izvajal tudi zato, da se obdrži toleranca ljudi do medveda. Da npr. ne pride do divjega lova. Področje je izredno občutljivo, saj lahko hitro pride do sodb in težav z evropsko zakonodajo, ki medveda ščiti.

Ali je res medvedka bolj agresivna do moških zaradi testosteronskega vonja?

Drži predvsem, da medvedka napade, ko je ogrožena. Ne glede na to, kdo je pred njo. Študije so sicer pokazale, da je statistično več napadov na moške. Razlog je predvsem ta, da so moški večkrat na medvedkinem ozemlju.

Drži, da ima medvedka sedaj tri mladiče, včasih pa je imela le po enega?

Po svoje drži in je vezano na ugodno okolje. Medvedi imajo v Sloveniji dobre pogoje za življenje in reprodukcijo, dovolj je hrane. To se kaže v višjem številu mladičev. Medvedje imajo več mladičev, večina so dvojčki oz. trojčki.

Zakaj so ukinili mrhovišča; ali ni bolje, da bi ostala in bi se medvedi hodili prehranjevat globoko v gozd, kje bi jim ljudje nastavljali hrano?

O mrhoviščih so bile velike debate. V nekaterih primerih so to lahko odvrtačalna mrhovišča, ki naj bi medvede odvajala prihajanja v okolico,

a se žal ne obnesejo vedno. Samo z enim mrhoviščem medveda ne bomo ustavili. Po drugi strani jih bomo na določena območja še bolj privabljali. Slovenija ima razsejana naselja, zato je težko vzpostaviti mrežo mrhovišč, ki bi imela dober učinek. Mogoče še ni bilo dovolj študij na to temo. V Sloveniji je človek gozdu in medvedu povsod izredno blizu.

Ali vsak medved pozimi spi?

Medved naj bi spal. Dejansko gre spat, ampak ne gre za pravo hibernacijo, kot pri nekaterih vrstah živali, ki spijo tako globoko, da se ne morejo zbuditi. Medveda lahko zbudimo, če pridemo v bližino brloga. Če je mila zima, lahko tudi ne gre spat. Zato je statistično gledano v Evropi veliko napadov tudi pozimi, saj za preživetje spanja ne potrebuje več.

Kako veliki so mladički, ko jih medvedka skoti?

So izredno majhni. Imajo manj kot pol kilograma, so neboljeni, zato morajo ostati v brlogu. Medvedka polega pozimi. Ven pride šele spomladi, ko jih začne učiti iskanja hrane. Ker potrebujejo mladiči kar nekaj časa za razvoj, so pri samici skoraj dve leti.

Ali najdete veliko poginjenih medvedov, jih secirate in ugotavljate, zakaj so poginili?

Predvsem pri poginih velikih zveri naj bi te prihajale na Veterinarsko fakulteto v Ljubljani, da bi ugotovili vzrok pogina. Sekcija je v zadnjem desetletju redna. V večini primerov gre za povožene živali. Medved je izredno zdrava žival, izjemno redko pogine zaradi bolezni. Je pa bilo nekaj ilegalnih odstreliv. A tega je izredno malo. 99 odstotkov najdenih poginjenih medvedov je povoženih, zato v teh primerih obdukcija ni smiselna. Smiselna pa je obdukcija, če pride do bolezni. Pri medvedu so bolezni res izredno, izredno redke. Spominjam se le enega po-

gina zaradi sepse, do katere je prišlo zaradi granuloma v zobovju.

Kakšne raziskave potekajo na medvedu v današnjem času?

Raziskav je kar veliko. Slovenija je dobro zastopana. Imeli smo LIFE projekt, ki je trajal pet let, ko smo intenzivno spremljali populacijo. Na tem področju sta intenzivno delala tudi Biotehniška fakulteta v Ljubljani in Zavod za gozdove RS. Tako smo dobili možnost vpogleda v zdravstveno stanje populacije. Pogledali smo preko 100 redno odstreljenih medvedov. Raziskav je veliko in veliko število ljudi v Sloveniji in Evropi se ukvarja z njimi.

Kaj svetujete, če srečamo medveda oz. če nas napade medvedka?

Nasvetov je veliko. Eni so bolj, drugi manj smiselni. Vsekakor pa naj bi bil človek bolj glasen, če gre tja, kjer je lahko medved. Predvsem zato, da se lahko medved izogne človeku. Tu ne gre za dretje, saj s tem preplašimo tudi druge živali. Medved se bo umaknil, še preden ga opazimo. Če ga slučajno srečamo, se ustavimo, ne delamo hitrih gibov, ne kričimo, se počasi umaknemo nazaj, ne bežimo. Vsak tek bo povzročil zaznavanje, da smo plen, in medved nas bo lovil podzavestno. Priporočamo počasne gibe, ne plezamo na drevo, mirno in počasi se umikamo. In v tem času, ko se začnemo umikati, se bo umaknil tudi medved. Če slučajno pride do stika, ko srečamo medvedko z mladiči, je situacija težja. Poskusimo z mirnim umikom v stran. Če bo kljub temu čutila, da so njeni mladiči ogroženi, bo napadla. Običajno so to strašilni napadi in večkrat ne pride do stika, nikoli pa ne veš. Če vidimo, da intenzivno napada, priporočamo, da se uležemo na tla, z obrazom navzdol in se naredimo mrtve. V tem primeru bo to znak, da človek ni več nevaren za mladiče, in medvedka ga bo načeloma izpustila. V redkih primerih, ko pride do kontakta, so to obi-

čajno poškodbe zaradi šap. Ugrizov je manj. Pri nas so bile v zadnjih 60-ih letih tri smrtne žrtve, zadnja leta 1987. Kot rečeno, do kontakta pride redko, običajno ne gre za smrtno nevarne primere. Je pa vsekakor pomembno, da v gozdu prilagodimo obnašanje.

Pes in medved, je to kombinacija za napad?

V gozdu naj ne bi imeli spuščeni psov. Pes teka pred človekom in prej pride v stik z medvedom kot človek. Ker pes laja in se zaganja v medveda, se ta čuti ogroženega in steče za njim. Pes nato išče človeka, da ga zaščiti, in tako medvedka pride do človeka. Velja pa isto. Počasi se skušamo s psom umakniti, če ne uspe, se uležemo na tla. Še vedno pa je problem pes, ki ostane ob lastniku. Pravzaprav je težko napovedati, kaj se bo zgodilo. Problem je, ko je pes agresiven. Človek naj se skuša umakniti, pes pa lahko še naprej draži in običajno na koncu vendarle pobegne.

Velike Lašče so območje, kjer je medved doma. Srečanja z medvedom so pogosta. Včasih, kot v primeru našega drugega sogovornika, pride tudi do napada. Imate morda kakšne podatke, koliko napadov je bilo v zadnjih letih in kakšne so bile posledice?

Na letni ravni sta to od 0–2 napada. So leta, ko jih ni, ali pa leta, ko so štirje. Teh napadov je lahko več ali manj. Ne glede na povečanje populacije za več kot 40 %, se število napadov ni povečalo. Za leto 2018 je ocena številčnosti po poganju približno 1000 osebkov, pred dvaindvajsetimi leti pa je bila številčnost ocenjena na 400 osebkov.

Držijo podatki, da je prav pri nas največ medvedk z mladiči? Kako pravzaprav poteka spremljanje števila medvedov?

Če so življenjski pogoji ugodni in

je medvedka spolno zrela (nekje med 3 in 5 letom), bo verjetno imela mladiče. Ugotavljanje številčnosti poteka s pomočjo molekularne genetike. Pri tem se vzorci v prosti naravi iztrebke, dlako ali slino, s čimer se pridobi DNK medveda. Raziskava je bila opravljena v okviru Life Dinalp Bear.

Kako komentirate pojavljanje medveda na območjih, kjer ga do sedaj ni bilo, je razlog preveliko število, zaraščanje površin ali morda kaj drugega?

Razlog je povečanje populacije, ki išče svoj teritorij in hrano. Prav to je vzrok za širjenje medveda iz osrednjega področja na obrobne dele in naprej v druge dele Slovenije ter pojavljanje medvedov izven predvidene prehodne oz. migracijskega območja, ki poteka z območja Kočevja proti Avstriji mimo vzhodnega dela Ljubljane, ali pa območje severozahodno od avtoceste proti primorski proti alpskemu območju.

Sobivanje z medvedom zahteva določeno strpnost. Kakšni so vaši napotki, kako naj se ljudje obnašamo, da bo srečanj čim manj?

Toleranca je tista, ki jih bo ohranila. Bili so tu pred nami in bodo tudi za nami. Če vemo, da smo na območju medveda, moramo biti bolj previdni. Treba je spremeniti obnašanje, biti glasen, imeti pse na povodcu, ni pa treba riniti v strnjene gozdove, kjer je njegov osrednji življenjski prostor. Gibati se je priporočljivo po cestah ter gozdnih poteh. Če se oglasimo, se bo umaknil. Ljudje naj hodijo v naravo, malo bolj previden je treba biti le na območju medveda. Običajno ga niti ne bomo videli. Drug problem je, da si ga nekateri želijo videti. To lahko storijo preko organiziranih ogledov, ki jih vodi za to

usposobljeno osebje, npr. v nekaterih loviščih s posebnim namenom (LPN).

In če pogledamo na medveda še z vidika priložnosti za turizem. Na kakšen način lahko zagotovimo opazovanje, morda fotolov, da bo to varno za ljudi in hkrati ne bo vznemirjalo živali?

Nekaj časa je bilo to namenjeno predvsem odstrelu, zdaj je vse bolj priljubljen ekološki turizem. Lov je namenjen reguliranju populacije. Na drugi strani pa imamo vračanje človeka v naravo, kjer gre bolj za opazovanje, in tu je ogromno kapacitet: smo zelena država, biodiverziteteta je velika in tu je prihodnost turizma, narava, živalska pestrost ... V zadnjem času je ogromno turističnih obočkov, kjer nam profesionalni vodniki omogočajo opazovanje živali. Če je turizem pod nadzorom z navodili, kako se izvaja, ne bi smelo biti problema. Imamo kar nekaj parkov. Vsak gre lahko v Triglavski narodni park, a se je treba držati navodil. Če upoštevaš navodila obnašanja ni težav ne za naravo, ne za živali niti za obiskovalca narave. Če pa to kršimo, seveda do težav lahko pride.

Čeprav vzbuja srečanja z zvermi v ljudeh nekakšen prastrah, se v praksi pogosto izkaže, da ima za večje število ljudi mnogo bolj usodne posledice mnogo manjša žival – klop. Zakaj ljudje ti dve živali tako različno dojemamo?

Če pogledate nazaj v čas otroštva, ko so nam starši brali pravljice, so v njih vedno nastopale zlovesče živali, kot so: medvedi, volkovi, kače, idr. Klopa v njih ne boste našli. Izredno malo ljudi je videlo volka, napada ne beležimo, a so velike živali, ki so veljale za škodljivce, konkurenco človeku. S segrevanjem ozračja je tudi klopov več, saj insekti lažje preživijo. Ni jih pa v pravljičah. Trenutno je to malce obrnjeno na glavo, borimo se proti strahu, ki ga npr. povzročata, neupravičeno, volk, ki pa ga v resnici ni, bati pa bi se morali pravzaprav klopov.

Žare Čirović POBEGNIL SEM DAN PRED ZAČETKOM VOJNE

Miha Andolšek / foto: osebni arhiv in Špela Andolšek

Žare Čirović iz Zazida v Velikih Laščah. Še pred tem iz Ribnice in še prej iz Banja Luke. V tem mestu v BiH je bil na začetku devetdesetih na začetku svoje kariere v JLA. Vsaj tako je mislil. A država domnevnega bratstva in domnevne enotnosti je že razpadala po šivih in bila na avtocesti za v pekel. Poročnik Čirović je iz njega ušel, tik preden je zaprl vrata. Filmska zgodba o nočnem begu dobesedno na predvečer začetka vojne v BiH.

Kako ste pristali v Banja Luki?

Na vojaški akademiji sem diplomiral leta devetdeset. Zadnje leto študija sem opravil v Banja Luki, kjer sem ostal v službi. Prvih šest po uspehu so namreč zaposlili v šolskem centru. Bil sem sicer sedmi, a ker je bil eden od prve šesterice domačin, ki po pravilih ni smel ostati v domačem kraju, sem prišel na vrsto.

Kakšno je bilo življenje vojaka v tistih časih?

Dobro. V Banja Luki so imeli oficirji recimo temu privilegiran položaj. Ko sem bil še v šoli v Beogradu in sem šel v uniformi na pošto telefonirati domov, sem moral kot vsi čakati v vrsti. V Banja Luki so se vsi umaknili in me spustili naprej. »Pojdi sine, poklič mi mam, vemo, da te čaka.« Tudi plače so bile več kot solidne. Živel sem pri takratni ženi in njenih starših. Lepo smo živeli, ko pa se je enkrat začelo s*anje, pa so se seveda začele zadeve spreminjati. Na Hrvaškem se je začela vojna, veliko mladih fantov je bilo vpoklicanih, kolegi so se s fronte vračali spremenjeni. Postali so čisto drugi ljudje. Prišlo je denimo do tega, da mi je eden najboljših prijateljev držal pištolo na čelu. Ko si na fronti in vidiš vse tisto s*anje, te to spremeni. Sam nisem želel iti na fronto in vsega tega nisem razumel. On pa ni razumel, da jaz ne grem na fronto.

Ste lahko izbirali, ali greste na fronto?

Ne, enostavno nisem izpolnil ukaza. Nisem želel iti. So me zaprli za en dan, pritiskali name, a argumentiral sem jim, da sem jaz v vojski zaradi tega, da nas bom branil pred drugimi, ne pa pred svojimi. Dejal sem jim, da to ni moja vojna in da ne grem. Moram reči, da so me kolikor toliko pustili pri miru, so pa seveda obstajali pritiski. In začel sem razmišljati, da moram oditi, da to ni več zame. Začneš se bati za življenje. Potem je enkrat vmes prišlo povelje, da se morajo slovenski vojaki vrniti domov, in računal sem, da se bom tudi jaz vrnil z njimi. Šel sem k poveljniku šolskega centra, ki je bil Slovenec, in mu dejal, da grem zdaj tudi jaz domov. »Vi, tovariš poročnik, pa niste Slovenec,« mi je odvrnil v srbohrvaščini. Po očetu sem imel res črnogorsko državljanstvo, zato me niso želeli spustiti domov. Na srečo sem poznal človeka na upravni enoti, ki mi je priskrbel civilno osebno izkaznico in ob sodelovanju s slovenskimi varnostnimi organi sem se odločil, da bom pobegnil.

Kdaj ste pobegnili?

Petega aprila 1992.

Takrat se je v BiH že kuhala vojna?

Po nekem splošnem konsenzu se je začela šestega aprila, jaz sem pobegnil

torej zadnji dan. Moji vojaki so bojda jokali, ko sem šel.

Se je v mesecih pred tem čutilo, da se bo tudi BiH znašla v vojni?

Da. Sploh nižje doli v Sarajevu. Ljudje so se že delili po nacionalnosti, začelo se je z nagajanjem in provokacijami, ni pa bilo denimo še tako hudo, da bi incidenti terjali smrtne žrtve.

Je v vojni umrl tudi kakšen od vaših sovojakov?

Jaz vem za šesterico. Eden je imel denimo povprečje čisto deset in nam je v zadnjem letniku tudi predaval. Znal je več kot predavatelj. In ta je prvi padel v boju. Kot se je govorilo, je snajper uničil objektiv tanka, in ko je odprl loputo, da bi pogledal, kje je, so ga zadeli s tromblonom. Zgrešili so tank, a zadeli njega. Nazaj v tank je padla le polovica trupla. Menda je bilo tudi veliko samomorov.

Če se vrneva na tisti peti april.

Vedel sem, da so mi že pred časom dodelili nekoga, da me spremlja, nadzoruje. A ugotovil sem, da me začne spremljati ob petih zjutraj. Takrat nisem bil v vojašnici, mislim, da sem bil na bolniški, pa sem se ob štirih zjutraj skupaj z ženo odpravil na avtobusno postajo. Z avtobusom sva se odpeljala

v Brčko, ki leži na severovzhodu države. Tam sva našla hotel, potem pa peš po karte prek meje v hrvaški kraj Gunja, do katerega je bilo kakšnih šest kilometrov. Glavni most čez Savo je bil podrt, bila je le ozka brv, na hrvaški strani pa štirje pripadniki zboru narodne garde. Šla sva mimo, ko me je eden izmed njih ustavil. »Stoj fant, kam pa ti?« »Domov.« »Kje ti je to?« »V Sloveniji.« »Od kje greš?« »Iz Banje Luke.« In me je že postrani gledal. »Kaj si počel tam?« »Ljubezen,« sem mu dejal in pokazal na ženo. »Kaj si počel, ne zaradi česa si bil tam?« »Natakak.« »Osebne izkaznice!« Jih nekaj časa gleda, potem pa pravi: »Če te bo kdorkoli jutri nadlegoval, reci, da je Crni dejal, da lahko greš skozi.« Kupila sva karte za Zagreb, se vrnila v hotel v Brčko, zjutraj pa naprej.

Kot v filmu. Sava, meglica, ozka brv, na drugi strani dva reflektorja ... Predse sem dal potovalko v nekem naivnem upanju, da bi morda upočasnila metek, ...

Pa šesti april?

Naročil sem bujenje, a seveda o njem zjutraj ni bilo ne duha ne sluha. Še dobro, da je žena vso noč prejojala, drugače bi še zamudila. Spet čez tisto brv ... Kot v filmu. Sava, meglica, ozka brv, na drugi strani dva reflektorja ... Predse sem dal potovalko v nekem naivnem upanju, da bi morda upočasnila metek, ženi pa dejal, naj gre za mano, in če začnejo streljati, naj samo skoči v vodo. Na drugi strani je bil samo nek starejši policaj, ki naju je zaprepadeno gledal: »Kam pa vidva, otroka?« Naložil naju je v avto in odpeljal do avtobusne postaje. Zanimiva je bila tudi pot do Zagreba, veliko je bilo namreč patrolj, sam pa sem bil kot dezertar vseskozi na trnih. Resda sem bil na Hrvaškem že precej bolj varen, vedel sem, da me tu ne bodo iskali, a vseeno ti ni lahko pri srcu. Kasneje sem izvedel, da so bili naši varnostni organi v kontaktu s hrvaškimi in so naročili, da se avtobusa ne ustavlja. V Zagrebu me je čakal brat, doma v Ribnici pa so me čakale nove dogodivščine.

Kot na primer?

Enkrat sem bil eno uro oddaljen od deportacije. Moral sem se prijaviti kot begunec, da me niso deportirali. Na srečo sem prišel z vojnega območja, da so me lahko prijavi kot begunca.

Zakaj so vas želeli deportirati?

Ker nisem imel državljanstva in ker sem bil oficir.

Ali niste bili že pred pobegom dogovorjeni, da dobite službo v slovenski vojski?

Vse je bilo dogovorjeno, bil sem že na podpisu pogodbe. Manjkalo mi je potrdilo o državljanstvu, ob tem pa bi se moral odreči črnogorskemu. Sem rekel OK, ni problema, a Črnogorci mi niso želeli dati izpisnice. Ker jim ni bilo jasno, zakaj za vruga bi se nekdo odrekel črnogorskemu državljanstvu. In sem bil v riti. Druga stvar so bili uradniki na občini.

Šlo je za osebno šikaniranje. Za državljanstvo si takrat potreboval približno deset dokumentov. Jaz sem jih moral prinesiti 54. Uradnik me je nagovoril z besedami: »O okupator, si doma.« Od mene je zahteval izpit iz slovenščine, čeprav je bil od mene starejši le dve leti in je vedel, da sem v šolo hodil v Ribnici. Ni mu bilo dovolj niti potrdilo rav-

nateljice. Slovenska vojska mi je pred pobegom naročila, da si zapomnim čim več podatkov, ki sem jim jih potem posredoval, pretihotapil sem tudi načrte o tankih. Svoj del sem izpolnil, vojska mi je dala pozitivno, policija in upravna enota pa negativno oceno. Šlo je za čisto osebno izživljanje.

Koliko časa ste potrebovali, da ste dobili državljanstvo?

Dve leti. Vmes sem imel začasno bivanje. Sem dal prošnjo za podaljšanje, pa so mi jo zavrnili. S policije so mi nekega dne sporočili, naj se pripravim, da ob štirih popoldne sledi deportacija. Mama je šla na policijo, vse skupaj je prišlo tako daleč, da ni veliko manjkalo, da bi okufutala poveljnika. Tako jezne je še nisem videl. Potem mi je tik pred zdajci prišlo na misel, da bi se prijavil kot begunec. Nisem izpolnjeval pogojev, a ko sem jim povedal, kaj se mi dogaja, so mi podelili status. Policaji so ob štirih res prišli, a so odšli praznih rok. V teh dveh letih sem opravljal priložnostna dela. V disku pri Jaklovcu, pletel nogavice, idr.

Kako ste potem dobili državljanstvo?

Ko sem imel uradnika v Ribnici dovolj, sem šel v Ljubljano do šefa službe za upravno-pravne posle. Srečal sem ga na stopnicah, mu v treh minutah povedal, kaj je narobe in kaj se mi

Poročnik Žare na tanku.

Žare danes.

dogaja. Samo zmajeval je z glavo in v enem tednu sem dobil državljanstvo. Z ministrstva sem kasneje dobil celo dopis, da imam vso pravico tožiti ribniško občino. Ker je moja mama Slovenka in ker sem tu rojen, bi moral imeti državljanstvo od rojstva. Lepo sem se jim zahvalil in dejal, naj mi samo dajo osebno izkaznico. Da lahko začnem delati, da mi bo tekla delovna doba in da bom s svojimi rokami že ustvaril dovolj zase. Ko je žena spoznala, da ne bom oficir, se je vrnila domov. Razšla sva se, prodal sem vse imetje in ji dal denar.

Vam je bilo žal, da za vas ni bilo mesta v slovenski vojski?

Od začetka mi ni bilo lahko. Priznam, da sem bil na začetku užaljen. Ni mi bilo logično, da ne potrebujejo nekoga, ki so ga sami šolali. Da so se tega odrekli. Šolanje mi je namreč plačevala Slovenija, ne pa oče in mama. Nisem mogel razumeti, da ne želijo izkoristiti znanja, ki sem ga pridobil na šolanju in ki so mi ga oni plačevali. Sem poskusil

tudi na policiji, pa sem dobil odgovor, da sem preveč izobražen za njihove vrste. Kasneje sem uvidel, da sem lahko vesel, da nisem šel v slovensko vojsko. Voja-

Kdorkoli pravi, da je slovenska ali hrvaška vojska premagala JLA, se moti. Ni. JLA se je sesula sama vase, ker ljudje, kot sem bil jaz, niso hoteli izpolnjevati ukazov.

ška akademija je namreč pomenila minus, oficirji, ki so prišli iz JLA, so bili zaznamovani, ožigosani, počasneje so napredovali. Življenje se je tako obrnilo, da tega ne pogrešam. Nekaj let pa sem trpel. Toliko se šolaš za prazen nič in navsezadnje, če bi bilo vse normalno, bi bil danes leto, dve pred upokojitvijo.

Je bila JLA res četrta najmočnejša armada v Evropi?

Da. Vojaška akademija je bila denimo druga po oceni za ameriškim West Pointom.

Kako potemtakem, da je tovrstna armada poražena zapuščala Slovenijo, Hrvaško ...?

Zaradi primerov, kot sem bil jaz. Zaradi ljudi, ki niso želeli tolči po svojih. Ribnico, kjer je bil nastanjen garnizon, bi denimo zravnali z zemljo, če bi želeli.

Kdorkoli pravi, da je slovenska ali hrvaška vojska premagala JLA, se moti. Ni. JLA se je sesula sama vase, ker ljudje niso hoteli. Oficirji, poveljniki, vsi, ki so bili na visokih položajih, so imeli družine tu. Niso vsi pripeljali žene s seboj, številni so se tu poročili. Trdim, da če bi vsi izpolnili ukaze, bi bilo vsega v treh dneh konec. A šestdeset odstotkov ljudi tega ni storilo, potem pa so spoznali, da nima smisla. Pa še nekaj. Zgodovinsko, Slovenija ni nikomur nič dolžna. Mi smo bili za jug Amerika, ob tem, da nismo imeli zgodovinskih dolgov do drugih narodov. Na Sloveniji so sicer želeli pokazati, da Jugoslavija tega ne bo dopustila, a so hvala bogu hitro doumeli, da nima smisla. Doli na jugu se je med ljudmi govorilo: »Pustite Slovence, oni so tako ali tako Švica. Naj gredo.«

Ste šli še kdaj v Banja Luko?

Pred nekaj leti. Akademije ni več, vsaj jaz je nisem več našel. Kasneje sem slišal, da naj bi jo podrli, da so ostali le hangarji, ki so jih uporabili za industrijsko cono. Tudi v Beogradu na akademiji sem bil. Vse je ostalo isto, edina razlika je, da zdaj vpisujejo tudi ženske.

Na vojaški akademiji je diplomiral leta 1990.

GRAD TURJAK

– OPIS DEL V
APRILU 2020

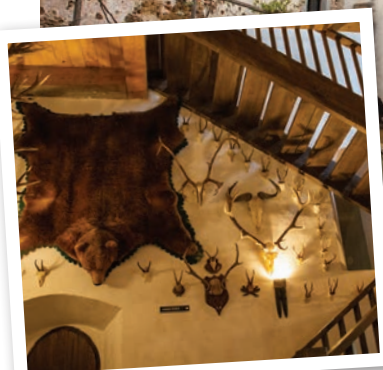
Jože Zalar, Delo osvobaja, d.o.o.

Žal nam je koronavirus premaknil svečano otvoritev na nedoločen čas in zaradi njega prav tako nismo še odprli gradu za obiskovalce, kljub temu pa nismo stali križem rok.

V aprilu smo postavili **varovalni zid**, ki loči še neobnovljeni del gradu od obnovljenega in varuje obiskovalca pred padcem predmetov s strehe. Postavili smo **stezo za lokostrel** v srednjeveškem slogu. Patinirali smo **ječe** ter **mučilnico**. Na dvorišču smo postavili **funkcionalni vodnjak**. Pred **krčmo** smo naredili lesen podest. Notranjost krčme se približuje zadnji fazi izgradnje. Začeli smo s postavljanjem **lo-**

vskih soban in urejenjem **orožarne**. V **Viteški dvorani** se bohota **novi stari oder**. Vsa lesena tla so na novo naoljena. **Poročna dvorana** je pripravljena na poroke. Trudimo se uporabljati samo naravne material – les, kamen, železo – materiale, ki so jih uporabljali tudi v srednjem veku. In še in še drugih prav tako pomembnih stvari smo se lotili. **Z veseljem pričakujemo skorajšnje odprtje gradu za obiskovalce.**

2020

sobota,
20. junij 2020,
od 18. do 23. ure
Trubarjeva domačija,
Rašica

ob 19. uri

Mala barja Mišje doline
predstavitve infotočke
Mišja dolina

Natura 2000 in tematske
poti Modri bleščavec
(Zavod Parnas)

ob 21. uri

spletno predavanje
Andreja Perhaja:
Trubar in njegov čas

Za individualne obiskovalce bo na ogled domačija s svojimi stalnimi postavitvami in 38. likovna razstava Trubarjevi kraji, ki bo letos posvečena 100. obletnici književnika Jožeta Javorška.

Občina Velike Lašče
in Trubarjeva domačija

TRUBARJEVA DOMAČIJA V ČASU EPIDEMIJE

Barbara Pečnik

Trubarjeva domačija že od leta 1986, ko je bila obnovljena in odprta za javnost, ni tako samevala kot v preteklih mesecih. Zaprli smo jo ravno, ko bi pričele prihajati prve šolske skupine, ki predstavljajo glavnino obiskovalcev domačije preko vsega leta. Odpovedane so bile težko pričakovane likovne razstave in druge prireditve, prekinili smo morali z izobraževanjem za lokalne vodnike tik pred koncem, odpovedali smo dežurstva.

Kljub temu pa je domačija ostala živa na spletu. Preko spletne strani <https://www.facebook.com/TrubarjevaDomačijaRasica/> smo obiskovalce redno seznanjali s posameznimi zanimivostmi domačije, ki so bile v živo nedostopne. Pripravili smo različne spletne izobraževalne vsebine, ki bodo ponudbo domačije nadgrajevale tudi v prihodnje, ne bodo pa nadomeščale dejanskih obiskov, razlag našega vodnika in delavnic. Skupaj z mladimi močmi (Nikom Hrenom in Drejcem Grudnom) smo pripravili kratek filmček – virtualni

sprehod po domačiji, ki obiskovalcu ponudi prvi vtis in ga povabi, da domačijo obišče tudi v živo.

V sodelovanju s podjetjem Naveza prirejamo nekaj že obstoječih razstav v virtualni obliki, objavili bomo posnetke predavanj Andreja Perhaja s preteklih Poletnih muzejskih noči, nekaj spletnih vsebin pa bo ponudil tudi zavod Parnas.

Vse virtualne izobraževalne vsebine smo ali pa še bomo objavili tudi v katalogu kulturno-umetnostne vzgoje Kulturnega bazarja, tako da bodo lahko v pomoč učiteljem in učencem.

Če bodo le razmere dopuščale, bomo domačijo odprli za posamezne individualne obiskovalce za vikende v juniju, pri

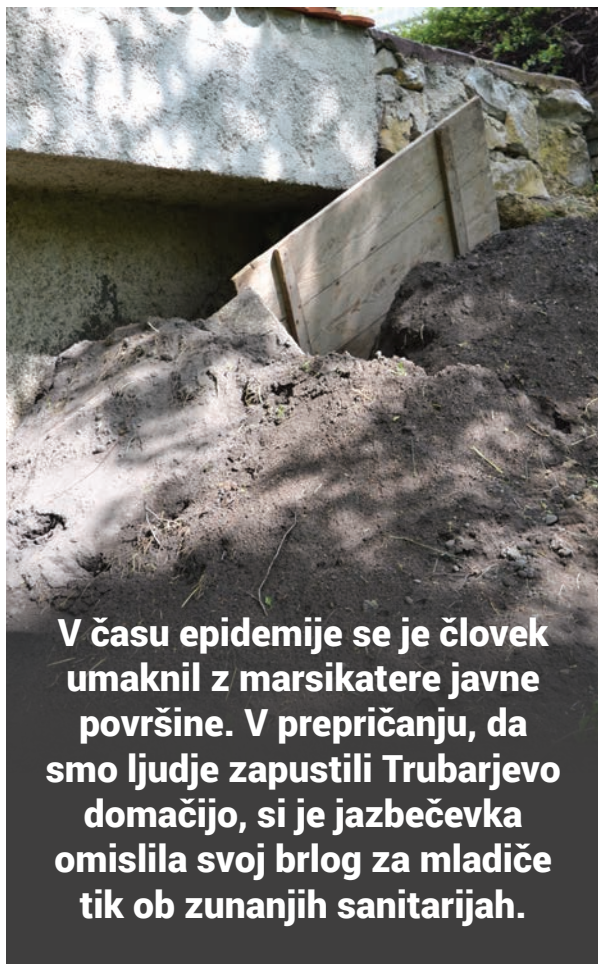
čemur bomo morali tako mi kot obiskovalci dosledno upoštevati priporočila in smernice NIJZ. Ravno zato v juniju še ne bomo imeli prireditve v taki obliki, kot smo jih vajeni. Ob občinskem prazniku bo potekal koncert na prostem z omejeno udeležbo, prireditvi ob Trubarjevem dnevu pa bosta potekali virtualno.

Literarno akademijo Dom v jeziku boste lahko spremljali preko radijskih valov, 38. likovna razstava Trubarjevi kraji, ki bo letos posvečena 100. obletnici rojstva književnika Jožeta Javorška, pa bo doživela prvo virtualno otvoritev v zgodovini Trubarjevine. Podobno bo potekala tudi Poletna muzejska noč. Predvidena je tudi Knjižnica pod krošnjami v sodelovanju zavodom Divja misel (Vodnikova domačija).

Pravijo pa, da je vse za nekaj dobro. Narava se je spočila in vsaj malo opomogla od nas, onesnaževalcev. Ustavili smo se vsi mi, sicer ujeti v večno hitenje. Pri tem smo lahko ovrednotili naš sistem delovanja, naše delo, programe in ugotovili, kje vse smo šibki v takih situacijah. Upam, da smo kaj dobrega iz tega povlekli, popravili in prilagodili. Kaj bo prinesla jesen, ne vemo. Upamo le, da se bomo takrat spet srečali s šolarji in drugimi obiskovalci, da bodo lahko v živo izkusili naše programe.

V času epidemije se je človek umaknil z marsikatero javne površine. V prepričanju, da smo ljudje zapustili Trubarjevo domačijo, si je jazbečevka omislila svoj brlog za mladiče tik ob zunanjih sanitarijih.

GLEDALIŠKI ABONMA

Nina Tekavec, občinska uprava

Dragi in spoštovani abonenti gledališkega abonmaja Občine Velike Lašče, zdaj sta za nami že dva meseca ukrepov za preprečevanje širjenja novega koronavirusa. Omejitev gibanja in druženja zaradi zavezitve širjenja virusa je prekinila naš abonma in izpraznila povsem polno dvorano Levstikovega doma. Vse se je zgodilo zelo na hitro in samo dve predstavi pred koncem sezone.

Medtem ko kljub rahljanju ukrepov za preprečevanje širjenja novega koronavirusa gledališča ostajajo zaprta, so nekatera, ki tudi sicer gostujejo v našem abonmaju, omogočila ogled svojih predstav na spletu (MGL, Drama, Šentjakobsko gledališče, SLG Celje, idr.). Upamo, da bomo kmalu lahko spet nadaljevali z druženjem v naši dvorani, do takrat pa ste vabljeni k ogledu gledaliških predstav na spletu.

V upanju, da ste zdravi, vas lepo pozdravljamo.

POROČNI VIDEO & FOTOGRAFIJA

☎ 040 69 12 12

✉ info@porocni-video.si

🌐 Porocni-video.si

📘 fb.com/porocnivideo

UGODNI VIDEO&FOTO PAKETI

BREZPLAČNO PREDPOROČNO FOTOGRAFIRANJE!

Porocni-video.si

ADL O TEM IN ONEM

Pripravlja Jože Starič

avtor ilustracije: Arnold Götz, Lützelflüh

O samoti

Prisilna samota slabo vpliva na ljudi. Povsem nekaj drugega je, ko se umakneš, ker ti tako ustreza. Ko se kot puščavnik umakneš v osamo, meditiraš in skušaš z askezo in postom vzpostaviti stik z materjo Zemljo. Če se prostovoljno odločiš za samoto, jo lahko kadarkoli prekineš.

Samota v zapovedani karanteni pa je huje kot zapor. V karanteni si v bistvu še bolj izoliran kot v običajnem zaporu, kjer imajo vsaj skupne dejavnosti: telovadbo, kosilo v jedilnici, idr. Osiromašen je stik z drugimi, kar zelo slabo vpliva na posameznika. Iz tega ne moreš zbežati.

Prisilna samota slabo vpliva na človeka, ker mu v trenutku spremeni ritem življenja. Omeji mu redne rutine: ne more v trgovino, kot je hodil, ne more s prijatelji na pivo, itd. Omejen je v malih rutinskih zadevah, za katere opazi, da mu manjkajo, šele ko mu jih nekdo vzame. Ni časa za aklimatizacijo. To ni dopust. Prisotna sta psihoza in strah, ki že sam po sebi povzroča stres. Nočem biti pameten, ampak prisilna samota slabo vpliva na ljudi.

Tudi internet in druga sredstva komunikacije ne zmorejo nadomestiti stikov z ljudmi. Interakcija in stik prek interneta, telefona, družabnih omrežij ni tisto, kar v resnici potrebujemo. Gre za izmenjavo golih informacij, pri fizični interakciji pa začutiš neposreden pretok energije. Ker so preko tehnologije prejete informacije brez energije, jih moraš preleteti. Ko pa jih sprejemaš neposredno, ti je takoj jasno.

Taka informacija je nabita z energijo. Nisem kvantni fizik, da bi znal to pojasniti, ampak tako to je. Statistika bo nekoč pokazala, ali je bilo v tem času več težkih duševnih stanj, poskusov samomorov, ločitev, idr. Ljudje smo družbena bitja, in če nimamo povezave, interakcije z drugimi, se nam slabo piše.

O posledicah prisilne samote

Tudi po karanteni bomo ostajali na distanci. Seveda različno, kdo in koliko. Nekaj časa bo še vedno v nas ta zapovedana razdalja med ljudmi, še posebej med nepoznanimi. Še vedno si bomo zaradi psihoze in strahu pred virusom postavljali omejitve. Zanimiv se mi zdi hipotetični primer, ko prideš do skupine stotih nepoznanih ljudi. Se jim boš pridružil ali boš raje varno stal ob strani? Seveda je na mestu tudi vprašanje, kdaj se bo skupina stotih ljudi sploh vzpostavila.

Zlasti ljudje iz rizičnih skupin (pridružene bolezni in podobno) se bomo še naprej omejevali. Dejstvo je, da je smrtnost zaradi koronavirusa med rizičnimi bolniki visoka, sicer pa ne. Za nerizične lahko bolezen mine tudi brez posebnih zapletov, zato bodo verjetno kmalu potem, ko bo država razglasila konec karantene, ljudje postali bolj sproščeni.

Ne znam si predstavljati, kako bi odreagirali, če bi se mi na vratih pojavil avtobus obiskovalcev. Verjetno tega še dolgo ne bo, ampak res ne vem, kako bi ravnal. Dokler ne bom v takem položaju, ne znam napovedati svojega odziva. Strah, ki spremlja karanteno, se je globoko zajedel v nas – po mesecu in pol moram že dobro pomisliti, kako je bilo prej.

O zdravstvenem sistemu

Sprejeti ukrepi v v veliki meri preprečujejo sesutje zdravstvenega sistema. Zdravstveni sistem je podhranjen. Zadnjih deset let se govori, da je zdravstvo poraba, da je strošek, da potrebujemo varčevalne ukrepe. Prevladuje mnenje, da se zdravstvo ne spleča. V ZDA je zdravstveni sistem v zasebnih rokah in pokazalo se je, da niso pripravljeni na izredne razmere – ne spleča se imeti petdeset ventilatorjev na zalogi, za vsak primer.

Gledal sem posnetke iz Bergama: sodobna bolnica po zadnji tehnologiji, ena najmodernejših na svetu v eni nabogatejših pokrajin. Posnetki pa kot iz Alana Forda: bolniki ležijo križemkražem po hodnikih, osebje je pod stresom, obupano, na robu živčnega zloma. Torej tudi v bogati najmodernejši ustanovi se lahko vse sesuje.

Medicinska sestra skrbi za bolnike, jim menja plenice, daje odmerjena zdravila, skratka kot nora dela ves dan in s tem nič ne prinese k BDP. Zaradi njenega dobro opravljenega dela bolnik sicer prej ozdravi in lahko začne ustvarjati BDP, a tega nihče ne vidi. Ker njeno delo neposredno ne prispeva k ustvarjanju BDP, se jo obravnava kot strošek. Strošek pa mora biti čim manjši. Tako gledanje je sprevrženo.

O Ivanu Galetu

Zaščitne opreme je primanjkovalo povsod. Obveljal je zakon močnejšega. Morda so drugje (izven Slovenije) takšni posli potekali bolj skrito, bolj sofisticirano, pri nas pa je bila izvedba amaterska. Na žalost to ni osamljen primer, kriza je vedno priložnost za dobiček in eni to izkoristijo. Moralno pa to ni. Tudi ustanovitve komisij niso rešitev. Že Winston Churchill je rekel: »Če nočeš rešiti problema, ustanovi komisijo.«

Ivan je fajn fant. Vsega skupaj nisem spremljal neposredno. Pogovarjal sem se s sosedom. Posli se tako sklepa, tako ni bilo samo pri nas. Malce sem spremljal dogajanje v Veliki Britaniji – tam so bili v igri večji denarji in bilo je še huje. Nepravilnosti se večinoma ne odkrije in kaznuje. Neznansko bom vesel, če se motim in bo prišlo do pozitivnega zaključka v zvezi z odkritimi nepravilnostmi. Žal pa zgodovina že od rimskega cesarstva naprej kaže, da se to dogaja bolj redko.

Razkritje: *Adl z odprtimi očmi in ušesi spremlja svet okoli sebe, zato so pogovori z njim vedno zanimivi. Ker se mi zdi škoda, da bi vse odletelo v pozabo, pogovore snemam in nato iz njih izluščim, kar se mi zdi zanimivo. Vse, kar je napisano, je povedal Adl, možno pa je, da je zapisano v drugačnem kontekstu, zaradi česar je odvezan vsakršne odgovornosti za objavljeno.*

IVANHOE

Zadnji dobri mož(je)

Zabil je, še preden smo povесili koš. V osemnajsti prestavi je sredi največje julijske pripeke gnal Rogov bicikel na Slevico. Za malico je zmazal deset jajc, pivo pa je zvrnil v nekaj sekundah. Na osnovnošolskih atletskih tekmovanjih je osvajal kolajne v metu žogice (ter umiral od smeha, ko je vaš inšpektor v teku na 300 metrov po uvodnih 200 metrih zastajal za 100 in še nekaj metrov). Bil je edini od prijateljev, ki je v šahu premagal računalnik. Ne ravno Deep Blue, a vseeno. Bil je tudi edini, ki je v igri Diplomacy zmagal z Avstro-Ogrsko. Bil je edini prijatelj, s katerim se inšpektor ni nikoli v življenju sprl. Kar je od vsega naštetega najbrž še največji dosežek. Sploh za vse tiste, ki poznate inšpektorja in njegov ego.

A vse to ni nič v primerjavi s tem, kar je storil nekega četrtkovega večera. Storil je nekaj, za kar potrebuješ »cojones« kot cerkveni zvonovi. Storil je sicer zgolj tisto, kar bi radi storili mnogi med nami, če bi premogli dovolj poguma. Tistega pravega poguma.

Za nagrado je zaradi Tarče postal tarča. Na*ebal bo. Prej ko slej. Sezona lova na Iveka je bila nemudoma odprta. Velik vrači našega vsakdanjika ter njihovi zvesti sledilci in aparatčiki ne pozabljajo in ne odpuščajo. Prinesite mi glavo Ivana Galeta, če priredimo naslov filma Sama Peckinpaha. Pa čeprav je njegova edina krivda ta, da je dober, pošten, srčen.

Da naivno verjame v resnico, pravico ter pravila. In da se ne zna ali pa noče več iti njihovih igrice. To pa žal ni Diplomacy, kjer so pravila jasna.

Ne, vsemu napisanemu navkljub Ivek ni Superman, je »zgolj« super človek. Človek, ki bi ga imeli ob sebi v strelskem jarku. Vedno in povsod. Zaradi inteligence, poguma in tiste težko določljive lastnosti, ki loči človeka od Človeka. In tega bi se morali zavedati vsi dežurni mešalci dreka, ki so in bodo po dobrem starem receptu zmetali toliko neresnic, polresnic ter govoric, da bodo ljudem zameglili sliko in bo javnost posledično počasi izgubila zanimanje. Dan po tistem četrtku bi bili številni Ivek. »Je suis Ivek.« A z vsakim dnem, ki mine, je in bo bolj (o)sam(ljen). V tej vojni, ki je ne more dobiti. Še remiziral bo težko, pa čeprav je kot že rečeno vrhunski šahist. Ker v tej igri se konj ne premika zgolj v L, ampak je v prvi vrsti pomembno, kakšne zveze in poznanstva ima. In kakšne barve je.

»Hočem resnico!« se je v filmski uspešnici Zadnji dobri možje histerično drl Tom Cruise. »Ne moreš se spoprijeti z resnico!« mu je v istem tonu odgovarjal Jack Nicholson. Ivek nam je odškrnil resnico, s katero pa se nočemo, ne želimo spoprijeti, odpeljala bi nas namreč lahko nekam na neraziskan teren. Raje ostajamo na znanem terenu, raje se bomo še naprej delili na naše in vaše, na bele in rdeče, se igrali partizane in Švabe oziroma partizane in domobrance ter se pri tem prerekali, kdo je oziroma kdo ni zmagal v drugi svetovni vojni. V tem smo najboljši, tu smo domači. Nevednost je privilegij in zatočišče vseh nas konformistov.

Inšpektor

Muki

Knjižnice smo pomembne zaradi vseh ljudi, ki imamo radi zgodbe.

Že večkrat se mi je zgodilo, da mi je kdo rekel: »Pa saj knjižnice niso pomembne.« Takim običajno odgovorim: »Knjižnice smo pomembne. Pomembne smo že zaradi šolarjev in študentov, ki pri nas dobijo študijsko gradivo.« V času karantene, ko smo bile knjižnice zaprte, se je to še kako pokazalo. A ker vedno velja, da »kjer je volja, tam je pot«, so lahko študenti po mailu naročili študijsko gradivo. V knjižnici Otona Župančiča so potem to gradivo poiskali, zapakirali in jim ga po pošti poslali. Sedaj pa, ko smo spet odprti, je ta trenutek še tako, da mora vrnjeno gradivo v karanteno za sedem dni, obiskovalci se, žal, ne smejo sprehajati po knjižnici in tudi otroci ne igrati v igralnem kotičku. Za izposojanje je treba knjige naročiti ali pa lahko vzamete že pripravljene pakete štirih knjig – mačka v žaklju. Spremenil se je tudi urnik, tako da smo že prešli na poletni urnik.

In ker je življenje tudi v karanteni teklo naprej, smo 23. aprila vseeno dobili deset letošnjih nominancev za Kresnika:

- **Gabriela Babnik:** Tri smrti
- **Branko Cestnik:** Sonce Petovione
- **Jiří Kočica:** Izvirnik
- **Zdenko Kodrič:** Pet ljubezni
- **Tone Partljič:** Pesnica
- **Sebastijan Pregelj:**
V Elvisovi sobi
- **Andraž Rožman:**
Trije spomini
- **Veronika Simoniti:**
Ivana pred morjem
- **Suzana Tratnik:**
Norhavs na vrhu hriba
- **Lenart Zajc:**
Delci svetlobe

V KNJIŽNICI OMOGOČAMO:

- vračilo gradiva
- izposojanje izbranega gradiva po vašem predhodnem naročilu: COBISS+, telefon
- izposojanje pripravljene gradiva v paketih (Mački v žaklju)

Zaradi preprečevanja možnosti okužb in po priporočilih NIJZ.

V KNJIŽNICI NI MOGOČE:

- prosto gibanje
- dostop do knjižnih polic in gradiva
- uporaba čitalnice in študijskih prostorov
- uporaba računalnikov in fotokopirnih strojev
- uporaba sanitarij

Poletni obratovalni čas

velja od 11. maja do 22. avgusta 2020

- ponedeljek **12:30–19:00**
- torek in sreda **zaprto**
- četrtek **12:30–19:00**
- petek **8:00–15:00**
- sobota in nedelja **zaprto**

www.mklj.si

Izbor novosti:

Viri: miszalozba.com, bukla.si, dobreknjige.si, emka.si.

Mladinski oddelek Resničnost
Šinigoj, Damijan: Kjer veter spi
Miš, 2020

Jamarski pripravnik Blaž in popolna začetnica Irena se na lastno pest odpravita v jamo, a se avantura, ki naj bi se končala z nekaj dobrimi sel-fiji, kmalu sprevrže v boj za preživetje. Pogrešan pa je tudi gozdar, ki ga reševalne ekipe na terenu že iščejo. Damijan Šinigoj je svojemu odlično sprejetemu romanesknemu mladinskemu prvencu Iskanje Eve pridružil polnokrvni pustolovski roman, ki se v glavnem dogaja v jami, torej v okolju, ki ga Šinigoj kot vrhunski jamar pozna kot lasten žep. Posledično so opisi izjemno prepričljivi, prav tako pa je tudi vse dogajanje povezano z iskanjem in reševanjem pogrešanih oseb. Kjer veter spi je zares napeta in tudi kompozicijsko razgibana knjiga, v kateri se srečata dve liniji – v eni gre bralec po sledih pogrešanega uslužbenca Zavoda za gozdove RS, v drugi sledi fantu in dekletu, ki si hočeta privoščiti pustolovščino, a se ta kmalu prevesi v dramo.

V knjižnici si lahko izposodite tudi bralnik inkBOOK Prime, prilagojen uporabi v Biblosu.

Medicina za otroke

Noreau, Danielle: Nace se uči drugače (zgodba o ... disleksiji)

Grlica, 2020

Nace je dislektik in strašno rad bere – a ni bilo vedno tako. Dobro se spominja vseh ovir, ki jih je moral premagati v šoli, in vsega truda, ki ga je moral vložiti v branje. Uspelo mu je, zdaj uživa v svetu knjig in je upravičeno ponosen nase. Logopedinja Danielle Noreau pojasnjuje vzroke in znake disleksije – disortografije – ter ponudi številne možnosti, ki otroku pomagajo pri spoprijemanju s to razvojno motnjo.

Mladinski oddelek Fantastika

Riordan, Rick: serija Junaki Olimpa

Morfemplus, 2020

Junaki Olimpa je serija fantazij-sko-pustolovskih romanov, ki jih je napisal ameriški avtor Rick Riordan. V romanih je podrobno opisan spopad med grškimi polbogovi, rimskimi polbogovi in Gajo (rimsko ime Terra), znano tudi kot mati Zemlja. Serija je nadaljevanje serije Percy Jackson in Olimpijci, ki je podrobno opisala življenje novodobnih grških polbogov. V seriji Junaki Olimpa avtor predstavi rimsko mitologijo in več novih likov.

Odrasli oddelek

Gimnastika. Atletika. Telovadba.

Frampton, Roger: Zmigaj se! (samo 10 minut na dan za boljšo gibljivost)

Mladinska knjiga, 2020

Včasih ste z lahkoto čepeli, se v predklonu dotaknili do tal, naredili preval, idr. Britanski gibalni trener je prepričan, da si lahko gibljivost – ne glede na starost – ponovno pridobite. S priročnikom Zmigaj se! vas bo popeljal skozi kratkočasne vaje, s katerimi se boste razgibali. Gibljivosti namreč ne izgubimo zaradi let, ampak zaradi sedenja. Posledica so težave s hrbtenico, mišicami in sklepi, ki vodijo v kronične bolečine. Gibalni trener Roger Frampton vas bo strokovno popeljal skozi kratkočasne vaje.

Odrasli oddelek Zgodovinski romani

Austin, Lynn N.: Bogovi in kralji

Družina, 2020

Ahaz, potomec kralja Davida, je vladal v Jeruzalemu med letoma 732 in 716 pr. Kr. Toda namesto Jahveja je kralj pričel častiti malika Moloha in mu celo daroval svojega prvorojenca. Tudi Ezekija, Ahazov drugorojenec, ni varen pred poskusi očeta, da bi zadovoljil krvi željnega boga. Kraljica Abija, Ezekijeva mati, se odloči, da tega ne bo nikoli dovolila. Tako mati kot sin iščeta v deželi, polni nasilja, vir prave moči. V smrtnem strahu spoznata Jahveja, boga svojih prednikov.

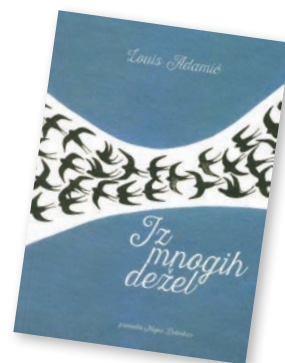
Odrasli oddelek Statistika.

Demografija

Adamič, Louis: Iz mnogih dežel

Sophia, 2018

Louis Adamič je leta 1913 emigriral v ZDA. Iz mnogih dežel je knjiga z izseljensko tematiko, ki jo je avtor raziskoval skozi svoje življenje, preživeto v tujini, ki mu je postala domovina. V knjigi je opisal pogovore s priseljenci različnih narodnosti. Zanimale so ga njihove življenjske zgodbe. Te zgodbe Adamič bralcu poda na izredno tankočuten način, nastale pa so na podlagi vprašalnika, letaka, prvič objavljenega med letoma 1938–1939 v več sto priseljenjskih časopisih ali časopisih v tujih jezikih. V zgodbi o doktorju Steinbergerju spoznamo človeka, ki se je rodil premožnemu očetu. Zaradi bogastva v družini je bil sam s sabo izredno nezadovoljen, saj ni želel, da ga svet sodi samo po tem. Velik izziv se mu je bilo kot Judu vpisati na Harvard. Druga zgodba govori o Mandi Evanič iz Hrvaške, po katero je mož poslal, da bi v Ameriki pozdravila njegovo oko in skrbela za druge delavce, priseljence. V nadaljevanju beremo še druge zgodbe priseljenecv z različnih koncev sveta.

**MALI OGLAS
KUPIM**

staro mizarsko delovno mizo, skrinje, kredence, vozičke, fotelje iz 70 let in druge stare predmete.

Tel: 031 878 351

KORONAVIRUS 2020

Jože Škulj org.

Koronavirus se je prvič pojavil na Kitajskem, nekako med koncem januarja in začetkom februarja, če temu lahko verjamemo. Sprva ga niso jemali resno, še več; zdravnika, ki ga je odkril pri enem od pacientov, so celo preganjali, dokler ni tudi sam podlegel tej zahrbtni sodobni bolezni.

Koronavirus so velika družina virusov, ki povzročajo bolezen. Ta se lahko kaže kot navaden prehlad, lahko pa tudi kot resna bolezen. COVID-19 je nalezljiva bolezen, ki jo povzroča novi koronavirus (SARS-CoV-2). Širi se kapljično, torej med kašljanjem, kihanjem in govorjenjem. Do okužbe pride tudi z dotikanjem onesnaženih površin, nato pa se virus s prsti prenese na sluznico nosu, oči in ust. Bolezenski znaki so: vročina, kašelj, težko dihanje, bolečine v mišicah in utrujenost. Pri večini ljudi bolezen poteka v lažji obliki, nekateri pa lahko resno zbolijo.

Za zdaj je zagotovljena varnost, če se družimo na razdalji poldruga metra, zaželeno je tudi higienska maska, ki pokriva nos in usta. Preventivni ukrep je upoštevanje splošnih pravil bontona o kašljanju, kihanju in umivanju rok. Stanovanjske prostore večkrat prezračimo, veliko se gibajmo na svežem zraku in izogibajmo skupinam ljudi, zlasti v zaprtih prostorih.

Pravijo, da se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha. Je pa težava v tem, da trenutno za koronavirus še ni zdravila, zato se znanstveniki z vsega sveta intenzivno ukvarjajo z njegovim odkritjem. Tudi to bolezen bomo preživeli, a držati se moramo pravil. Do veljave bodo zopet prišli socialni družinski stiki: pogovori, pravljičice, doživljanje, ogledi starih fotografij, branje knjig idr.

Vsaka stvar je za nekaj dobra. Torej, zdravi z zdravimi v intimnih odnosih. Navsezadnje se bo obdržala povprečna nataliteta.

NIJZ: SPOŠTOVANJE UKREPOV

Ob umirjanju epidemije ostaja ključnega pomena dosledno spoštovanje ukrepov fizičnega distanciranja, higijene rok in kašlja ter izolacije bolnih

Epidemiološka situacija glede novega koronavirusa SARS-CoV-2 v Sloveniji se umirja, zato se je začelo postopno sproščanje sistemskih ukrepov za zamejitev širjenja virusa. Še vedno je za zamejevanje širjenja virusa SARS-CoV-2 v populaciji ključnega pomena, da posamezniki dosledno spoštujejo naslednje ukrepe:

1. Redno in temeljito umivanje rok z milom in vodo ali razkuževanje rok

Umivanje rok z vodo in milom je osnovni higienski ukrep, s katerim na relativno enostaven način fizično odstranimo nečistoče in mikroorganizme z naših rok. Pred umivanjem roke pod tekočo vodo najprej zmočimo in šele nato namilimo. S površine rok tako odplaknemo precejšnje število mikroorganizmov in miljenje, ki sledi, je bolj učinkovito. Pomembno je, da so umiti vsi predeli rok (dlani, prsti, prostori med prsti, hrbtišče rok, konice prstov, palca, pod nohti, zapestja). Pipo zapremo s komolcem ali papirnato brisačo, in ne z golo umito roko, še posebej, če nismo doma. Če si rok ne moremo umiti z milom pod tekočo vodo, lahko umivanje rok nadomestimo tudi z razkuževanjem. Ne dotikamo se obraza, zlasti ne ust, nosu in oči, če roke prej niso umite ali razkužene.

2. Upoštevanje pravilne higijene kašlja

Preden zakašljamo/kihnemo, si pokrijemo usta in nos s papirnatim robčkom ali zakašljamo/kihnemo v zgornji del rokava. Papirnat robček po vsaki uporabi odvržemo v posebno plastično vrečko za smeti in si nato umijemo roke z milom ter vodo ali si roke razkužimo.

3. Spoštovanje pravil fizičnega distanciranja

Ko se družimo z osebami izven skupnega gospodinjstva, pazimo, da vzdržujemo medsebojno razdaljo najmanj 1,5 m oz. 2 m.

4. V primeru bolezenskih znakov ostanemo doma

Pomembno je, da v primeru bolezenskih znakov in simptomov (kot so na primer nahod, slabo počutje, bolečine v mišicah, povišana telesna temperatura, kašelj), ostanemo doma in se po telefonu posvetujemo s svojim izbranim zdravnikom ter upoštevamo njegova navodila.

5. Spoštovanje priporočil/navodil NIJZ ob sproščanju ukrepov

S spoštovanjem priporočil oz. navodil NIJZ ob sproščanju ukrepov pripomočemo k zamejitvi širjenja virusa SARS-CoV-2.

Celoten članek je objavljen tudi na spletni strani NIJZ.

NAJNOVEJŠA ZNANSTVENA DOGNANJA O KORONAVIRUSU SARS-CoV-2

dr. Alfonz Brusek, dipl. ing. PhD., mSc.

Koronavirus je bil še pred kratkim problem javnega zdravstva, danes pa ni več tako. Za to se lahko zahvalimo samo visoki znanosti, predvsem majhni skupinici znanstvenikov, ki so uspeli dognati, kaj sploh je ta koronavirus, SARS-CoV-2.

Najprej so ga seveda gledali pod elektronskim mikroskopom, kjer je bil res videti kot kakšna kraljeva krona, zato so ga tudi poimenovali koronavirus. Ko se je širil med ljudmi in jih napadel, se je morda imel celo za kralja, ker so se ga vsi bali. Pa so znanstveniki delali naprej. Pričeli so gledati njegovo osebnost, njegovo nukleinsko kislino in jo pričeli primerjati z nukleinsko kislino drugih bolj nekranjev virusov. Enostavno so naredili družinski rodovnik teh virusov. Kar so pri tem odkrili, jih je naravnost šokiralo!

Res je, da je v tem času na Kitajskem že krožil podatek, da je koronavirus prišel z netopirja na človeka, ko so tega premalo ocvrli, zato je virus v netopirjih preživel. Menda zaradi recepta, ker so na pol ocvrti netopirji boljšega okusa in bolj sočni. Pa da ne grem predaleč, raziskave rodovnika so pokazale, da je ta virus sorodstveno skoraj čisto enak virusu kodranja listov (VKL) evropskega fižola (*Phaseollus europeus* L.). Popolnoma nelogično, da je nek rastlinski virus tako podoben človeškemu. Čisto šokirani znanstveniki so raziskovali naprej, pregledovali so različne vzorce in materiale, dokler niso z molekularnimi testi našli isti virus še v fižolovemu rilčkarju (*Macrophagus phaseollus*), hroščku, ki luknja fižolova zrna. Rezultate so nekajkrat preverili, saj je bilo za poznavalce virusov to spoznanje šokantno, smešno in neverjetno.

Raziskovalni duh jih je gnal dalje in računalniške primerjave rodbine virusov so pokazale, da je ta virus iz fižolovega rilčkarja na las genetsko podoben virusu iz netopirjev, za katerega sumijo, da je prešel na ljudi in povzročil COVID-19.

Naključje, raziskovalna napaka ali igra narave, morda darvinizem? Kljub intenzivnemu delu raziskovalci nikakor niso mogli najti logične povezave v sorodnosti teh treh virusov. Znanstvene objave o tem fenomenu v eminentnih mednarodnih viroloških publikacijah so zbudile zanimanje raziskovalne skupine s Kostarike. Na Instituto de Investigacion de Enfermedades de la Pina, kjer se ukvarjajo z boleznimi ananasa in katere član raziskovalne skupine sem tudi sam, smo ugotovili povezavo med zgoraj omenjenimi rastlinskimi in živalskimi virusi. V kanadski znanstveni reviji (*Journal of virological impossibility*) smo ob-

javili to, do sedaj edino v svetu poznano povezavo virusnega preskoka z rastlinskega virusa preko žuželke na sesalca. Namreč, z virusom okuženi evropski fižol je hrana fižolovemu rilčkarju, ta pa je priljubljena jed kar nekaj vrstam netopirjev. Kot vemo, pa v določenih regijah sveta, med drugim tudi na Kitajskem, ljudje lovijo in jedo netopirje. Tako se zaključí kužni krog, kjer se rastlinski virus s točkastimi mutacijami genoma prilagaja na posameznega gostitelja, najprej na žuželko, od tam na netopirja in končno na človeka, kjer povzroča to novo bolezen, COVID-19. Jasno, kar nekaj raziskovalnih skupin se je lotilo raziskovanja na tej osnovi, predvsem v smeri, kako potem zaščititi ljudi pred virusom. Idej je veliko, od te, da bi prepovedali tradicionalne tržnice v Aziji, kjer prodajajo različne divje živalske vrste za prehrano ljudi, do tega,

Danes je jasno, da še nismo izdelali učinkovitega cepiva za noben virus iz skupine koronavirusov, ker ima virus pač tako naravo.

da bi zakonsko prepovedali vzgojo sort evropskega fižola. Vprašanje je, kako učinkoviti bi bili lahko ti pristopi, zato se še vedno veliko znanstvenoraziskovalne energije usmerja v razvoj ustreznega cepiva. Danes je jasno, da še nismo izdelali učinkovitega cepiva za noben virus iz skupine koronavirusov, ker ima virus pač tako naravo. V smeri razvoja imunske

zaščite smo tudi na našem inštitutu v Kostariki pričeli intenzivne raziskovalne aktivnosti. Do sedaj smo bolj kot ne po naključju ugotovili, da pri ljudeh, ki imajo v svoji prehrani velik delež solate iz stročjega fižola evropskih sort, zabeljene z bučnim oljem in česnom, skorajda ni zaznanih primerov COVID-19. Zopet neobičajen in znanstveno nelogičen podatek. Ko smo analizirali vzorce večje skupine ljudi, smo namreč v krvnih vzorcih pri tistih, ki jedo stročji fižol v solati, ugotovili veliko protiteles proti virusu VKL. Ugotovitev nas napeljuje na delovno hipotezo, da se pri uživanju okuženega stročjega fižola v solati imuniziramo tudi z rastlinskim virusom, kjer v telesu nato nastanejo protitelesa, ki zaradi velike podobnosti virusa v prej opisanem prehodu virusa z rastline preko žuželke na sesalca, ščitijo tudi pred okužbo s SARS-CoV-2. Če ob tem še sinergistično razmišljamo, saj so poznani zaščitni učinki česna proti okužbam ter dejstvo, da višja raven estrogenov zavira razvoj koronavirusa pri sesalcih, potem lahko da obstaja logična naveza. V bučnem olju namreč najdemo t. i. fitoestrogene, ki prav tako na podoben način kot pravi estrogeni delujejo zaviralno na razvoj virusa. Naša zadnja znanstvena dognanja imajo o tem fenomenu torej trdne znanstvene dokaze, potrjene s statističnimi analizami. Vse to bo v kratkem opisano v članku, ki bo izdan v eni od svetovno priznanih znanstvenih revij, dostopnih v specializiranih digitalnih knjižnicah in na spletnih straneh.

P. S. Avtor prispevka, katerega rodbina izhaja iz Velikih Lašč, je na Instituto de Investigacion de Enfermedades de la Pina zaposlen kot vodilni senior raziskovalec, ki se zadnjih 12 let ukvarja z vzgojo odpornih sort ananasa z rdečim mesom. Razmeroma nepoznane rdeče sorte ananasa so komercialno zelo zanimive, vendar so popolnoma neodporne na rastlinske bolezni, predvsem na virus, ki povzroča olesenitev ananasovega mesa (PWV). Široko raziskovalno znanje prenaša na mlajše raziskovalce s področja virologije in genetike. Zaradi pomembnosti COVID-19 so z raziskovalno skupino, ki jo vodi, pristopili k preučevanju na tem področju, saj fundacije za tovrstne raziskave nudijo ugodna finančna nepovratna sredstva. Po Zakonu o izdaji lokalnih medijev (ZILM) mora vsako občinsko glasilo vsebovati določen delež strokovno informativnih informacij, zato je avtor prispevka pripravljen stalno sodelovati z občinskim glasilom Trobla v obliki strokovnih člankov in komentarjev.

- slikopleskarstvo
- fasaderstvo
- knauf

ANDREJ JAPELJ s.p.
Rašica 19,
1315 Velike Lašče

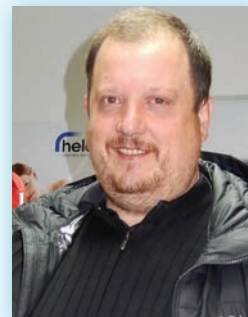
M: 031 404 404
E: andrej.japelj1@gmail.com

VZDRŽEVANJE OBJEKTOV

KAKO SMO PREŽIVLJALI EPIDEMIJO?

Primož Štefanec; Priba, d. o. o.

Proizvodnja je tekla postopoma, montažo smo povsem ustavili, vse skupaj je bolj kot ne stalo dva meseca. Zelo smo prizadeti. Zaposluje petnajst ljudi, del smo jih dali na čakalnje, ker nismo mogli k strankam. Potem smo začeli z delom na novogradnjah. Zdaj že normalno delamo. Se pa pozna velik upad prometa, bomo videli, ali in kako bomo to nadomestili. Kakšne pomoči sicer ne pričakujem. Škode je zagotovo za 20 %. Ta izpad sicer ne ogroža samega obstoja podjetja, ogroža pa nadaljnje investicije, zagotovo. Takšna situacija zelo prizadene gospodarstvo in poslovanje v celoti.

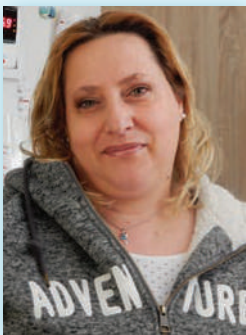
Katja Zakrajšek, ZTC

Moram reči, da so bili ljudje dosti bolj strpni v tej epidemiji, kot bi bili v realnem času. Bili so uvidevni, čakali v vrsti, nihče ni godrnjal. Bili so tudi dosti bolj spoštljivi in uvidevni tako drug do drugega kot do nas, trgovk. Tudi ko se je na primer zmanjšala ponudba kruha, so bili zadovoljni s tistim, kar so dobili. So pa seveda precej pekli kruh doma. Včasih so imeli tudi v pekarni težavo s pomanjkanjem delavcev, saj je bilo nekaj delavcev doma, če so sodili med ogrožene osebe pa tudi zaradi varstva otrok. Dosti se je potem prodalo dopeke in zmrznjenih izdelkov. Mi kot trgovina smo naredili največ, kar se je dalo. Od razkuževanja in prilagojenega delovnega časa naprej. Za nas in za stranke. Delovni čas smo skrajšali tudi zato, da smo polnili police izven poslovnega časa, da smo bili manj v stiku s strankami.

Helena Rupar, ZTC

Na začetku je bilo kaotično. Glede navodil je malo pošiljal Mercator, malo smo se sami informirali, vsak po malem. Sploh mora vsak najprej poskrbeti zase in tako za drugega. Trgovke ne moremo skrbeti, da bodo stranke prišle z maskami in da se bodo ljudje ustrezno razkužili. Smo pa naredili vse, kar je v naši moči: npr. omejili št. vozičkov, za vzdrževanje razdalje 1,5 m smo na tla prilepili trakove. Namestili smo mrežo in zaščitno steklo ter ustrezne zapore. Martina iz civilne zaščite nam je predstavila, kako si pravilno nadeti maske. Na začetku je bil problem, ker ni bilo mask. Prinesli smo jih tudi od doma. Vsak se je skušal nekako znajti. Potem nam je maske naredila Petra, podarile so nam jih celo stranke. V celoti gledano ni bilo manj ljudi v trgovini. Konstantno po 10. Znesek povprečnega nakupa se je zvišal. Ljudje so prišli manjkrat v trgovino, a kupovali za višji znesek. Niso prišli vsak dan, ampak enkrat na tri dni. Promet je narastel, ker so ljudje kupovali na zalogo. Posledično se je zdaj zmanjšal. Povečal se je tudi potujoči trgovini, in sicer za 60–70 %. Imeli smo tudi paketno distribucijo na dom z možnostjo plačevanja preko klika. Kupovali so predvsem moko, kvas, sladkor. Prodaja kvasa se je povečala za 500 %, moke pa vsaj za 200 %. Ljudje so si delali zaloge in zdaj je prodaja teh živili seveda padla, saj ljudje porabljajo zaloge. Smo eni redkih, ki smo imeli zalogo kvasa ves čas. Na začetku so ljudje jemali cele kartone kvasa. Nato smo na delikatesi količino prilagodili na gospodinjstvo, da je bilo za vse dovolj. Tudi če česa ni bilo, smo nadomestili, npr. Barila testenine z Mlinotestovimi. Znašli smo se drugje. Tudi pri nas sta bila oba bifeja zaprta, ljudi smo prerazporedili, dali na dopuste. Odpušcanj pa ni bilo.

Sašo Poplatnik, Gostilna pri Roku

Imeli smo zaprto dva meseca. Zdaj odpiramo gostilno, saj je možno imeti ljudi tudi znotraj lokalov. Nesmiselno je imeti odprto, če imamo lahko le dva gosta na vrtu. Upam, da bomo lahko normalno nadaljevali z delom in da jeseni ne bo prišlo do podobne situacije, ko bo treba spet zapirati. Zaposlene smo dali na čakanje, sedaj sledi normalno delo naprej. Glede na to, da bi bila sedaj za naš boljša sezona, več tržimo namreč spomladi, pomeni zaprtje kar 100-odstotni izpad. Tega ne bomo mogli nadoknaditi, računamo pa na to, da se bo vsaj izboljšalo stanje. Država sicer nekaj da za čakanje, samo to je premalo. Še zmeraj pa seveda boljše kot nič. Ukrepi NIJZ se mi zdijo prepočasni, saj je Slovenija velika kot eno malo mesto, da do takšne epidemije ne bi prišlo. Da bi bilo vsaj tako normalno življenje, kot je zdajle.

Alain Vidmar, poštni uslužbenec v Velikih Laščah

Na pošti je bila najbolj očitna sprememba spremenjen delovni čas z manjšim številom ljudi. Nekateri so šli na čakanje, drugi so bili doma zaradi višje sile, npr. zaradi šole in varstva otrok. Drugače je delo potekalo enako. Če je bilo manj delavcev, smo temu prilagodili dostavo. En dan eno območje, drugi dan drugo območje in tako naprej. Moram reči, da so ljudje upoštevali navodila. V prostore pošte so hodili posamično, z maskami, se razkuževali z dezinfekcijskimi sredstvi, tako da kar se samih zaščitnih ukrepov tiče, je vse potekalo, kot je moralo. Ukinili smo določene storitve, da se je zmanjšalo število ljudi. V čim večji meri smo skušali zagotoviti vročanje pošte brez stika. Povečalo se je število paketov zaradi spletne prodaje, in sicer za 30–50 % v primerjavi z istim obdobjem lani.

Milka Kaplan, upokojenka

V času korone lahko rečem, da ni bilo nič posebnega. Bila sem doma, a mi ni bilo dolgčas. Dela imam dovolj. Če drugega ne, je treba kaj oprati, pospraviti, skuhati. Šivala sem maske. Bolezni se nisem bala, saj za nečem bo treba umret. Za mlade je hujše, zlasti glede služb. Korona me ni posebno prizadela. Še najhujše mi je bilo, ker nisem mogla k maši.

OSNOVNA ŠOLA PRIMOŽA TRUBARJA VELIKE LAŠČE IN VRTEC SONČNI ŽAREK V ČASU PANDEMIJE

Mag. Metoda Kolar, ravnateljica

OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče in vrtec Sončni žarek sta za otroke vrtca in šolarje skladno z navodili MIZŠ zaprli vrata za vzgojo in izobraževanje v ponedeljek, 16. 3. 2020.

Med zaposlenimi na šoli je organizacija izobraževanja na daljavo stekla že v soboto in nedeljo po 13. 3. 2020, saj smo se odločili, da s poukom na daljavo pričnemo takoj, čeprav jasnih navodil s strani pristojnega ministrstva nismo imeli.

Predvidevala sem, da bo začetni čas uvajalni, in če bi čakali en teden, bi sledilo tedensko uvajanje. Izgubili bi preveč časa.

In res. V prvem tednu smo začeli z izobraževanjem na daljavo malce negotovo. Postaviti je bilo treba komunikacijske poti, se odločiti za uporabo računalniških programov, presoditi njihovo ustreznost in varnost, pripraviti navodila za učitelje, idr.

Na drugi strani smo o načinu delovanja na daljavo seznanjali učence in starše. Ugotavljali smo, kateri učenci za delo na daljavo nimajo ustrezne računalniške opreme, organizirali smo izposojanje te opreme, poseben izziv je predstavljala postavitve e-učilnic in nato delo z njimi.

Začetki so bili težki tudi z vidika načrtovanja. Vemo, da so učenci različno sposobni, različno motivirani. Dogajalo se je, da so učitelji v želji ponuditi otrokom kar najboljše ponujali številne povezave in vsebine. Jasno opozorilo,

da ne smemo otrok preobremeniti z gradivi in da naj bodo naloge namenjene otrokom, in ne staršem, je počasi obrodilo sadove.

Naslednji pomemben izobraževalni vidik so predstavljala navodila, da se v mesecu aprilu izvaja preverjanje in v mesecu maju ocenjevanje znanja. Učitelji so pričeli s pripravami videokonferenc, kar je predstavljalo velik zalogaj tudi za otroke, ki tega načina dela oz. učenja niso bili vajeni.

Kakorkoli, menim, da smo glede na navodila s strani pristojnih inštitucij v okviru učiteljske in šolske avtonomije delovali dobro.

Učencem smo omogočili, da so si v šoli lahko izposodili računalniško opremo in da so lahko prišli po nujne pripomočke, ki so ostali v njihovih omaricah.

Vesela sem, da so naši učenci pri takem načinu dela pokazali tako veliko mero zrelosti in odgovornosti, saj je bilo delo na daljavo kljub številnim nejasnostim in v vsej drugačnosti, uspešno.

Zahvaljujem se učiteljem, svetovalni službi in strokovnim sodelavcem, ki so v večini zares vestno pristopili k učenju na daljavo in opravljali vsa potrebna dela. Zavedam se, da se marsikaterega njihovega dela ne da časovno zamejiti. Učitelji pogosto tudi izven delovnega časa razmišljajo, kako bi izboljšali svoje poučevanje. Pogosto razmišljajo, kako bodo motivirali nezainteresirane otroke, razložili kakšno abstraktno snov ali potolažili preplašenega otroka.

To je čas, ki ga ne morejo nikamor zapisati. Tudi delo v pisarni ni moglo zastati. V kuhinji je bilo treba skuhati obroke za ranljivo skupino ljudi iz našega okoliša.

Starši, tudi vi ste pokazali veliko mero delavnosti, potrpežljivosti, predvsem pa pripravljenosti za sodelovanje s šolo. Vem, da vam ni bilo lahko. To, da smo se z vami lahko vse dogovorili, je res hvale vredno.

Priprava na ponovni prihod v šolo je tudi novo, posebno poglavje. Na šoli smo pripravili Pravila ravnanja v OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče v času razbremenitvenih ukrepov epidemije COVID-19, v katerih je zapisana celotna organizacija dela za čas, ko se vračajo v šolo učenci 1. triade in teden za njimi še devetošolci. Treba je pripraviti nove urnike za pouk, OPB in JV, kadrovske uskladiti delo po novih kriterijih, ko je v skupini lahko največ 15 otrok. Postavljanje prevoznih na nov urnik je čisto posebna zgodba, ki jo razume le tisti, ki te prevoze postavlja.

Označujemo razdaljo 1,5 m, pripravljamo jedilnike po novih kriterijih, borimo se z zadostno količino zaščitne opreme.

Kljub številnim pomislekom prenekaterih staršev, da vrnitev za en mesec za najmlajše otroke ni smiselna, do tega, da učitelj z masko ni primeren za v razred, vem, da bomo učencem v šoli in otrokom v vrtcu omogočili prijetno bivanje in kakovostno učenje. Po najboljših močeh, znanju in v okviru avtonomije odgovarjamo nezadovoljnim staršem na osnovi svojih izkušenj.

Na šoli bomo delovali v skladu s priporočili in na osnovi avtonomije, ki jo kot vzgojno-izobraževalna institucija imamo. In po zdravi pameti.

V ponedeljek, 18. 5. 2020, se je odprl tudi vrtec Sončni žarek, kamor se bo iz prvih starostnih skupin vrnilo 73,1 % otrok in iz drugih starostnih skupin 46,9 % otrok. Tu so postavljeni drugi kriteriji, tu upoštevamo drugačna priporočila.

Vem pa, da se zaposleni v vrtcu že odgovorno pripravljajo na ponedeljek in sprejem naših najmlajših. Čutim energijo, ki obstaja kljub vsem pravilom, ki jih je treba postoriti.

Hvala vsem, ki se trudite, da zaključek tega nenavadnega šolskega leta ne bo preveč stresen ne za otroke v vrtcu ne za solarje v šoli.

Obisk zobozdravnika za otroke in mladino po novih navodilih

Sredi marca, natančneje 16. marca, je v veljavo stopila odredba o začasnih ukrepih za obvladovanje širjenja nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19). S tem se je prekinilo izvajanje vseh zobozdravstvenih storitev in primorani smo bili zapreti tudi šolsko zobozdravstveno ordinacijo v Velikih Laščah. V tem času smo bili našim pacientom na voljo prek telefona in e-pošte ter jim tako pomagali z nasveti, jim napisali recepte ali jih napotili na vstopno točko. Zavedamo se, da ni bilo lahko, zato se vsem zahvaljujemo za razumevanje in potrpežljivost.

Od ponedeljka, 11. 5. 2020, pa skladno z odlokom vse naše paciente ponovno sprejemamo na obravnavo.

Obisk pri zobozdravniku poteka nekoliko drugače. Zaradi zagotavljanja vaše in naše varnosti z asistentko nosiva predpisano zaščitno opremo (kirurški plašč, zaščitno kapo, masko, očala in vizir), zato vas prosimo, da s tem seznanite tudi svojega otroka, da se ne bo prestrašil.

Pred obiskom se je treba naročiti (telefonsko, preko sms-a ali e-pošte). Nenaročenih pacientov, žal, ne sprejemamo.

Pridite točno, če boste prišli prej, počakajte v avtu oz. pred vrati naše ordinacije. Otroci naj vstopajo posamično, če je možno, brez spremljevalca. S seboj naj imajo kartico zdravstvenega zavarovanja, izpolnjen vprašalnik za preverjanje zdravstvenega stanja (predhodno ga posredujemo prek e-pošte) ter čim manj osebnih predmetov (jakne, nahrbtniki, očala itd).

Pridite z zaščitno masko in si ob vstopu v ordinacijo razkužite roke. Če otroci kažejo znake okužbe dihal (povišana telesna temperatura, težko dihanje, hud kašelj, idr.), nas o tem obvestite, in termin bomo prestavili.

Naša šolska ordinacija nudi visoke higienske standarde. Redno in natančno čistimo ter razkužujemo vse površine, s katerimi pridejo v stik obiskovalci in zaposleni, ter tako kar najbolje zaščitimo paciente pred možnostjo prenosa okužbe. Varnost in zdravje sta naši prioriteti in tudi v prihodnje bomo storili vse, da otrokom nudimo strokovno oskrbo v čistih prostorih. A ne pozabite, otroci morajo imeti ob obisku čiste zobe, saj lahko le tako opravimo natančen pregled.

SPREJEMNI ČAS:

- ponedeljek: 7.00–13.00
- torek, sreda: 13.00–20.00
- četrtek: 7.00–13.00
- petek: 7.00–15.00

**01/788-16-51 in 041 360 112
os.lasce@kg-dent.si**

TEH NAŠIH 70 LET

ALI NEKAJ O NASTANKU DU VELIKE LAŠČE (2. del)

Helena Grebenc Gruden / foto: Martin Gruden

Mogoče ni pošteno, da sem v prvem delu Teh naših 70 let zgodovine Društva upokojencev Velike Lašče izpostavila ravno tajnice. Delovale so vestno in častno, nekatere tudi več desetletij. Seveda pod vodstvom predsednikov, ki pa so se pogosteje menjali. Pri predsedniških funkcijah so se mandati bolj upoštevali. Toda vrnimo se nazaj v petdeseta leta prejšnjega stoletja.

Nekateri potomci pokojnih članov društva so opisovali veliko splošno povojno pomanjkanje in revščino. Takrat je prevladovalo kmečko prebivalstvo brez dohodkov, tudi upokojencev je bilo malo. Bila pa je velika povojna nujnost: ustvariti nove in boljše pogoje za življenje. Druga naloga je bila skrb za invalide, za obnemogle in stare. To je bila naloga takratnega društva in za predsednike tistega časa je bila to izjemno zahtevna naloga. Kako so reševali vse težave, je razvidno prav iz zapisnikov letnih konferenc, občnih zborov in sejnih zapisov iz tistega obdobja. Močan pečat je v njih pustila prva tajnica društva Justina Jagodič.

Njeno delovanje je potekalo pod vodstvom petih predsednikov. Prvi je bil **Jože Peskar** iz Rašice, ki je društvu predsedoval eno leto. Naslednji mandat je leta 1951 nastopil **Jernej Malovrh**, ki ga je opisovala kot zelo ljubeznivega, vpljudnega in natančnega predsednika. Po selitvi v Cerknico mu je po štirih letih sledil živinozdravnik **Alojz Rigler** iz Velikih Lašč. Ker je zaradi bolezni odstopil, je bil na volitvah leta 1956 za predsednika izvoljen **Ivan Keržan**.

Predsedoval je do leta 1963 in v tem času je društvo delovalo dobro. Imenovali so poverjenike po vaseh, ki so bili v veliko pomoč pri vpogledu stanja na

terenu. Od vseh začetkov so vodili natančno evidenco članstva, plačevali so članarino in pristopnino. Število članov je iz leta v leto naraščalo, ob koncu Kržanovega mandata jih je bilo v društvu že 180. V tem času se je življenjski standard izboljšal, obnovili in gradili so domovanja. V Velikih Laščah so zgradili prvo štiristanovanjsko zgradbo, za katero so prispevali tudi upokojenci. Upali so, da bodo dobili eno od stanovanj, vendar je na koncu ostalo pri obljubah. Na splošno so se urejale upravne in pravne zadeve. Leta 1959 je izšel nov zakon o invalidskem zavarovanju. Še vedno so se izdajale železniške legitimacije za cenejšo vožnjo. Dostavo premoga pa so prepustili kmetijski zadruzi. Društvo je organiziralo več izletov, tudi dvodnevni, začeli so se klubski večeri in predavanja. Udeležba pa je bila nizka. Na podeželju je bilo preveč drugega dela.

Na volitvah v letu 1963 je bil v odsotnosti izvoljen nov predsednik **Jože Kaplan**, ki je zaradi bolezni v družini aktivno prevzel vodenje naslednje leto. Njegovo predsednikovanje je bilo kljub mnogim spremembam uspešno do leta 1975. Po težavah in povojnem pomanjkanju se je splošno stanje ustalilo. Vsi so se prilagodili novi ureditvi. Delo in plače so bili zagotovljeni. Kmetje so pridelovali hrano. Nadaljevali so z gradnjo domov in kolesa so počasi zamenjali

Justina Jagodič

avtomobili. Izvajali so revalorizacijo pokojnin, spremenilo se je evidentiranje vzajemnega sklada. Zvišali pa so se stroški, članarina, pristopnina in vsi drugi prispevki.

Prelomno je bilo leto 1975. Tako predsednik Kržan kot tajnica Jagodičeva, ki je bila nekaj časa tudi blagajničarka, sta želela, da se zaradi starosti in slabega zdravja pomladi vodstvena ekipa. Tako je bil na občnem zboru leta 1975 predlagan in izvoljen nov upravni odbor: za predsednico **Justina Jagodič**, podpredsednica je postala Julka Modic, tajnica Marija Paternost in blagajničarka Anica Jaklič Ivanc. Imenovanih je bilo še sedem poverjenikov (Mila Muha in nato Tončka Tomažin – Velike Lašče, Mirko Kobilca – Karlovica, Janez Rotar – Turjak, Ana Jakič – Male Lašče, Pepca Zalar – Rob, Alojz Klavs – Mali Osolnik – Prazniki in Ivan Gačnik – Kakave). Društveni preobrat se je zgodil 25. novembra 1975, ko je prenehala poslovati **Podružnica društva upokojencev Velike Lašče in okolice**. Na ustanovnem občnem zboru naslednji dan so predstavniki Občine Ljubljana Vič-Rudnik in Zveze društev upokojencev Socialistične Republike Slovenije (ZDUS) iz Ljubljane razložili organizacijske spremembe in nova društvena pravila. Velikolaško društvo se je preimenovalo v **Društvo upokojencev Velike Lašče**, ki je enoglasno

pristopilo v to zvezo. Takoj se je registriralo pri Upravi za notranje zadeve in imelo je svojega predstavnika v ZDUS-u. Nalogam društva je bilo dodano večje povezovanje s krajevnimi družbenopolitičnimi organizacijami, v osnovi pa je ostala glavna skrb za svoje člane. Takrat jih je bilo 198, ker so vpisovali tudi kmetijske upokoјence. Rezultat tega povezovanja je bila uvedba tedna upokoјencev ob 40. obletnici KP in za 85. rojstni dan maršala Tita. Društva, združena v ZDUS-u, naj bi praznovanje s prirejanjem športnih iger izvedla do junija. Ker v Velikih Laščah ni bilo pogojev za šport, je društvo raje organiziralo izlet.

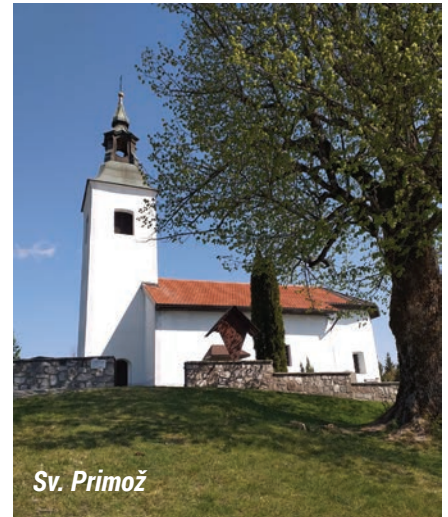

**grob Justine Jagodič
pri Sv. Primožu.**

Dobilo je tudi možnost za počitniško letovanje v Piranu ali Rogaški Slatini, vendar se naši člani za to niso odločali, ker je bilo predrago. Tako teden upokoјencev kot letovanje sta se obdržala še vrsto let. Obisk pa ni bil nikoli prav velik. Povezovanje s krajevnimi političnimi organizacijami je prineslo tudi neljube ukrepe. Člani so morali sodelovati pri vpisu posojila za ceste, zelo močna je bila tudi agitacija za drugi in pozneje tretji samoprispevek.

V začetku leta 1979 so iskali nadomestilo za novega predsednika. Jagodičevi so moči pešale, zato je predala posle, blagajno, kartoteko in vso ostalo dokumentacijo novi blagajničarki Faniki Šteblaj. Vse skupaj je bilo hranjeno na Krajevnem uradu v Velikih Laščah, kjer je društvo ves čas tudi uradno imelo sedež. Še istega leta je predsedovanje društva nasledil **Jože Marolt**, ki ga je vodil do leta 1990. Podpredsednica je ostala Juka Modic, tajništvo je še vedno vodila Marija Paternost, blagajničarka pa je bila Fani Šteblaj. Imeli so nadzorni odbor (kot vsa leta) in na novo izvoljeno komisijo za izlete.

Obdobje delovanja Justine Jagodič se je tako končalo. Od leta 1950 je bila 25 let tajnica in nato še štiri leta predsednica.

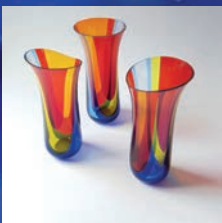

Sv. Primož

Tako je društvu posvetila skoraj 30 let. Z vsem spoštovanjem se ji lahko poklonimo ob grobu na Sv. Primožu.

Od 1975 do 1991 je kot tajnica delovala Marija Paternost. Sledila ji je Danica Vrh, ki je tajniška dela opravljala 16 let in je do leta 2019 vodila še sekcijo ročnih del Nitke. Dva mandata, osem let je delovala Mija Jelaska in nato en mandat Helena Grebenc Gruden. Tihe, marljive, srčne in neopazne so kot trije stebri uspešno podpirale vogale društva. Zato je zgodovina napisana tako. Tretji del Teh naših 70 let bo posvečen Mariji Paternost in njenemu drugemu predsedniku Maroltu.

Vir: arhiv DU Velike Lašče in domači arhiv Jože Škulj

Tadeja Nemček Glass Art

Unikatni izdelki iz taljenega stekla.

Posebno lepa darila za različne priložnosti.

Zgodbe v steklu ustvarjam v svojem studiu v Dvorski vasi pri Velikih Laščah.

Dvorska vas 49 | 031 881 341
1315 Velike Lašče | tadeja.nemcek@gmail.com
Slovenija | <https://tadejanemcek.wixsite.com/glassart>

H GOSPODU JE ODŠEL »LJUDEM BLIZU«

ljubljski nadškof in
metropolit¹ v pokoju,
msgr. ALOJZIJ URAN

Manfred Deterding / foto: Peter Centa

Zvonovi zvonijo in naznanjajo: veselje, žalost, prošnja, vabilo, strah, opozorilo, čas, so glasbilo ..., skratka iz zvonjenja zvonov lahko razberemo različne informacije. Cerkev na Slovenskem je tak slovesen način razširjanja pomembnih cerkvenih informacij ohranila do danes.

Kmalu bo minilo šestnajst let (25. oktobra leta 2004), ko so zvonovi cerkva ljubljanske nadškofije naznanili, da je papež Janez Pavel II. imenoval ljubljanskega pomožnega škofa², msgr. Alojzija Urana, za nadškofa ljubljanske nadškofije in za metropolita ljubljanske Cerkvene pokrajine.

Gospod Alojzij Uran se je rodil 22. januarja 1945 v Spodnjih Gamelnah v župniji Šmartno pod Šmarno goro. V kleni kmečki družini je bil skupaj s starejšima sestrama deležen prave krščanske vzgoje. Ob velikem občudovanju in spoštovanju staršev se je izoblikoval njegov jaz. Po osnovni šoli je postal dijak Gimnazije Bežigrad, kjer je v letu 1964 maturiral. V gimnazijskih letih se je pred Marijo na Brezjah odločil, da postane duhovnik. Kot je večkrat povedal, je prav tu zaslišal notranji glas Marije, ki je jasno povedala: »Nikjer ne boš naredil toliko dobrega, kot če boš postal duhovnik.« In to se je uresničilo. Po končani gimnaziji je šolanje nadaljeval na Teološki fakulteti v Ljubljani. Nadškof Jožef Pogačnik ga je najprej posvetil v diakona³, na praznik sv. Petra in sv. Pavla leta 1970 pa v duhovnika. Svojo prvo duhov-

niško službo je nastopil kot stolni kaplan in jo vršil do leta 1973. Potem je za tri leta odšel na študij v Rim, kjer je končal študij pedagoško-katehetske specializacije. Leta 1977 je postal rektor malega semenišča pri sv. Petru v Ljubljani. Leta 1980 je bil župnik v župniji Šentvid nad Ljubljano. Na tem mestu je bil imenovan za dekana nove dekanije Ljubljana - Šentvid.

Leta 1992 se je začela njegova škofovska pot.

Papež Janez Pavel II. ga je 16. decembra 1992 imenoval za ljubljanskega pomožnega škofa.

Konec istega meseca je bil imenovan za kanonika⁴ in dekana⁵ stolnega kapitlja⁶ in za arhidiakona⁷ prvega arhidiakonata (od štirih arhidiakonotov v ljubljanski nadškofiji).

Papež Janez Pavel II. ga je na praznik sv. Treh kraljev leta 1993 posvetil v škofa. Ob posvečenju si je izbral škofovo geslo: »Da, oče.«

V letu 2004 je nastala v ljubljanski nadškofiji nezapolnjena vrzel. Takratni ljubljanski nadškof in metropolit

Franc Rode je bil po papeškem dekretu (papež Janez Pavel II.) 11. februarja 2004 imenovan za perfekta Kongregacije⁸ za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja. Odšel je v vatikansko papeževu kurijo, kjer ga je papež Benedikt XVI. dne 22. februarja 2006 na konzistoriju imenoval za kardinala⁹.

Papež je na nezaseden stolni sedež, dne 25. oktobra 2004, imenoval msgr. Alojzija Urana za ljubljanskega nadškofa metropolita.

Umeščen je bil 5. decembra 2004 v stolni cerkvi sv. Nikolaja v Ljubljani.

Msgr. Alojz Uran je bil 33. rezidenčni škof ljubljanske nadškofije in četrti¹⁰ metropolit po obnovi ljubljanske metropolije v letu 1969 oziroma peti¹¹ metropolit v zgodovini ljubljanske (nad)škofije.

Kot visok dostojanstvenik slovenske Cerkve je opravljal številne teološke in pastoralne zadolžitve doma in v tujini.

Škofovski službi se je odpovedal leta 2009, domnevno zaradi šibkega

zdravja, dejansko pa je njegov odstop še vedno zavil v skrivnost. Bil je hudo kaznovan; kar za nekaj let je bil celo izgnan iz domovine v Trst, a se je z dovoljenjem papeža Frančiška leta 2016 lahko vrnil v Ljubljano.

Med verniki se je pred meseci razširila vest, da je nadškof Uran hudo bolan. 11. aprila 2020 ga je Gospod poklical k sebi.

Gospod Alojzij Uran je bil odličen pevec in tudi zaradi tega zelo priljubljen med ljudmi. Spoštoval je pevce in njihov trud in se rad zadrževal med cerkvenimi in posvetnimi pevci ter z njimi marsikatero zapel. Tudi ob vsakem pastoralnem obisku v naši župniji se je po opravljeni slovesnosti s širokim nasmehom pridružil cerkvenim pevcem in z njimi iz srca zapel. Bil je resnično ljudski škof. Nanj bomo ohranili lep spomin.

Pojasnila

1. **Metropolit** je v zahodni latinski Cerkvi predstojnik upravne enote Rimokatoliške cerkve, ki obsega nadškofijo in njej podrejene škofije. V vzhodni grški Cerkvi je to dostojanstvenik, ki je za stopnjo nižji od patriarha.
2. **Škof** je za papežem najvišji cerkveni dostojanstvenik. Razlikujemo: redni škof ali ordinarij, ta upravlja svojo škofijo, naslovni škof je častni naziv škofa, nima svoje škofije, pomožni škof pomaga škofu ordinariju in ima svojo škofijo, ki je v zgodovini obstajala, danes pa je ni več.
3. **Diakon** ali pripravnik za duhovniški poklic, ki je prejel zakrament prve stopnje svetega reda duhovniške službe (diakoni lahko berejo in oznanjajo božjo besedo, prisostvujejo pri sklenitvi svetega zakona, delijo blagoslove in lahko vodijo krščanski pogreb). Duhovnik ali prezbiter prejme drugo stopnjo svetega reda, zakrament mašniškega posvečenja (duhovniki obhajajo evharistijo in podeljujejo zakramente: krst, obhajilo, spoved in bolniško maziljenje). Škof ali episkop prejme škofovsko posvečenje, to je tretjo, zadnjo stopnjo svetega reda (podeljujejo zakrament svete birme in

sveto mašniško posvečenje). Zanje so značilne tri službe: u č i t e l j s k a (oznanjevanje evangelija), p o s v e č e v a l n a (delitev zakramentov) in v o d s t v e n a (vodenje krajevnih Cerkev, škofij in zupanega občestva)

4. **Kanonik** (iz lat.: canon – pravilo), je duhovnik, ki ga je izbral škof za svojega svetovalca.
5. **Dekan** (iz lat.: decanus – desetnik), je vodja dekanije, to je ozemeljska in mnogokrat tudi zgodovinska povezava župnij znotraj škofije.
6. **Stolni kapitel** je skupina duhovnikov, ki s posvetovalno in odločevalno funkcijo pomaga škofu v njegovi stolni cerkvi.
7. **Arhidiakon** (archidiakonos – naddiakon) je škofov namestnik.
8. **Kongregacija** je najvišji upravni organ za določeno področje v rimokatoliški Cerkvi, ministrstvo.
9. **Kardinal** je najvišji cerkveni dostojanstvenik v rimski kuriji. Kardinalski zbor vodi državo Vatikan in Vesoljno Cerkev. Kardinale imenuje izključno papež na konzistorijih, (zborovanju kardinalov s papežem). Zbor ima volilno pravico voliti papeža, vendar samo tisti kardinali, katerih starost ne presega 80 let. Takšnih kardinalov je lahko le 120.

Zbor je sestavljen iz treh (po položaju, funkciji in pomembnosti), kardinalskih redov: Najvišji red je kardinal škof; papež podeli tem kardinalom v nasloveno izmed sedmih okoliških rimskih škofij, kardinal duhovnik; teh je največ in so škofje pomembnih škofij v svetu, kardinal diakon; papež podeli naslov tega reda vodilnim uslužbencem rimske kurije (kongregacije ali ministrstva) in častno vsem tistim, ki so presegli starost 80 let in so brez volilne pravice.

10. Prvi nadškof in metropolit ljubljanske nadškofije je bil Mihael baron Brigido (od 27. aprila 1788 do 24. oktobra 1806), potem je sledila resignacija (prenehanje) nadškofije Ljubljana v škofijo in nadškofa Brigida v škofa.
11. Papež Pavel VI. je ljubljansko škofijo 22. decembra 1961 povzdignil v nadškofijo, za nadškofa pa imenoval msgr. Antona Vovka. Nadškofijo je 22. novembra 1968 papež Pavel VI. povišal v metropolijo, za metropolita pa imenoval nadškofa Jožefa Pogačnika (1968/69-1980). Sledili so nadškofje metropolitani: Alojzij Šuštar (1980-1997), Franc Rode (1997-2004), Alojzij Uran (2004-2009), Anton Stres (2009-2013) in Stanislav Zore OFM (od 2014).

Zahvala GASILCEM

V četrtek zvečer pred veliko nočjo, malo pred osmo, je zagorelo ob robu našega gozda v Boštetju. Imeli smo res srečo, da je sosedova živina začutila ogenj in priklicala lastnika, ki nas je o požaru takoj obvestil. Hitro smo ocenili, da sami in s pomočjo sosedov ognja ne bomo mogli ukrotiti. Poklicali smo 112. S cisterno, ki napolnjena z vodo čaka v gasilski garaži v Mohorju, so rutarski gasilci prispeli v najkrajšem možnem času in pričeli z gašenjem. Tudi odziv gasilcev iz Roba je bil zelo hiter. Tako za njimi so prišli na pomoč tudi gasilci iz Velikih Lašč.

Požar so uspešno pogasili. Ogenj se ni razširil na krošnje borovcev. Zgorelo je približno 500 m² podrasti in grmičevja, drevesa pa so jo odnesla z ožganimi debli.

Po končani intervenciji so gasilci ostali na pogorišču, dokler se niso prepričali, da ogenj ne bo ponovno vzplamtel. Tudi sama sva do polnoči preverjala stanje. Pravega vzroka za požar ne poznamo, je pa malo verjetno, da se je kljub veliki suši in suhemu podrastju samo vnelo.

Zato bi ob tej priložnosti želela opozoriti vse, ki hodijo v naravo, posebej pa še v času velike požarne ogroženosti, da se obnašajo skrajno odgovorno.

Če bi tistega dne pihalo tako močno, kot je nekaj dni prej in en dan kasneje, se večji škodi ne bi mogli izogniti.

Za vse, kar ste storili za naju, se vsem ekipam gasilcev iskreno zahvaljujemo.

Meta in Henrik Zgonec

30 LET POGOVOROV MED ŠOTORI

Miha Čater

Čeprav je steg Škocjan-Turjak 1 že polnoleten in bo kmalu slavil okroglo obletnico, jih 30 še ne šteje. Letošnje leto praznuje 30. obletnico ustanovitve Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov (ali krajše ZSKSS) – organizacija, ki povezuje vse mlade slovenske skavte. Ampak pravi skavtski pogovori med šotori so se začeli že veliko let prej.

Skavtsko gibanje je razširjeno po vsem svetu in vključuje več kot 40 milijonov mladih. Gibanje je na začetku 20. stoletja ustanovil Robert Baden-Powell. Skavtski duh je kmalu prišel tudi v Slovenijo. Leta 1923 je skupina fantov pod mentorstvom Franca Pintarja ustanovila Dravsko skavtsko skupino. Zaradi začetka druge svetovne vojne pa je kmalu prenehala z delovanjem.

Po drugi svetovni vojni skavtska organizacija ni bila dovoljena, kljub temu pa je ljubezen do narave in želja po njenem prenašanju na mlajše generacije ostala. Da bi se to lažje nadaljevalo, so ustanovili Zvezo tabornikov Slovenije.

ZSKSS je bilo ustanovljeno 31. marca 1990. Na začetku je bilo vanj vključe-

nih 70 članov. Združenje je z leti raslo in se razvijalo – leta 1999 je tako postalo polnopravni član svetovne skavtske organizacije WAGGGS. Danes šteje že približno 5000 aktivnih članov. 820 voditeljev prostovoljcev se nas trudi preko skavtske metode vzgajati in prispevati k polnemu telesnemu, duševnemu, duhovnemu in družbenemu razvoju otrok in mladih. Želimo jih oblikovati v trdne osebnosti, odgovorne državljane ter člane krajevnih, narodnih in mednarodnih skupnosti.

Združenje je stegom in voditeljem v oporo, da so dejavnosti, ki jih izvajamo, kakovostne in da so otroci na taborih varni. Omogoči jim, da se brez skrbi zabavajo in učijo novih spretnosti. Združenje nas povezuje v veliko skavtsko družino širom po Sloveniji in nam tako daje priložnost za ustvarjanje nepozabnih spominov. Prav kmalu bo spet prišel čas, ko običajno odhajamo na tabor. Mislim, da že vsi nestrpnost pričakujemo, kdaj se bomo lahko skupaj podali v gozd, kdaj bomo lahko spet skupaj sedeli in peli okoli tabornega ognja, se kopalili v potoku in opazovali zvezdno nebo. In ob vsem tem začetim hvaležnost. Hvaležnost za vseh 30 let, ko skavtski duh prebiva med nami.

Skavti 30

Skavti praznujemo 30 let
pogovorov med šotori.

PREŽIVETJE V NARAVI

Vedoželjni Šakal

Preživetje je eden od osnovnih ciljev vsake živalske vrste, vendar smo ga ljudje prenesli na več področij. Eno izmed teh je zagotovo preživetje v naravi, ki smo ga nekoč zelo dobro poznali, vendar z evolucijo in razvojem tehnologije nanj pozabili. Primeri, kjer so se ohranile nekatere tehnike preživetja, so izleti v naravi, kampiranje, vojska in seveda skavti. Od slednjih imam nekaj dobrih in lepih let izkušenj.

Naučil sem se zelo veliko različnih tehnik prižiganja ognja, različnih vozlov in vezav, postavljanja bivakov, mostov itd. Po 15-ih letih pa sem prišel do spoznanja, da tega znanja ni tako težko dobiti – potreboval sem 20 klikov in na internetu našel vse, česar sem se prej več let učil. Opazil sem, da vseeno veliko ljudi ne zna zakuriti ognja v dežju, si narediti preprostega bivaka ali sestaviti lestve iz vrvi in nekaj vej. Ugotovil sem tudi, da ni znanje tisto, ki je pomembno, vendar razlog, zakaj to delaš.

Na skavtih veliko stvari ne narediš zase, ampak za celotno skupino. Z dobro družbo je lažje prenašati ožuljene roke, noge in stisniti zobe, ko se urežeš. Vendar to še ni najpomembnejše pri preživetju – kar zares šteje, sta volja in vztrajnost. Nekaj, česar danes veliko ljudi sploh ne pozna. Vsakemu od nas je ogenj ugasnil vsaj 20-krat, vendar smo poskušali po-

novno in nismo odnehali, ker brez ognja pač v naravi ne gre, saj ga potrebuješ za hrano in varnost ponoči. Postavili smo veliko zgradb in veliko se jih je porušilo že med samo gradnjo, vendar smo vztrajali, poskušali in izpopolnjevali naše tehnike vezanja.

Ko danes gledam, kako sem začel in do kam sem prišel, vem, da je bilo vredno vztrajati. Med izpopolnjevanjem svojega znanja preživetja sem se naučil še veliko več o tem, kako preživeti v realnem svetu, kako biti odgovoren državljan, kako biti odgovoren do narave in kako prenašati svoje znanje na druge. Ko svoje znanje preneseš na druge, veš, da si s tem naredil koristno delo, saj jim lahko s tem prihraniš kakšno dragoceno minuto prižiganja ognja, ki jo bodo lahko porabili za to, da zanetijo plamen v nekom drugem. In na koncu ugotoviš, da znanje preživetja ni niti približno tako dragoceno kot vsi tisti trenutki, ki si jih preživel s prijatelji, s svojimi brati in sestrami (skavti in skavtinjami). Ugotoviš, da so ti prav oni dali največ znanja, ki ga boš lahko uporabil povsod, in ne samo, ko boš "strmoglavil z letalom".

»Nekdo je rekel, da mladim manjka okolje. Mi okolje imamo in ga lahko ponudimo v skavtstvu. Tisto, kar je Bog dal na razpolago vsem: zrak, radost in biti koristen drugim.«

Robert Baden-Powell

Se ti je v času koronavirusa doma nabrala tona papirja?

Žal smo morali zaradi epidemioloških razmer **veliki zaključni dogodek** ob skavtski zbiralni akciji starega papirja **odpovedati. A ne skrbi!** Čeprav bo naše druženje prestavljeno v naslednje skavtsko leto, se lahko kopice papirja vseeno znebiš še pred poletjem.

Vsi, ki imate **večje količine papirja**, nas lahko kontaktirate na **skavtiskocjanturjak1@gmail.com** **051 253 378 (Mitja Kavčič)**, da se dogovorimo za osebni prevzem.

MALA BARJA MARJA: AKCIJA SEJANJA DROBIRJA

Metka Starič

Drugo soboto v maju so prostovoljci PGD Karlovica skupaj s predstavniki vodilnega partnerja Zavoda RS za varstvo narave, Kmetijsko-gozdarskega zavoda Ljubljana - Kmetijske svetovalne službe (KSS) Velike Lašče in Zavoda Parnas v okviru projekta Mala barja Marja posejali seneni drobir in oves na površinah v Kneju na projektnem območju Mišja dolina – Natura 2000.

Posuti seneni drobir, ki so ga zbirali lokalni kmetje pod vodstvom KSS, bo pospešil rast avtohtonih rastlin, hitreje rastoči oves pa jim bo pri rasti ponudil ustrezno zastirko in senco. Na teh površinah je bila predhodno že odstranjena zarast (vlagoljubno drevje) in opravljeno gozdarsko mulčenje parobkov (štovorov). Prostovoljci so odstranjevali tudi vejevje, da bi kar najbolje pripravili površino za bodoče upravljanje – košnjo enkrat na leto. Do takrat je predvideno še odstranjevanje prirastkov. Akcijo je s strani PGD Karlovica koordiniral Primož Ogrinec, gasilci pa so poskrbeli tudi za ustrezno zaščito prostovoljcev (rokavice, maske, orodje ...) in malico.

V juniju sledi več prostovoljskih akcij odstranjevanja invazivnih rastlin – zlasti zlate rozge – na površinah v Kneju in v Marinčkih, zadnje pa bodo izvedli predvidoma v septembru po izvedenem odstranjevanju zarastja in mulčenju na dogovorjenih parcelah v Marinčkih in na Rašici.

Zavod Parnas je ta dan skupaj s podizvajalcema Different Angles Tadej Bavdek, s.p., in zavodom Krpanove novice posnel tudi del videogradiva za kratki film o gospodarjenju z mokrišči.

V tem času Zavod Parnas pripravlja tudi druge interpretacijske vsebine za INFO točko v bodočem občinskem turistično-informativnem centru na Trubarjevi domačiji ter na tematski poti Modri bleščavec. Podrobneje jih boste lahko spoznali na Poletni muzejski noči na Trubarjevi domačiji.

Vse akcije potekajo v kohezijskem projektu Mala barja Marja, ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

AKCIJA UREJANJA OKOLICE SPOMENIKA NA TURJAKU

Srečo Knafelc

Na predvečer dneva zmage nad fašizmom, 8. maja 2020, se je skupina občanov in prebivalcev Turjaka in okolice lotila urejanja terena okoli spomenika žrtvam druge svetovne vojne. Lepo vreme in dobra volja sodelujočih so bili porok, da je bila akcija učinkovita in je tudi nekoliko spomnila na dneve pred pojavom koronavirusa. Obenem je akcija tudi dokaz, da je duh solidarnosti in sodelovanja še vedno živ in ne potrebuje prisile in diktata za to, da pokaže učinkovitost dela v skupnosti.

SMREČJE 2020

Srečo Knafelc

Pandemija koronavirusa je spremenila tok mnogim ustaljenim dogodkom. Prvič se je v dolgoletni zgodovini obujanja spomina na žalostni dogodek v Smrečju zgodilo, da je slovesnost odpadla. Kot da bi vsaj vreme želelo popraviti škodo, je bil krasen sončen dan 4. maja ob tradicionalni 11. uri, ko je delegacija Društva zarja spominov Velike Lašče položila venec mestnega odbora ZZB NOB Ljubljana in se z minuto molka poklonila žrtvam. Ob istem času je bilo na tem tihem mestu prisotnih tudi nekaj obiskovalcev od drugod, kar je dalo mali slovesnosti poseben pečat spoštljivosti in spomina.

POTREBUJETE POSOJILO IN GARANCIJO?

P1 plus 2020 – Garancije Sklada za bančne kredite s subvencijo obrestne mere

Predmet produkta so garancije Sklada za bančne kredite s subvencijo obrestne mere, ki jih razpisuje Sklad v sodelovanju z bankami.

Upravičenci: mikro, mala in srednje velika podjetja s sedežem v Republiki Sloveniji, ki se kot pravne ali fizične osebe ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo in so organizirane kot gospodarske družbe, samostojni podjetniki posamezniki, zadruge in zavodi ter socialna podjetja (so. p.).

Upravičeni stroški:

- materialne in nematerialne investicije ter
- obratna sredstva.

Kredit lahko krije do največ 80 % vrednosti upravičenih stroškov projekta.

Kreditnogarancijske linije:

- razvojne garancije in mikrogarancije za MSP,
- razvojne garancije in mikrogarancije za tehnološko inovativna podjetja,
- razvojne garancije in mikrogarancije za MSP iz dejavnosti šifre G – trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil,
- mikrogarancije za MSP – kritje škode zaradi virusa COVID-19.
- Roki za oddajo vlog: 5. 6., 20. 6., 5. 7., 5. 9., 20. 9., 5. 10., 20. 10. 2020.

RC Kočevje Ribnica d.o.o.

Dodatne informacije:

Mašenjka Hvala

masenjka.hvala@rc-kocevjeribnica.si
01/895 06 10

Tomaž Lovšin

tomaz.lovsin@rc-kocevjeribnica.si
031 451 434

Iz velikolaškega okraja

O židanih rutah, kapah in marelah

Metka Starič

Velikolaške žene in dekleta v narodni noši v družbi nekdanje velikolaške učiteljice Justine Jagodič. (arhiv T. Debeljak)

Ste kdaj razmišljali, kaj pomeni beseda židan? Če si židane volje, pomeni, da si dobre volje. Morda koga ljudska pesem Jaz pa ti pa židana marela spomni na rdečo barvo, kakršen je običajno velik dežnik, ki sodi k narodni noši. V resnici pa je prevod besede židan – svilen.

V preteklosti so tudi v naših krajih bogatejši moški za vratom nosili židano ruto: »bišcl« je nazaj zavihal čez ruto, ko jo je zavezal, spredaj je imel gobo, piše Pavla Štrukelj. V njenih zapiskih se Beletova mati s Purkač spominja, da so bogatejše ženske nosile črn fertah (predpasnik), židan, z vtisnjenimi rožami, poročni predpasnik pa so žene spravljale za smrt.

Še sredi 19. stoletja so bile popularne židane kape s cofi. Zanimiv del moške praznične oprave so v naših krajih ponekod nosili le starešine pri porokah, drugod pa kar vsi svatje. Pavla Štrukelj v svojih zapiskih navaja, da je starešina ob ohceti nosil starešinsko kapo; kapa je bila narejena kot nogavica in imela je dolg cof. Takole je zapisano v zapiskih: »Moški so prej nosili pod klobukom židane kape – črne, rože vmes, s cofom nazaj. Nosili so jih za v cerkev. Klobuk so dali dol, kapa je ostala gor pozimi.« Tako kapa je moral nositi tudi ženin za ohcet. O tem ji je pripovedovala takrat 85-letna Marija Zabukovec z Jakičevega, ki je tudi sama še videla tako kapo, saj jo je hranil njen ded po očetovi strani.

Podobno svečano židano kapo s cofom omenja škocjanski župnik Janez Jereb v svoji kroniki pri opisu noše iz Škocjana: »Na svatbi in ob velikih praznikih so bogatejši nosili pod klobukom židano kapo.

Na ohceti je imel kapo na glavi tudi pri jedi. Kapa je bila pisana, cof je bil židan in debel. Nekteri je imel kapo prišito h klobuku. Ko so moški prišli iz cerkve, so dali najprej kapo na glavo, potem klobuk, nato je prižgal fajfo.« Župniku Jerebu je o časih, ko je imel šele 20 let, pripovedoval Jože Mehle v septembru 1913.

Tudi Anton Mrkun opiše moško opravo na porokah ob koncu 19. stoletja: »Tovariš je imel na klobuku velike suhe rože. On in svatje so imeli kape s coflji ter klobuke s širokimi krajci. Starešina in svatje so bili v irhastih hlačah, ki so bile ob strani pisane, čevlje so imeli čez koleno, telovnik iz žameta, za gumbe velike svetle kraguljčke. Telovnik je bil spodaj obšit s škrlatom.«

Marija Makarovič pri alpski noši – predvsem na Koroškem in ponekod na Štajerskem – opisuje, da so moški nosili pod klobukom dolgo, proti vrhu glave koničasto kapo s cofom. Ohranjene kape so tkane iz črne svile z raznobarnimi progami. Eno takih hranijo tudi v Slovenskem etnografskem muzeju v svoji zbirki pokrival (SEM, inv. št. 7853).

Za konec še o narodnih nošah. Sredina 19. stoletja in obdobje taborskega gibanja, v katerem je aktivno deloval naš Fran Levstik, je tudi čas, ko se je oblikovala narodna noša: na podlagi kmečke noše oblikovana uniforma, namenjena izkazovanju slovenske nacionalne zavesti in pripadnosti slovenskemu narodu. Tudi v Laščah je pogosto spremljala pomembne dogodke in židane marele niso smele manjkati. Prepoznate še koga na fotografijah?

V narodnih nošah pred velikolaškim spomenikom (arhiv M. Starič).

NAGRADNA KRIŽANKA

							SESTAVIL ANDREJ PRAZNIK	MAJHEN SOKOL	KORIST- NOST	ZABOJU PODOBEN DEL TO- VORNJAKA	URADNI SPIS	NATAŠA LIČEN	DRŽAVA V JUŽNI AMERIKI	STROKOV- NJAK ZA ENER- GETIKO	ZAKRIVA- NJE, MAS- KIRANJE VOJAKOV
							DROBEN SVALJEK ZA ZAKUHO								
							POŠKOD- BA KOŽE ZARADI OGNJA								
							DEL SKELETA					PISATELJ (STANI- SLAW)			
							MAKE- DONSKI PLES					DRŽAVA V J. AMERIKI			
							JAZ					GL. MESTO BANGLAD.			
								GUSTAVE FLAUBERT							
								IDEJNI VODJA							
TROBLA	POVOD, RAZLOG, DA SE KAJ ZGODI	ŠPANSKA OBLIKA IMENA EVA	SNOV, IZ KATERE SO DRE- VESA	RIMSKA BOGINJA JEZE	AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC DOUGLAS	PREGIB ISAAC NEWTON		DUHOVNO BITJE							
								CARIGRAD							
NASELJE SEVERNO OD TURJAKA													MAJHNA LESENA HIŠICA		
NEVARNA ŠTIRINOŽ- NA DIVJA ŽIVAL							DOBA	ŽUŽELKA MESTO V UZBE- KISTANU					KULTURNA RASTLINA BOGAT ČLOVEK		
UMETNIK, KI RIŠE						BESEDILO ČEBULA (NAREČ.)			TRPLJE- NJE OČARLJI- VOST						
OLIVER TWIST			MESTO, KI SE DA OPRIJETI	AMERIŠKA KAČA KAPLJA POTU								PESNIK GRAFE- NAUER	KIS	KRAJŠA OBLIKA IMENA JAROSLAV	
VELIK NERED, ZMEDA					ZAREK VARIANTA, RAZLIČICA			STRU- PENO LISTNATO DREVO							
TROBLA	VROČE, MEGLI- ČASTO OZRAČJE	DODATEK GL. JEDI MILIJARDA MILJARD						KRAJ PRI HRAST- NIKU DANI OLMO							
PLOSKEV VSAKEGA LISTA V KNJIGI						AMERIŠKI NOJ MESTO V IZRAELU				AMERIŠKA PLOŠČIN- SKA MERA					
ZAČIMBA ZA PICE							MANJŠA, STRANSKA DOLINA			ITALIJAN. FILMSKI KOMIK					
NAPITEK							TEŽAVA, SKRB, NADLOGA	TEKMO- VALEC NA ALKI							
GRENKO ANGLEŠ- KO SLAD- NO PIVO				MANJŠA SOBA											
GLAVNO MESTO ITALIJE				BOTANIK LINNE BOKSAR LOUIS											
IVO JAN			VDOLBINA OB CESTI MIHA ŽUŽEK												
MESTO V SEVERNI ITALIJI					PEVKA PRODNIK										
HOKEJIST KOPITAR					KATRAN										
															

Nagrajenka iz Troble št. 2 je Nina Mujakić. Nagrado bo prejela po pošti. ČESTITAMO!

Rešitev samo nagradnega gesla z vašim polnim naslovom pošljite na naslov uredništva Troble, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče ali ga oddajte v tajništvo občine oziroma pošljite rešitev na naslov trobla@velike-lasce.si. Rešitve sprejemamo do datuma uredniškega sestanka, 24. junija 2020. Izžrebanec nagradnega gesla bo prejel nagradni bon in bo objavljen v Trobli št. 4. Nagrado bo izžrebanec prejel po pošti.

MEGADOM

VSE ZA DELO NA
vrtu

SEMENSKI KROMPIR, SEMENSKE VREČICE, ČEBULČKI, CESEN, DRUG SEMENSKI MATERIAL

MEGADOM RIBNICA, OB ŽELEZNICI 4, RIBNICA • tel: 01/835 1 640 • www.megadom.si
MEGADOM PODSKRAJNIK, PODSKRAJNIK 102, CERKNICA • tel: 01/705 0 705 •

STEKLARSTVO

PETER HREN, S.P.
GRADEŽ 14, 1311 TURJAK
GSM: 031/356 668
TEL: 01/7881 366

- Brušenje stekla
- Fazetiranje stekla in ogledal
- Peskanje stekla
- Izdelava izolacijskega termopan stekla
- Kaljeno steklo
- Tuš kabine (po meri, s tesnili)
- Ogledala
- Izdelava taljenega stekla z vzorci (fusing tehnika)
- Montaža vsega navedenega
- Ostale steklarske storitve

**BODI JUNAK,
NE ZAMENJAJ
ŠKOLJKE ZA SMETNJAK**

**Tudi v času koronakrize
ravnajmo odgovorno z odpadki!**

Robčki in krpe za razkuževanje in čiščenje,
zaščitne maske in rokavice ne sodijo v
straniščno školjko, temveč med odpadke.

sbd.gzs.si

SKUPAJ ZA BOLJO SVIČNO

IZ SVETSKA KOROVIŠKA POKLJETA

 Rigler T: 01 7807 065
AVTOKLEPARSTVO M: 041 990 868
VULKANIZERSTVO KOMPOLJE 77
1312 DOBREPOLJE

POPRAVILO IN CENITEV VOZIL ZA VSE
SLOVENSKE ZAVAROVALNICE
BREZPLAČNO NADOMESTNO VOZILO
PRIPRAVA VOZILA NA TEHNIČNI PREGLED
POLNJENJE IN POPRAVILO KLIMATSKIH
NAPRAV

SERVIS VOZIL
VULKANIZERSTVO

POPRAVILO VOZIL NA RAVNALNI MIZI
IZPUŠNI SISTEMI
AVTODIAGNOSTIKA
AVTOVLEKA

POGODBENI SERVIS ZA ZAVAROVALNI CO
TRIGLAV IN TRIGLAV ASISTENCA

 triglav

microera

Microera Jože Šilc s.p.
Hrovača 14A (trgovski center SPAR Ribnica)
1310 Ribnica
☎ 01 8373 116
☎ 051 358 762
✉ info@microera.si
www.microera.si

UGODNI NAROČNIŠKI PAKETI TER AKCIJSKI MOBITELI NA OBROKE!

**Ugodni fiksni paketi NEO
in mobilni paketi NAJ**

DELOVNI ČAS:
PON - PET
8.30 h - 12 h
ter 14 h - 18 h
SOB
8.30 h - 11.30 h

 Telekom Slovenije

POOBLAŠČENI PRODAJALEC

V NAŠI PONUDBI IMAMO:

- ♦ PVC okna in vrata
- ♦ ALU okna in vrata
- ♦ Senčila (rolete, zunanje žaluzije, roloji, screeni, pliseji, notranje žaluzije, komarniki, tende, ...)
- ♦ Sekcijska in industrijska garažna vrata
- ♦ Rolo garažna vrata
- ♦ Okenska ALU polkna
- ♦ Notranje in zunanje police
- ♦ Strešna okna VELUX
- ♦ Suhomontaža Knauf in Rigips
- ♦ Avtomatska drsna vrata

**Akcija v mesecu juniju –
montaža oken in vrat GRATIS**

PARTNER, VREDEN ZAUPANJA.

www.pribaokna.si

Za lep nasmeh skrbimo že 25 let

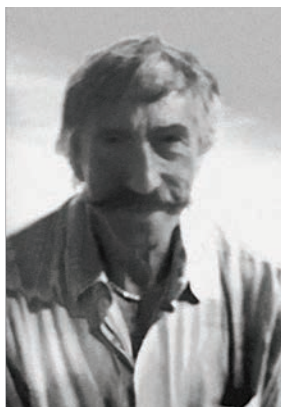

breident
medical

- Preventivni pregledi in posveti
- Konzervativa
- Protetika
- BREIDENT SKY implantati
- Nevidni ortodontski aparat **INVISALIGN**
- Ortopansko slikanje zob

ZZ
Goran Petrovič dr. dent. med.
zasebna zobozdravstvena ordinacija | **25 let**

In memoriam
**IVAN
GAČNIK**

Srečo Knafelc / foto: Vanja Kovač

Od nas je vzel slovo Ivan Gačnik, veterinar, ljudski človek, posebnost, človek velikega in mehkega srca, široke duše in prijatelj navadnih ljudi ... Vsi smo ga imeli radi, vsi, ki smo imeli srečo dotakniti se ga z duhom, začutiti moč njegovega ostrega razuma, pravičnosti in dobrote.

Rad bi povedal, kako malo je danes ljudi, kot je bil Ivan Gačnik, ljudi, ki so pripravljeni delati dobro za vse v vsakem času, vremenu in pod vsakimi pogoji. Ponavadi se prepozno zavemo, kaj nam pomeni človek, kot je bil Ivan. Tudi sam spadam med te zamudnike, a sem imel na drugi strani tudi srečo, da sem lahko začutil Ivana kot človeka, ki je živel za skupnost, za druge za nas ... Zadnje lokalne volitve so bile zanj skoraj kot projekt življenja, iz vsega srca si je želel, da bi ta skupnost zaživela sproščeno, s politiko neobremenjeno življenje in je v tej smeri z vso svojo energijo tudi deloval. V veliki meri je zaslužen, da se je situacija v občini spremenila, da je zavel nov veter, ki že kaže prve sadove prej zatiranih in zapostavljenih energij.

Iz rojstnega Hrustovega ga je pot vodila iz skromne, a delovne družine Ivana in Angele Gačnik skupaj s še dvema sestrama Silvo in Slavko v svet, vsi trije so doštudirali. Ivana je poklic veterinarja vodil najprej po različnih koncih Slovenije, nato celo v daljno Kanado za nekaj let, da bi se na koncu ustalil kot veterinar v Ribnici. Za njim ostajajo štiri otroci in dva vnuka. Po zapisu hčerke Vanje sodim, da je bil dober in srčen oče svojim otrokom.

Predvsem pa se je znal približati in se dotakniti vsakega, ki je imel priložnost biti deležen njegove strokovne pomoči ali pa samo

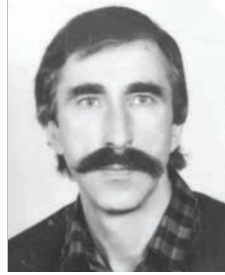
pogovora o mnogih življenjskih vprašanih, ki so obremenjevale njegove sogovornike. Bil je družbenopolitični delavec v starem sistemu, po osamosvojitvi je organiziral na domačem terenu pogoje za kandidiranje Združene liste na prvih demokratičnih volitvah v samostojni Sloveniji, bil je član konjerejskega društva Grosuplje, član društva Zarja spominov, idr. Veliko ljudi je navdušil s svojimi govori na raznih prireditvah in proslavah. Mnogi so nanje prihajali samo zaradi njegovih realnih in sporočilnih govorov. Bil je tudi občinski svetnik v prvem mandatu nove Občine Velike Lašče pod županstvom Milana Tekavca.

In v življenju je velikokrat tako, da se dobro vedno ne vrača z dobrim, in Ivanovo življenje je bilo tudi polno trdih preizkušenj. Zadnjih 27 let je delil s svojo Dragico, v vsakem pomenu besede. Da je bil dober človek, nam pričajo tudi solze njegove ljube mu psičke, ki je začutila, da njen gospodar ugaša.

A večino življenja je vendarle posvetil drugim, in to so ljudje čutili, zato so ga spoštovali kot človeka in cenili kot veterinarja. Pravijo, da takega ni bilo in da ga tudi več ne bo.

Grožnja virusne bolezni je onemogočila, da bi se od njega poslovili vsi tisti iz bližnje ter daljne okolice, ki smo ga cenili in ki se nam je usedel v srca. Prijatelji, sodelavci, znanci in drugi. A bomo ta dolg do Ivana poravnali takoj, ko se razmere umirijo. Takrat mu bomo, široko zbrani, povedali, kaj vse nam je pomenil za časa svojega življenja, pa mu tega nismo znali sporočiti. Takrat bomo v mislih z njim, ki je odložil vsa bremena tega sveta in odšel od nas ...

Glej tista daljna zvezda
iz misli mi ne gre,
ki jo čez dan ne vidim,
a vem, da je.

---

zahvala

Ob boleči izgubi
življenjskega sopotnika
IVANA GAČNIKA
dr. vet. med. – veterinarja

---

se iskreno zahvaljujem tovarišu
Srečku Knafelcu za poslovilne besede
v imenu Društva Zarja spominov,
sorodnikom, sosedom iz Velikih Lašč
in Kukmake za darovano cvetje ter sveče.
Zahvaljujem se tudi pogrebni
službi Zakrajšek, trobentaču,
Zdravstveni postaji Velike Lašče,
dr. Starčevi in dr. Kastelicu, medicinskima
sestrama Renati in Petri za nesebično pomoč v
času njegove bolezni in vsem, ki ste mi v težkih
trenutkih stali ob strani.

Dragica

Spočij si trudne zdaj oči,
za vse še enkrat hvala ti,
dobrota tvojega srca
nikdar ne bo pozabljena.

---

zahvala

V 84. letu se je od nas
poslovil dragi mož, ata in stari ata
ANTON OBLAK
iz Velikih Lašč

Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem
sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za
izrečena pisna in ustna sožalja, darovanje sv. maše,
cvetje in sveče. Prisirčna zahvala dr. Starčevi in
patronažnima sestrama Petri in Martini. Posebna
zahvala Miji in Janezu za vsakodnevno pomoč
med boleznijo. Hvala LD Velike Lašče za darovano
cvetje in sv. maše ter vsem, ki ste ga obiskovali med
boleznijo. Najlepša hvala našemu g. župniku za
obisk na domu in za lep poslovilni obred. Hvala
trobentaču in pogrebni službi Zakrajšek za spoštljivo
organizacijo slovesa in pogreba.
Iskrena hvala vsem za vse.

Vsi njegovi

KOLEDAR PRIREDITEV

JUNIJ/AVGUST 2020

PETEK, 5. JUNIJ, OB 18. URI
LEVSTIKOV DOM,
VELIKE LAŠČE
SLAVNOSTNA
AKADEMIJA S
PODELITVIJO
OBČINSKIH PRIZNANJ

(dogodek brez obiskovalcev,
prenos preko spleta)

PETEK, 5. JUNIJ, OB 19. URI
TRUBARJEVA DOMAČIJA
KONCERT
ANDREJA ŠIFRERJA
OB OBČINSKEM
PRAZNIKU (na prostem)
(Občina Velike Lašče)

PONEDELJEK,
8. JUNIJ, OB 19. URI
38. LIKOVNA
RAZSTAVA
TRUBARJEVI KRAJI:
SPOMINI NA
SLOVENCE

Virtualna otvoritev
likovne razstave

(KUD Primož Trubar Velike Lašče in
Trubarjeva domačija)

LITERARNA
AKADEMIJA
»DOM V JEZIKU«

Prenos na Radiu
Slovenija,
3. program ARS

(Društvo slovenskih pisateljev in KUD
Primož Trubar Velike Lašče)

SOBOTA, 20. JUNIJ,
od 18. do 23. ure
TRUBARJEVA DOMAČIJA
POLETNA
MUZEJSKA NOČ

(Občina Velike Lašče)

NEDELJA, 28. JUNIJ, ob 8. uri
Turjak–Sv. Ahac–Gradež–
Turjak

34. TRADICIONALNI
POHOD PO TURJAŠKI
TURISTIČNI POTI

(TD Turjak)

NEDELJA, 23. AVGUST,
ob 9. 45 uri
Velike Lašče–Velike Bloke–
Loški Potok–Sodražica–
Velike Lašče

4. KOLESARSKI
MARATON

(KD Velike Lašče)

